108. Torstaina 12 päivänä joulukuuta 1991

kello 19.20 (19.43)

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

S.

Ainoa käsittely:

1) Ehdotus Neuvostoliittoon, Viroon, Latviaan ja Liettuaan elintarvikkeita, rehuja, polttonesteitä, lääkkeitä ja muita humanitäärisiin tarkoituksiin käytettäviä tuotteita vievien laitosten ja yritysten vientisaatavien valtion takauksista 3495

Hallituksen esitys n:o 213
Talousvaliokunnan mietintö n:o 19

2) Ehdotus valtion tulo- ja menoarvion väliaikaisesta järjestämisestä 3502

Hallituksen esitys n:o 203
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 56

Kolmas käsittely:

3) Ehdotus laiksi tasausverolain muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys n:o 70
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 49

4) Ehdotukset laeiksi eduskunnan palkkavaltuuskunnan tehtävien siirtymisestä eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle aiheutuvista muutoksista eräisiin lakeihin .. ,,

Hallituksen esitys n:o 184
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 50

S.

5) Ehdotus laiksi eräiden väliaikaisesti maahan tuotujen ajoneuvojen tullittomuudesta 3502

Hallituksen esitys n:o 195
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 51

6) Ehdotus laiksi kuluttajaneuvonnan järjestämisestä kunnassa 3503

Hallituksen esitys n:o 139
Talousvaliokunnan mietintö n:o 17

Toinen käsittely:

7) Ehdotukset laeiksi lannoiteverosta annetun lain muuttamisesta ja fosforilannoiteverosta annetun lain kumoamisesta . ,,

Hallituksen esitys n:o 82
Lakialoite n:o 60
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 53

8) Ehdotukset laeiksi maidon väliaikaisesta kiintiömaksusta annetun lain 27 §:n, maidon väliaikaisista tuotantokiintiöistä annetun lain 34 §:n sekä meijerikohtaisesta kiintiömaksusta annetun lain muuttamisesta 3505

Hallituksen esitys n:o 95
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 54

9) Ehdotus laiksi vaatteiden tullittomasta maahantuonnista eräissä tapauksissa .. ,,

Hallituksen esitys n:o 194
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 55

S.

Ensimmäinen käsittely:

10) Ehdotus laiksi valtion pelastusoppilaitoksista ... 3506

Hallituksen esitys n:o 90
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 8

11) Ehdotus valtioneuvoston lainanottovaltuuksista vuonna 1992 ... 3522

Hallituksen esitys n:o 58
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 58

12) Ehdotus asunto-olojen kehittämisrahaston lainanottovaltuuksista vuonna 1992 ... „

Hallituksen esitys n:o 60
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 59

13) Ehdotus laiksi maidon, sianlihan ja viljan vientikustannusmaksusta annetun lain muuttamisesta ... „

Hallituksen esitys n:o 118
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 60

14) Ehdotus laiksi maataloustulolain eräiden säännösten soveltamisesta vuonna 1992 ... 3530

Hallituksen esitys n:o 124
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 17

15) Ehdotus laiksi maatilatalouden tuloverolain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta ... „

Hallituksen esitys n:o 207
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 61

16) Ehdotukset laiksi indeksiehdon käytöstä vuosia 1992 ja 1993 koskevissa työ-, virka- ja toimiehtosopimuksissa ... „

Hallituksen esitys n:o 206
Lakialoite n:o 107
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 57

S.

17) Ehdotus laiksi maataloustuotannon tasapainottamisesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta ... 3530

Hallituksen esitys n:o 159
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 18

18) Ehdotus laiksi hukkakauran torjunnasta annetun lain 11 §:n väliaikaisesta muuttamisesta ... 3531

Hallituksen esitys n:o 84
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 16

19) Ehdotus laiksi kalastusvakuutusyhdistyksistä annetun lain 7 §:n muuttamisesta ... „

Hallituksen esitys n:o 126
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 19

20) Ehdotukset laiksi sosiaalihuoltolain muuttamisesta ja eräiksi muiksi perhehoitoa koskeviksi laeiksi ... 3532

Hallituksen esitys n:o 144
Toivomusaloitteet n:ot 1035, 1100, 1121, 1163, 1228, 1272, 1287, 1314, 1322, 1339, 1340 ja 1398
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 17

21) Ehdotukset laiksi korkeakouluopiskelijoiden opintotuesta ja eräiksi muiksi opintotukea koskeviksi laeiksi ... 3534

Hallituksen esitys n:o 167
Lakialoitteet n:ot 66 ja 83
Toivomusaloitteet n:ot 688, 719, 730, 738, 745, 748, 749, 772, 793, 795, 870-872, 889, 903, 907, 911, 975 ja 999
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 12

22) Ehdotukset rahoitustoimintalaiksi sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ... 3545

Hallituksen esitys n:o 69
Lakialoite n:o 44
Talousvaliokunnan mietintö n:o 18

S.

23) Ehdotus laiksi työllisyyslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta 3545

Hallituksen esitys n:o 148
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 7

Esitellään:

24) Hallituksen esitys n:o 202 laiksi välimiesmenettelystä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ... „

25) Hallituksen esitys n:o 209 laiksi tulliverolain muuttamisesta ... 3546

26) Hallituksen esitys n:o 212 laiksi Kehitysaluerahasto Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta ... „

27) Ed. Suhosen ym. lakialoite n:o 106 omaishoitajalaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi ... „

28) Ed. Rädyn ym. lakialoite n:o 108 laiksi luonnonsuojelulain 19 §:n muuttamisesta ... 3548

Pöydällepanoa varten esitellään:

29) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 62 hallituksen esityksen johdosta matkustajaverolaiksi (HE 158) ... 3549

30) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 63 hallituksen esityksen johdosta laiksi peltoalan perusteella suoritettavasta vientikustannusmaksusta annetun lain muuttamisesta (HE 160) ... „

31) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 64 hallituksen esityksen johdosta laiksi maatalouden investointivarauslain muuttamisesta (HE 208) ... „

32) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 18 hallituksen esityksestä laiksi terveyskeskusmaksukokeilusta (HE 103) . „

S.

33) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 19 hallituksen esityksestä laeiksi kansanterveyslain 21 §:n ja erikoissairaanhoitolain 37 §:n muuttamisesta (HE 104) 3549

34) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 20 hallituksen esityksestä laiksi alkoholilain muuttamisesta (HE 200) ... 3550

35) Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 8 hallituksen esityksestä laeiksi työttömyysturvalain ja työttömyyskassalain muuttamisesta sekä työttömyyskassalain 19 §:n väliaikaisesta muuttamisesta (HE 143) ... „

36) Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 9 hallituksen esityksestä laiksi työllisyyslain 18 §:n muuttamisesta (HE 147) ... „

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Pesälä.

Nimenhuudon asemesta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon, sekä edustajat Pokka ja E. Rehn.

Täysistunnon kuluessa ilmoittautuvat ensimmäinen varapuhemies Paakkinen sekä ed. Kanerva.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus Neuvostoliittoon, Viroon, Latviaan ja Liettuaan elintarvikkeita, rehuja, polttonesteitä, lääkkeitä ja muita humanitäärisiin tarkoituksiin käytettäviä tuotteita vievien laitosten ja yritysten vientisaatavien valtion takauksista

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 213
Talousvaliokunnan mietintö n:o 19

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 19.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Tämä itärajan taakse suunnattava apu nykyisessä tilanteessa on tietyllä tavalla itsestäänselvä asia,

kun on ajauduttu siihen tilanteeseen, missä rajan takana ollaan.

Täytyy kuitenkin todeta se, että tuntuu surkealta lähteä ruokkimaan itärajan takaisia ihmisiä niiden historiallisten kokemusten jälkeen, mitä meillä suomalaisilla tuosta suunnasta on. Vaikka ei nyt mentäisi kuin 40—50 vuotta taaksepäin, Neuvostoliitto aloitti meitä vastaan sodan ja ryösti meiltä Karjalan, ryösti vielä enemmän rauhansopimuksen yhteydessä kuin sotilaallisin toimin pystyi tekemään. Sen jälkeen me maksoimme sotakorvaukset Neuvostoliitolle siitä huolimatta, että korvausten maksajan sodan aloittajana olisi pitänyt olla Neuvostoliitto, mutta näin vain teimme. Sen jälkeen me olemme eläneet korvat luimussa vuosikymmenet Neuvostoliiton varjossa ja kantaneet suomettumisen ilmiötä. Nyt sitten alamme ruokkia Neuvostoliiton suunnassa olevia ihmisiä, pieni maa imettää suurempaa. Sen tietää varsin hyvin miten siinä käy. Imettäjä laihtuu ja imetettävä kuihtuu.

Mutta se on ainoa lohdutus tässä asiassa, että se ei toki ole niiden ihmisten vika, jotka tänä päivänä nälkää näkevät, vaan järjestelmän ja niitten herrojen, jotka ovat siellä vuosikymmenien aikana tätä järjestelmää ylläpitäneet. Tälläkin hetkellä varmasti Neuvostoliiton suunnassa, jota sanaa ei enää pitäisi käyttää, herroilla on varmasti ruokaa, mutta kadun ihmisellä sitä ei sen sijaan ole.

Huolestuttavinta tässä asiassa on se, että me pienenä maana nyt joudumme antamaan apua Neuvostoliiton suuntaan. Tämä on selvää apua eikä mitään liiketoimintaa. Asia on täysin selvä. Muualta maailmasta: rikkaista valtioista, EY:stä, Ruotsista jne. avun virta näyttää olevan varsin vähäinen. On selvää, että jos apu ei lähde sitä kautta liikkeelle, meidänkään pienet antimemme eivät kyllä kovin pitkälle tule tässä asiassa riittämään.

Herra puhemies! Olen kiinnittänyt huomiota mietintöön, joka täältä on valmistunut, samaten kuin tähän hallituksen esitykseen, jossa on selviä virheitä erityisesti tässä ponsilausumassa, jota ehdotetaan eduskunnan päätökseksi koskien tätä asiaa. Herra puhemies! Me olemmekin tehneet oman muutosesityksemme tähän valiokunnan mietintöön. Nyt on valitettavasti sillä tavalla, että kanslia, vaikka me olemme tämän asian määräajassa jättäneet, ei ole pystynyt toimittamaan tänne pöydille muutosehdotusta, mutta tämä muutosehdotus on helposti sanottavissa.

Toisin sanoen ehdotan, että eduskunnan päätöksen ponnessa sillä kohtaa, missä mainitaan sana "Neuvostoliittoon", se korvataan sanoilla "Karjalan tasavaltaan, Pietarin alueelle". Muuten tämä ponsilausuma meidänkin taholtamme hyväksyttäisiin sellaisena kuin valiokunnan mietinnössä on.

Perusteena tälle on se, että me emme voi koko Neuvostoliittoa lähteä ruokkimaan. Kaiken lisäksi sellaista kuin Neuvostoliitto ei todennäköisesti ainakaan enää huomenna ole olemassakaan, jos tänään vielä onkin. Toisin sanoen tämä sana on perusteellisesti väärä siinäkin mielessä. Toisaalta me emme voi koko Neuvostoliittoa ruokkia, sen sijaan kysymykseen tulee Karjalan tasavalta, Pietarin alue. — Vaikka sanotaan, että Pietarin alueen pitäisi olla Leningradin alue, mm. maatalousministeri Pura kyselytunnilla käytti koko ajan nimitystä Pietarin alue. Katsoisin, että Leningrad on mennyttä, Lenin on mennyttä. Kysymyksessä on siis Pietarin alue. (Ed. Laine: Ei Leningradista ole puhuttukaan!) Tämä on siis ehdotuksemme tämän eduskunnan päätösponnen suhteen.

Todettakoon tässä vielä sekin asia, että kun katsellaan maatalouspolitiikkaa, tässähän on paljon viljan vientiä Neuvostoliittoon. Jos ostaisimme tuon viljan ulkomailta ja veisimme edelleen Neuvostoliittoon, me toki selviäisimme siltä osin kolmasosalla niistä kustannuksista kuin joudumme nyt maksamaan tämän takauksen kautta, kun viemme kotimaista viljaa. En osoita sormella suomalaista maanviljelijää. Tulkoon se kuitenkin sanotuksi!

Herra puhemies! Kun en muista, ehdotinko selkeästi näitä muutoksia tähän ponteen, siis ehdotan näitä muutoksia.

Sen lisäksi, herra puhemies, ehdotan, että perusteluissa lausuttaisiin seuraavaa: "Hyväksyessään hallituksen esityksen eduskunta toteaa esitykseen liittyvän taloudellisen riskin ja edellyttää, että solmittaessa vastaisuudessa vientisopimuksia Karjalan tasavallan, Pietarin alueen, Viron, Latvian ja Liettuan sekä muiden Neuvostoliittoon kuuluneiden tasavaltojen kanssa sopimusten on perustuttava normaaliin kaupankäyntiin kuuluvaan maksumenettelyyn toimitusten vastaanottajien taholta." — Tämä siitä syystä, että kovin pitkään, kun nyt on kysymys 400 miljoonasta markasta, käytännössä avustuksesta, me emme pysty entistä Neuvostoliittoa, sen tasavaltoja, emmekä myöskään raja-alueita tämän tyyppisillä toimituksilla elättämään.

Ed. L o u e k o s k i : Herra puhemies! Talousvaliokunta joutui eilen ja tänään hyvin nopeassa

tahdissa ottamaan kannan, joka nyt valiokunnan mietinnön muodossa on edustajille jaettu. Tässä asiassa on aika pitkälle kysymys tosiaankin siitä, että Suomen valtio antaa nopeasti tai haluaa osoittaa antavansa nopeasti apua Neuvostoliiton, Viron, Latvian ja Liettuan alueille eri muodoissa. Missä muodoissa tämä apu menee näihin osoitteisiin, on vielä neuvoteltavana, mutta tuki menee elintarvikkeiden, lääkkeiden, ilmeisesti muidenkin kemiallisten tuotteiden ja polttoaineen muodossa. Missä muodossa nämä tavarat perille toimitetaan ja minkälaisille vastaanottajille, se jää käytännössä hallituksen hoidettavaksi.

Oli mielenkiintoista kuunnella asiantuntijoita valiokunnassa asiaa käsiteltäessä. Siinä alkuperäisessä esityksessä, jonka hallitus meille lähetti, oli monia kohtia, jotka poikkeavat tavanomaisesta kaupanteosta.

Ensinnäkin se riski, joka vientiä harjoittaville laitoksille tai yrityksille oli ehdotettu jääväksi, oli perin pieni, vain 20 prosenttia. Myöhemmin valtioneuvoston toimesta on vielä pyydetty tätä prosenttia alennettavaksi 10 prosenttiin, joka osoittaa itse asiassa, minkälaisesta kaupankäynnistä tässä on kysymys. Myös ne vastavakuudet, joita vastapuolelta edellytetään, jäävät valtioneuvoston harkittaviksi.

Kolmas kohta, johon kiinnitimme huomiota, on 360 vuorokauden aika, jota eräät asiantuntijat ovat pitäneet kovin lyhenä ja suosittelivat mieluummin 2 vuoden aikaa takuun ajaksi. Kuitenkin tilanne on muodostunut sellaiseksi, että kovin pitkiin pohdintoihin tässä asiassa ei ollut mahdollisuuksia, vaan valiokunta joutui ottamaan hyvin lyhyessä ajassa kannan ja epäilyksittä asettui hallituksen esityksen taakse pääasioissa. Haluan tämän ed. Aittoniemen hyvin kriittisestä puheenvuorosta huolimatta tässä selkeästi todeta.

Valiokunnassa kyllä SMP:n edustaja ed. Jurva esitti Neuvostoliitto-sanan tilalle niitä määritteitä, joita ed. Aittoniemi äskeisessä puheenvuorossaan totesi, mutta ed. Jurva ei saanut esityksilleen kannatusta. Toisin sanoen tätä poikkeusta lukuun ottamatta valiokunta oli asiassa yksimielinen.

Valiokunnan puolesta on myös todettava, että hallituksen valitsema linja, että mieluummin käydään tällä hetkellä kauppaa tässäkin muodossa, on selvästi parempi kuin sellainen avustaminen, jossa ei olisi kaupan formulaa. Tämä on valiokunnan mielestä aivan oikea valinta, vaikka tarkemmin mietintöä tarkastellessa huomaa, että mistään suuresta bisneksestä kysymys ei kuitenkaan ole.

Myös valiokunnan puolesta haluan lyhyesti hallituksen puolelle osoittaa pientä kritiikkiä: Se jälkikäteen valiokunnan jo käsiteltyä asiaa tullut muutos, jonka luimme ensin lehdistä, ei osoita, että tätä asiaa kovin koordinoidusti olisi hallituksen puolella joko haluttu tai kiireessä pystytty käsittelemään. Tämän kaltaisissa kysymyksissä toivoisi kyllä hyvin jäntevää menettelyä ja sitä, että valiokunta, joka joutuu ylimääräisissä kokouksissa pika pikaa näinkin tärkeitä asioita käsittelemään, saisi tiedot suoraan hallituksen edustajilta eikä suinkaan lehtien epämääräisten tietojen välittäminä.

Ed. D r o m b e r g (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeastaan voisin samalla sanoa kiitokset puheenjohtajallemme, joka hyvin seikkaperäisesti toi valiokunnan kannanotot esille. Mutta ed. Aittoniemelle haluaisin sanoa, ettei valiokunta nyt niin yksinkertainen ollut, että se kuvitteli ruokkivansa 400 miljoonalla koko Neuvostoliiton, vaan kyllä jokainen valiokunnan jäsen mielessään kohdisti tämän avun juuri näille alueille. Se epäilys, mikä nyt olisi ollut tuossa takana, ei ollut ollenkaan aiheellinen.

Tämä kaupallinen lähtökohta oli minun mielestäni erittäin perusteltu siitä syystä, että avustuksen tai näiden tuotteiden perillemeno paremmin taattaisiin. Näin asiantuntijat meille vakuuttivat.

Ed. M. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Minäkin haluan todeta, että kyllä tämä ilmaisu tietyin osin on problemaattinen, kun puhutaan Neuvostoliitosta, kun me tiedämme, että siinä muodossa kuin me olemme tottuneet käsittelemään Neuvostoliittoa, sitä ei enää ole olemassakaan. Tästä herää vain kysymyksiä, meneekö suomalainen apu vaikkapa Irkutskin taakse, jonnekin Bratskin tai Ust-Ilimskin alueelle, Gruusiaan, Armeniaan tai Moldaviaan sen sijaan, että ensisijaisena kansallisena tavoitteena on pyrkiä avustamaan lähialueita nimenomaan tämän Suomen ulkopolitiikan kannalta keskeisen lähialueohjelman puitteissa.

Minäkin lähden siitä, että ensisijaisesti pyrimme normaaliin kaupankäyntiin, mutta tiedämme myös hyvin, että tasavaltojen valuuttavaranto ei mahdollista normaaleja valuuttamaksuja. Siksi täytyy myös, herra puhemies, mielestäni varau-

tua siihen, että Suomella löytyy kykyä ja halua tarvittaessa laajamittaisenkin avustusohjelman aikaansaamiseen, jonka rahoittamiseen voidaan käyttää myös jatkossa kehitysyhteistyömäärärahoja. Minusta on aivan avainkysymys, että suomalainen avustusohjelma ehkäisee pitkän päälle mahdollisen ns. nälkäpakolaisuuden liikkeellelähdön, joka saattaisi pahimmassa tapauksessa suuntautua myös Suomeen.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Niin kuin puhujakorokkeelta totesin ja vaikka suhtauduin sanallisesti kriittisesti, niin me emme toki vastusta tätä asiaa. Se on selvä asia. Se on tämän hetken realiteetti ja siitä ei päästä mihinkään, mutta on lähdettävä siitä, että ei lainsäädännössä auta se mitä ajatellaan, kun tehdään päätöksiä, vaan täytyy tulla kirjatuksi juuri niin kuin ajatellaan.

Aivan kuten totesin, Neuvostoliittoa ei käytännössä enää tällä hetkellä ole, siis käytännössä ei ole. Toinen asia on se, että sana Neuvostoliitto, jos sen puitteet ovat sellaisenaan olemassa, merkitsee, että apu voidaan sirotella Siperiaa myöten, kun me olemme tarkoittaneet sen nimenomaan Karjalan tasavaltaan, Pietarin alueelle ja Baltian maihin. Tarkoitin Pietarin alueella Leningradin aluetta, jota sitäkään käsitykseni mukaan ei ole enää olemassa. Sen vuoksi käytin sanontaa Pietarin alue, ed. Laine, enkä sekoittanut sitä mitenkään muuten Leningradin alueeseen. Näin ollen katson, että tekemämme ehdotus on aivan asiallinen. Se pitäisi hyväksyä, jolloin olisimme oikealla pohjalla myös muodollisesti ja tekstin pohjalta.

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! On tietenkin hyvä, että silloin kun apua tarvitaan, pystytään auttamaan niillä resursseilla joita meillä on ja apua annetaan sinne, missä sitä tarvitaan, jos sillä pystytään estämään ns. "nälkäpakolaisia", joista on viime aikoina ollut puhetta hyvinkin paljon julkisessa sanassa.

Haluan korostaa nimenomaan sitä, että hallituksen tehtävänä on valvoa nyt tarkasti, että se apu joka täältä lähetetään, menee oikeille tahoille eli niille ihmisille, jotka todella kärsivät ravinnon puutteesta, eli että sitä ei päästetä ns. mafian käsiin. Ainakin julkisuudessa on ollut tietoja myös sellaisesta toiminnasta, että apua, jota täältä on toimitettu, ei ole valvottu itärajan takana riittävän hyvin.

Toisaalta tietysti voi yhtyä ed. Louekosken kantaan siinä, että tällaisessa tilanteessa on ehkä paikallaan formuloida tällainen apu kaupan muotoon. Vaikka voi kyllä sanoa, että ainakin se käsitys jonka itse sain, kun nopeasti luin valiokunnan mietinnön ja kannanoton, oli se, että tämä on tavallaan myöskin "kehitysapua".

Herra puhemies! Kuten on todettu jo, tekstissä puhutaan Neuvostoliitosta. Julkiseen sanaan jos on luottamista, esimerkiksi Jeltsinin ja muiden puheisiin ja niihin tietoihin, mitä esimerkiksi televisio on välittänyt ihan äskettäinkin, niin ainakaan niitten perusteella Neuvostoliittoa ei enää ole. Sen johdosta mielestäni myös voimme ihan selvästi tässä sanoa, että me tarkoitamme sillä Karjalan tasavaltaa ja Pietarin aluetta.

Herra puhemies! Kannatan ed. Aittoniemen tekemiä ehdotuksia.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan vielä ed. Vistbackalle korostaa sitä, että nimenomaan valiokunta lähti kaupallisesta lähtökohdasta siitä syystä, että asiantuntijat sanoivat meille, että tämä tapa myös yhtenä osa-alueena tässä päätöksessä varmistaa, että saadaan apu perille. Humanitaarisen avun saattaminen perille on huomattavasti vaikeampaa.

Tietenkin epävarmuustekijöitä on aina olemassa, kuten tiedämme, kun tilanne on se mikä on tällä hetkellä tuolla naapurimaissa. Mutta uskon, että ministerit ja valtioneuvosto ovat vielä tämänkin keskustelun perusteella panneet mieleensä, että tämä halutaan lähinnä kohdentaa Pietarin alueelle ja Karjalaan. Uskon, että se on varmasti meidän kaikkien tahtomme. Se on tullut kyllä niin selkeästi mielestäni eduskunnassakin jo esille.

Ed. Haavisto: Arvoisa puhemies! On hyvä asia, että apu saadaan nyt nopeasti liikkeelle. Hallitus on tehnyt nopeasti esityksen ja eduskunta sen yhtä nopeasti käsitellyt. Esimerkiksi Pietarin kaupunginjohtaja Sobtshak saa näin vastauksen pyyntöönsä elintarvike- ja humanitaarisesta avusta.

Ed. Aittoniemi esitti omaa historian tulkintaansa, jossa yhdyn lähinnä siihen osaan, että ei ole niiden ihmisten vika, jotka siellä tänä päivänä elävät, että tilanne Neuvostoliitossa on tähän pisteeseen ajautunut.

Myönteinen asia on mielestäni myös se, että sekä Suomen välittämän avun että mahdollisesti EY:stä Suomen kautta tulevan avun avulla avautuu Neuvostoliittoon tai Venäjälle lähialueillemme uusia kanavia, jotka myöhemmin voi-

vat palvella kokonaan uusina kauppareitteinä. Neuvostoliitto tai Venäjä on menettänyt suuren osan satamistaan, ja jos apu muualta Euroopasta kanavoituu Suomen kautta, myös uusi kauppareitti Venäjälle tätä kautta voisi syntyä.

Se, mitä täällä on sanottu tämän avun luonteesta, pitää mielestäni paikkansa, eli kysymyksessä tosiasiallisesti on lahja, joka kirjautuu ilmeisesti vasta vuonna 1993 kuluiksi. Mutta lahjasta voitaisiin rehellisyyden nimissä puhua ainakin tätä esitystä ja mietintöä luettaessa.

Ed. Aittoniemi ehdotti, että Neuvostoliittosana olisi korvattu Pietarin alueella ja Karjalan tasavallalla. Olen hengessä mukana tässä ed. Aittoniemen ehdotuksessa, mutta valitettavasti siitä puuttuu Murmansk ja Kuolan alue, ja siinä mielessä Neuvostoliitto-sana on ehkä parempi. Kaikkein paras olisi ollut varmasti käyttää Venäjä-ilmaisua tässä yhteydessä.

Kaiken kaikkiaan täytyy toivoa, että Karjalan tasavallassa ja Pietarin alueella syntyy pian sellainen lainsäädäntö, joka mahdollistaa jonkinlaisten vakuuksien antamisen myös näille elintarvike- ja humanitaarisille toimituksille eli esimerkiksi kiinteistöpuolella tai erilaisessa yritystoiminnassa suomalaisille yrityksille aukeavat mahdollisuudet ja näin jonkinlaista reaalivakuutta tälle humanitaariselle avullekin lähiaikoina olisi saatavissa.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ajattelin, että viimeistään ed. Haaviston puheenvuorossa tulee esille se näkökulma, joka tähänastisesta keskustelusta on puuttunut, mutta eipä tullut. Nimittäin minua ainakin jossain määrin kiusaa tämä ehkä sinällään merkittävä aluepoliittinen sananvalintasnobbailu, jota tässä harjoitetaan.

Minusta olennaisempaa on se, että tämä apu ja kaikki muukin apu menisi todella niille ihmisille, jotka sitä eniten tarvitsevat. Tällöin tarkoitan nimenomaan lapsia esimerkiksi lastenkodeissa, vanhuksia vanhainkodeissa ja sairaita. Minä en pidä siitä ajatuksesta, että me annamme tätäkin apua tällaisella hehtaarimitalla työkykyisille ihmisille, maalle, kansalle, jolla on varaa pitää miljoonia nuoria ihmisiä armeijassa ja toisarvoisissa tehtävissä. Minä en siedä ja minun maailmankatsomukseni ei siedä sitä, että ihmiset lähialueilla kuolevat nälkään, mutta tiedossani ei ole mitään sen tyyppisiä syitä, että työikäinen väestö lähialueella olisi suoranaisessa nälänhädässä. Puutteessa on, mutta puutetta löytyy muualtakin.

Toivon, että jos maan hallitus myöhemmin harkitsee tämän tyyppistä tukea, se kohdennettaisiin vallan toisella tavalla.

Toinen varapuhemies: Ed. Gustafsson, nyt on kysymys vastauspuheenvuorosta ed. Haaviston puheenvuoroon.

Sisäasiainministeri Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Ed. Haaviston ja eräiden ennen häntä puheenvuoron käyttäneiden puheenvuorojen johdosta on syytä todeta, että kyllä hallituksen tarkoituksena on kohdistaa tämä apu nimenomaan Virolle, Latvialle ja Liettualle ja näille lähialueille, joiden nimet on tässä aivan oikein mainittu: Pietarin alueesta, Karjalan alueesta ja Murmanskin alueesta on puhuttu. Ne ovat niitä osoitteita, jotka ovat myöskin hallituksen tarkoituksena.

Mitä tulee Neuvostoliitto-käsitteen käyttämiseen, ehkä näiltä osin voi todeta, että samaa ilmaisua käytetään tällä hetkellä sadoissa muissa sopimuksissa, joiden pohjalta yhteistyö kohdentuu täsmälleen samoille alueille. Luulen, että erilaisista vaihtoehdoista ilmaisu, mikä tässä on otettu käyttöön, on sittenkin tarkoituksenmukaisin.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Toteaisin ministeri Pekkariselle ainoastaan sen, kun hän totesi, että monissa sopimuksissa on tämä sana, että nyt me olemme siinä tilanteessa, jolloin ensi kertaa eduskunta hyväksyy sellaisen päätöksen, jossa on pohdittavana konkreettisesti tämä tilanne. Sen johdosta myöskin tämä on hieman eri asia kuin se, mitä ministeri Pekkarinen totesi.

Ed. Paloheimo: Herra puhemies! Haluan tehdä ed. Aittoniemelle seuraavat asiat selviksi:

Ensinnäkin valiokunta oli täysin tietoinen siitä, että vaikka tässä virallisesti puhutaan kaupasta, niin kysymys on todellisuudessa humanitaarisesta avusta. Tähän haluttiin kauppa-nimitys tai kaupan käsite mukaan siitä syystä, että katsottiin, että humanitaarista apua annetaan toisissa puitteissa ja tämä nimenomainen apu haluttiin sitoa tiettyyn takaisinmaksun mahdollisuuteen.

Toinen asia ed. Aittoniemelle: Tässä on tietysti kysymys avusta sellaisille ihmisille, jotka ovat täysin syyttömiä tai suurelta osin täysin syyttömiä tilanteeseen, joka näissä maissa tällä hetkellä vallitsee. Minä olen viimeisen vuoden aikana

käynyt sekä Pietarissa, Latviassa että Virossa, viimeksi Latviassa, ja se tilanne on lyhyesti sanottuna seuraava: Markalla saa 15 ruplaa, keskimääräinen palkka on 500 ruplaa, 30 markkaa kuukaudessa. Liha, jota on saatavissa, maksaa suurin piirtein 2 markkaa Suomen rahassa kilolta. Eli kuukauden palkalla saa 15 kiloa lihaa eikä mitään muuta. Tämä antaa kuvan siitä tilanteesta, mikä noissa maissa vallitsee.

Sillä käynnillä, jolla me olimme siellä, joka oli Tutkaksen käynti, totesimme itse seuraavaa: Kaikissa hallituksen ja virallisissa tiloissa oli kylmää sisällä siitä syystä, että polttoaine ei riittänyt lämmitykseen. Bensiiniä oli niin vähän, että me valtuuskunnan jäsenet, joista osa oli invalideja, kävelimme alle 2 kilometrin matkat. Yöllä kaduilla oli pimeää, koska valaistukseen ei riittänyt energiaa. Kaikki sanoivat, että tilanne on tammikuussa ja helmikuussa huomattavasti huonompi kuin nykyinen. (Ed. Rönnholm: No, sehän on vihreiden ihannevaltio!) — Ymmärrän kyllä, ed. Rönnholm, että tämä tilanne varmasti antaa aihetta kaiken näköisiin pikku vitsailuihin, kun se ei ole meillä vaan tuossa rajan takana. Totta kai tämmöisille voi naureskella ja keksiä sutkauksia tästä asiasta. Sehän on sopivaa ja hyvän maun mukaista, eikö totta?

Ed. Aittoniemelle, joka on aina ollut huolissaan siitä, että meidän väestömme ei pysy yhtä homogeenisena kuin se on pysynyt tähän saakka, haluaisin antaa pohdittavaksi, mitä maksaa, jos viemme ruokaa ja lääkkeitä rajan taakse, verrattuna siihen, että vastaavalla tavalla auttaisimme ihmisiä ottamalla heitä tänne vastaan, sijoittamalla heitä nälkäpakolaiskeskuksiin. Olen aikaisemmin eräässä keskustelussa täällä keväällä kiinnittänyt huomiota siihen, että on huomattavasti tehokkaampaa ja inhimillisempää pyrkiä auttamaan ihmisiä niillä paikkakunnilla, missä hätä on, kuin siirtää ihmisiä tänne autettavaksi. Silloin oli kysymys lähinnä somaleista. Somaleiden kohdalla tämä on vielä huomattavasti selvempää kuin Baltian maiden, Pietarin ja Karjalan kohdalla. Myös tässä tapauksessa on kuitenkin huomattavasti viisaampaa, inhimillisempää ja tehokkaampaa viedä sinne ruokaa kuin vastaanottaa ihmisiä sieltä ruokittavaksi. Kysymys on yksinomaan siitä, kuinka monta ihmistä voidaan auttaa kummallakin tavalla.

Talousvaliokunnan mietinnössä sanotaan selvästi, ed. Aittoniemi, että talousvaliokunta on tietoinen siitä, että tähän sisältyy tiettyjä riskejä. Sanotaan edelleen, että siitä huolimatta, että näistä riskeistä ollaan tietoisia, ollaan tämä apu valmiit antamaan. SMP:n edustaja valiokunnassa ymmärtääkseni yhtyi tähän käsitykseen.

Pari terminologista huomautusta. Ensinnäkin minusta on erittäin epätarkkaa puhua Neuvostoliiton rikollisuuden yhteydessä mafiasta, koska se on aivan eri asia. Toinen, merkittävämpi asia on se, että tässä puhutaan Virosta, Latviasta, Liettuasta ja Neuvostoliitosta. Valiokunnassa esitin, että Neuvostoliitto korvattaisiin Venäjäsanalla, mutta siihen ei löytynyt kannatusta silloin, ei myöskään SMP:n edustajan taholta. Mielestäni edelleen olisi parempi, jos Neuvostoliiton sijasta lukisi Venäjä tässä yhteydessä, koska se ainakin rajoittaisi sen tietylle, täysin määritellylle alueelle, mihin apu kohdistetaan.

Arvoisa puhemies! Näiden reunahuomautusten saattelemana ilmoitan, että olen tämän kannalla kuten valiokunnassakin olin.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Koska ed. Paloheimo kunnioitti useaan kertaan persoonaani, niin vastaan hänelle.

Ensinnäkin Venäjä on liian laaja alue. Se ei sido avustuksia niille alueille, joita me tarkoitamme.

Mitä tulee väestömme homogeenisuuteen, niin mehän kannatamme tätä apua, siitä ei ole kysymys ollenkaan. Olemme jo esittäneet, että kehitysapumäärärahoja käytettäisiin tähän tarkoitukseen. Äskeisellä kyselytunnilla useat asettuivat sille kannalle, että kehitysapumäärärahoja pitäisi käyttää tähän asiaan. Me lähdemme siitä, että meidän mahdollisuutemme venäläisten, karjalaisten ja pietarilaisten ruokkimiseen ovat rajalliset. Me emme pysty kovin pitkään pitämään heitä leivissä, elleivät rikkaat suuret valtiot lähde leikkiin mukaan.

Sanoin myös, että apu menee syyttömille ihmisille. Sen vuoksi olemme valmiit asiaa tukemaan. Jos se menisi Stalinille ja muille, varmasti emme painaisi nappia, mutta se menee syyttömille ihmisille, jotka eivät ole syyllisiä siihen, että heidät on kommunismin varjossa hullutettu aikanaan näihin systeemeihin. Toki minä myös sanoin, että tämä on lahja, ei kauppa, vaikka se on puettu kaupan muotoon.

Ed. Laakkonen: Arvoisa puhemies! Asetelmat ovat ihmeellisesti muuttuneet. Pieni Suomi auttaa luonnonvaroiltaan maailman rikkaimpiin kuuluvaa maata Neuvostoliittoa ja sen lähialueita. Ongelman syy on Neuvostoliitossa val-

linnut komentotalousjärjestelmä, joka on sotkenut normaalin kehityksen, joka länsimaissa on edennyt kohden hyvinvointia.

Valiokunta on pohtinut asiaa keskuudessaan ja tullut siihen tulokseen, että hallituksen esityksessä mainittu viejän riski, 20 prosenttia, muutetaan 10 prosenttiin. Tämä on voinut olla myös hallituksen taholta tullut muutos. Ongelma tässä asiassa on kuitenkin se, saadaanko koskaan maksua toimitetuista tuotteista. Toivottavasti 10 prosentin riski katetaan tulo- ja menoarviossa, sillä muuten tämä riski jää viejäyhtiöiden kannettavaksi. Elintarvikkeiden osalta riski tulisi välillisesti todennäköisesti maatalouden lisävastuuksi, mikä olisi hyvin väärin, kun maatalouden asema on jo nyt erittäin tukala.

Sukulaiskansoja meidän on autettava. Se on meidän velvollisuutemme ja varmasti myös myönteinenkin ja mieluisa tehtävä. Asiassa on myös puolustuspoliittinen näkökulma. Jos elintarvikeavulla saadaan nälkäpakolaiset pysymään rajan takana, se on hyvä asia. Tässä tilanteessa on onni, että Suomella on nyt ylituotantoa, vaikka sitä on kirottu vuosien mittaan hyvinkin monelta taholta.

Neuvostoliiton ja lähialueiden auttaminen kehitysyhteistyövaroin ei ole oikea teko. Ei voida oikein kuvitella, että Neuvostoliitto määriteltäisiin kehitysmaaksi. Siksi ei ole oikein, että kehitysyhteistyövaroja käytetään Neuvostoliiton ja sen lähialueiden auttamiseen. Kyseessä on pelkkä kauppa, mutta taustalla on tietysti myös humanitaarinen asenne. Kuitenkin sanoisin vielä, että on suuri ero Afrikan nälällä ja nälänhädällä, joka johtaa siellä kuolemaan, ja tämänhetkisellä elintarvikepulalla Neuvostoliitossa ja sen lähialueilla.

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Neuvostoliiton olosuhteet ja tilanne edellyttävät tietysti apua, mutta pitkällä jänteellä on tärkeämpää Suomen panostus projekteihin ja neuvontaan. Tässä tilanteessa ei tule myöskään unohtaa lääkkeitä. Ed. Laakkonen toi esille tuottajanäkökulman niin, että ylituotanto olisi nyt erityisen hyvä asia ja meidän pitäisi sitä jatkaa. Se on erittäin karsea asia sen takia, että ei miljardien kylvö ole tämän asian ratkaisu. Eivät viljelijät pysty myöskään maksamaan enempää vientimaksuja, ed. Laakkonen, edes Venäjän eteen.

Toinen asia on se, että meidän elintarvikeapumme ei riitä edes Pietarin kaupungille, ei meidän ylituotantomme, vaikka sitä nostettaisiin. Eli tässä tilanteessa on paljon tärkeämpää, että me panostamme mm. EY:n suuntaan, että saisimme EY:n lupaaman avun liikkeelle. On erittäin huolestuttavaa, että suurista puheista huolimatta EY:stä ei ole lähtenyt kuin lahjapaketit liikkeelle. Tämän takia meidän täytyisi ponnistella laajemman kansainvälisen panostuksen liikkeelle saamiseksi tässä asiassa. Vaikka meidän viljavuoremme kaksinkertaistettaisiin, se ei ratkaisisi tätä kysymystä, eikä meidän rahkeet riitä nykyiseenkään viljavuoreen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Aittoniemi ed. Vistbackan kannattamana ehdottanut, että mietinnön ponnen toisessa kappaleessa oleva sana "Neuvostoliittoon" korvattaisiin sanoilla "Karjalan tasavaltaan, Pietarin alueelle".

Lisäksi on ed. Aittoniemi ed. Vistbackan kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Hyväksyessään hallituksen esityksen eduskunta toteaa esitykseen liittyvän taloudellisen riskin ja edellyttää, että solmittaessa vastaisuudessa vientisopimuksia Karjalan tasavallan, Pietarin alueen, Viron, Latvian ja Liettuan sekä muiden Neuvostoliittoon kuuluneiden tasavaltojen kanssa sopimusten on perustuttava normaaliin kaupankäyntiin kuuluvaan maksumenettelyyn toimitusten vastaanottajien taholta."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Kun ed. Aittoniemen ehdotuksia ei ole voitu jättää työjärjestyksen 44 §:n edellyttämässä määräajassa keskuskansliaan eikä näin ollen voitu monistettuina jakaa edustajille, katson, että täysistunnon poikkeuksellisen ajankohdan vuoksi ehdotukset voidaan esitellä äänestettäviksi.

Äänestykset ja päätökset:

Mietinnön ponsi.

Mietintö "jaa", ed. Aittoniemen ehdotus "ei".

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 154 jaa- ja 7 ei-ääntä; poissa 38. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Perustelut.

Mietintö "jaa", ed. Aittoniemen ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 154 jaa- ja 7 ei-ääntä; poissa 38. (Koneään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus valtion tulo- ja menoarvion väliaikaisesta järjestämisestä

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 203
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 56

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 56. Jos mietintöä ei muuttamattomana hyväksytä, palautetaan asia valtiopäiväjärjestyksen 76 §:n mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi tasausverolain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 70
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 49

Toinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta, minkä jälkeen päätetään lakiehdotuksesta.

Koska toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus koskee uutta veroa, joka on tarkoitettu kannettavaksi yhtä vuotta pitemmältä ajalta, on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1 momentin mukaan hyväksytty, jos sitä kolmannessa käsittelyssä on kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä. Muussa tapauksessa lakiehdotus on rauennut ja asia on palautettava valtiovarainvaliokuntaan mainitun pykälän 2 momentissa säädetyssä tarkoituksessa.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotukset laeiksi eduskunnan palkkavaltuuskunnan tehtävien siirtymisestä eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle aiheutuvista muutoksista eräisiin lakeihin

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 184
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 50

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus laiksi eräiden väliaikaisesti maahan tuotujen ajoneuvojen tullittomuudesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 195
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 51

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Vistbacka: Herra puhemies! Tämä ns. kabotaasikokeilulaki on tietysti hyvä sinällään, koska olemme kovaa vauhtia ainakin eräiden puolueiden johdolla menossa yhdentyvään Eurooppaan. Tietysti on hyvä hankkia kokemuksia siitä, millä tavoin esimerkiksi kuorma-autoliikenteen osalta sisäinen liikenne pystytään hoitamaan, millä tavoin se kehittyy ja millä tavoin myöskin suomalaiset autoilijat pystyvät kilpailemaan maassamme sisäisessä liikenteessä olevien pohjoismaisten autoilijoiden kanssa.

Mutta eräs asia, jota myös valiokunta on edellyttänyt, on se, että suomalaiset ja ulkomaiset kuorma-autoilijat saatettaisiin keskenään tasa-arvoiseen asemaan verotusta koskevissa asioissa polttoaineen osalta. Nykyinen tilanne on käsitykseni mukaan kestämätön, ja sen johdosta hallituksen tulisikin välittömästi, kun tämä lakiesitys saadaan voimaan — ja jopa sitä ennen — säätää asiaa koskevat säännökset sellaisiksi, että suomalaiset ovat polttoaineen verotuksen suhteen samassa asemassa, koska kuorma-autoihin liittyvien muiden verojen osalta asian perillevieminen ja tasa-arvoon saattaminen on erittäin vaikeaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotus laiksi kuluttajaneuvonnan järjestämisestä kunnassa

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 139
Talousvaliokunnan mietintö n:o 17

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Vuoristo: Arvoisa puhemies! Talousvaliokunnan mietintöön liittyy vastalause, johon sisältyy 7 §:ää koskeva lausuma. Haluan ehdottaa sen nyt eduskunnan hyväksyttäväksi. Se siis merkitsee sitä, että kuntien tulee hoitaa tästä laista aiheutuvat tehtävät lisäämättä menoja, nykyisiä voimavaroja uudelleen kohdentamalla. Tämä ponsi olisi erityisen tärkeä tässä taloudellisessa tilanteessa.

Ed. Paloheimo: Arvoisa puhemies! Koska tässä on konkreettisesti kysymys siitä, että julkisen sektorin menoja voitaisiin mielekkäällä tavalla leikata ja niiden kasvua hillitä, ja ed. Vuoriston esitys tähtää nimenomaan tähän, olen valmis kannattamaan tätä hyvää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Vuoristo ed. Paloheimon kannattamana ehdottanut vastalauseen mukaista perustelulausumaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Lopuksi on päätettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Vuoriston ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 105 jaa- ja 51 ei-ääntä; poissa 43. (Koneään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotukset laeiksi lannoiteverosta annetun lain muuttamisesta ja fosforilannoiteverosta annetun lain kumoamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 82
Lakialoite n:o 60
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 53

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 53. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Backman: Herra puhemies! Tätä ns. lannoiteveroa on kannettu jo vuodesta 76 alkaen, joten se on hyvin vanha vero. Vuodesta 90 alkaen on lisäksi kannettu fosforia sisältävistä lannoitteista fosforiveroa. Nyt nämä on päätetty yhdistää typpi- ja fosforisisällön perusteella kannettavaksi veroksi.

Veron tuotto käytetään lakiesityksen perustelujen mukaan maatalouden ylituotannon vientikustannuksiin maatalouden omana osuutena. Tässä mielessä rahan käyttö on korvamerkitty perusteluissa ja se on korvamerkitty tavalla, jota emme voi pitää perusteltuna, kun kysymyksessä pitäisi olla puhtaasti ympäristövero. On nimittäin erittäin tärkeää edelleen pitää yllä tällaista lannoiteveroa, ja erityisesti tästä saatavia tuloja tulisi käyttää ympäristönsuojeluinvestointeihin etenkin vesistönsuojelun osalle.

Uutena elementtinä on nyt tulossa mukaan metsälannoitteet. Metsälannoitteiden osalta pidämme hyvin perusteltuna sitä, että nekin tulevat veron piiriin, mutta erityisesti niitten osalta on hyvin omalaatuista, että metsänomistajat pistetään tällä tavoin osallisiksi maatalouden vientikustannusosuuksiin, ja tässä mielessä korvamerkintä on hyvin kyseenlainen.

Tulemmekin kolmannen käsittelyn yhteydessä esittämään pontta, jossa eduskunta ottaisi kantaa siihen, että jatkossa tulisi luopua menettelytavasta, jossa näitä lain perusteella kerättäviä varoja käytetään maatalouden osuutena vientituesta, ja veroa tultaisiin keräämään puhtaana ympäristöverona.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Oikeastaan puheenvuoroni olisi ollut paikallaan kolmannessa käsittelyssä, mutta kun sen pyysin, niin totean, että tässä on selvästi vastakkaisesta ajattelusta kysymys. Hallitus yrittää vetää tässä tapauksessa tietysti maatalouskuottajien suuntaan kotiin päin, ja sosialidemokraatit taas lähtevät siitä, että myös lannoiteveron osuus tulevaisuudessa poistuisi vientimaksujen tukemisesta. Nämä asiat ovat äärimmäiset. Tietysti hallituksen esityskään ei sellaisenaan vastaa meidän näkemystämme, mutta toisaalta ei sitä vastaa myöskään sosialidemokraattien ehdotus. Sen vuoksi olemme jo päättäneet, että me emme tule tukemaan tätä pontta kolmannessa käsittelyssä, koska tämäkin näkemys, mikä on sosialidemokraateilla, on virheellinen.

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Kannatan toki lannoiteveron ja fosforilannoiteveron korottamista ja kannatan myös metsälannoitteiden verottamista, mutta tässä ehdotuksessa on se heikkous, aivan kuten ed. Backman sanoi, että haittaverot on kytketty maatalouden ylituotantoon ja sen rahoittamiseen.

Erityisesti metsälannoitteista kerättävien verotulojen laskeminen maatalouden ylituotantokustannusten katteeksi on aikamoisen kornia. Minusta ympäristöveroja tulisi katsoa omana kokonaisuutenaan ja niitä ei tule sotkea elinkeinopolitiikkaan, ei aluepolitiikkaan eikä sosiaalipolitiikkaan. Nämä politiikan alueet tulee hoitaa toisaalla erikseen.

Tulen kolmannessa käsittelyssä kannattamaan ed. Backmanin pontta.

Ed. Laakkonen: Herra puhemies! Lannoiteverolla on tarkoitus kerätä maataloudelta 650 miljoonaa markkaa, joilla katetaan ylituotannon vienti- ja tasapainottamiskustannuksia. Nykyisen lain mukaan lannoitevero on 60 penniä kilolta riippumatta lannoitteen pitoisuudesta. Uusi lakiesitys on parempi. Alle 2 painoprosenttia typpeä ja fosforia sisältävät lannoitteet ovat verottomia ja pitoisuudeltaan 2 painoprosenttia vahvemmista lannoitteista on tarkoitus periä 2,90 markkaa typpikilolta ja 1,70 markkaa fosforikilolta veroa.

Lannoitteiden käyttö Suomessa ei määrällisesti ole kuitenkaan läheskään sitä luokkaa kuin esimerkiksi joissakin EY-maissa. Esimerkiksi Hollanti käyttää lannoitteita lähes 700 kilogrammaa hehtaaria kohden, kun Suomi vain runsaat 200 kilogrammaa hehtaarille. Lannoitteiden käyttö ei meillä siis ole varsinaisesti ongelma verrattuna esimerkiksi EY-maihin.

Ympäristöpoliittisesti hallituksen esitys on oikean suuntainen ja toivon mukaan vähentää lannoitteiden käyttöä. Paljon puhuttu kestävä kehitys korostaa maatalouspolitiikassa ympäristöhaittojen vähentämistä lannoitteiden käytön vähentämisellä, jossa keinona on lannoitteiden korkeampi vero. Lannoitteiden käytön vähentäminen johtaa useimmiten kuitenkin myös hehtaarisadon pienenemiseen ja sitä kautta tulotason putoamiseen. Siksi lannoiteveron korotus on tulopoliittisesti yksi lisärasitus jo ennestään henkitoreissaan olevalle maataloudellemme. Vain pitkin hampain voin hyväksyä lakiesityksen.

Ed. S-L. Anttila: Herra puhemies! Ed. Backman kiinnitti huomiota siihen, että tässä on korvamerkitystä verosta kysymys. Ed. Backman, ei tämä ole tämän hallituksen keksintö, että raha on korvamerkitty. Myös jo aikaisemmin on kerätty lannoiteveron tuotolla nimenomaan vientikustannusosuutta, joka maataloudelle maataloustulolaissa on säädetty.

Ehkä vain on nyt niin, että ed. Backman oppositiossa ollessaan on tullut toisiin ajatuksiin.

Ed. Backman: Herra puhemies! En puheenvuorossani viitannut sanallakaan istuvaan hallitukseen vaan totesin, että tämä järjestelmä on huono hallituksesta riippumatta.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvien
ensimmäisen lakiehdotuksen 1, 2, 4, 5 ja 8 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä
toisen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Ehdotukset laeiksi maidon väliaikaisesta kiintiömaksusta annetun lain 27 §:n, maidon väliaikaisista tuotantokiintiöistä annetun lain 34 §:n sekä meijerikohtaisesta kiintiömaksusta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 95
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 54

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 54. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta
ensimmäisen lakiehdotuksen 27 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
toisen lakiehdotuksen 34 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä
kolmannen lakiehdotuksen 1, 6 ja 28 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Ehdotus laiksi vaatteiden tullittomasta maahantuonnista eräissä tapauksissa

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 194
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 55

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 55. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Tavoitteena pitäisi olla purkaa kilpailun esteitä: monopoleja ja kartelleja, mutta tällä esityksellä päinvastoin rakennetaan uusia kilpailun esteitä. Mielestäni tämä hallituksen lakiehdotus kohtelee elinkeinoelämän eri sektoreita epätasa-arvoisesti ilman riittävän painavia syitä. Hallituksen esitys on omiaan ylläpitämään korkeaa hintatasoa sekä tehottomuutta vaateteollisuudessa ja on siten kuluttajien edun vastainen. Kun vielä hallituksen esitys on kestävän kehityksen periaatteiden vastainen, olen sitä mieltä, että tätä esitystä ei pitäisi hyväksyä.

Tämän ehdotuksen mukaan vain Suomessa valmistusta harjoittavilla vaatetusyrityksillä, joiden kotipaikka on Suomi, olisi mahdollisuus tullittomasti tuoda maahan kotimaista tuotantoa vastaava määrä vaatteita, jotka on valmistettu ulkomailla palkkatyönä. Tämä järjestelmä diskriminoi muita vaatetusalalla toimivia yrityksiä ja pyrkii estämään tarkoituksellisesti myös uusien yrittäjien tulon markkinoille.

Hallitus tähtää esityksellään selvän kilpailuedun antamiseen vain tietyille yrityksille mm. työllisyyden ylläpitämiseksi. Todellista työllisyyttä luovaa kilpailuetua ei kuitenkaan voida rakentaa valtiovallan taholta tulevaan säätelyyn ja suoraan tukeen, vaan myös vaatetusteollisuuden ja sen työpaikkojen tulevaisuus on kiinni osaamisesta ja tehokkuudesta. Työllisyys- ja teollisuuspoliittisesti hallituksen esitys on liian lyhytnäköinen ja pitemmällä tähtäyksellä omiaan heikentämään vaatetusteollisuuden tilannetta.

Hallituksen esityksen tarkoituksena on kanavoida tullittomuudesta tuleva hyöty vain tietyille Suomessa toimiville vaatetusalan yrityksille, ei kuluttajille tai muille kaupan osapuolille. Näin tapahtuu siksi, että tuontikilpailun puuttuessa

ulkomaisella palkkavalmistuksella saavutetut kustannusedut jäävät yksinomaan tuojille.

Paitsi kilpailu- ja teollisuuspoliittisesti on hallituksen esitys kestämätön myös kestävän kehityksen periaatteiden kannalta. Tämä hallituksen esityshän lähtee siitä, että EY — Efta-alkuperäinen materiaali olisi tuotava Suomeen ennen lähettämistä ulkomaille työstettäväksi, ja tämä lisää täysin turhaa kuljetusta ja on todella haitallinen.

Toinen kestävän kehityksen vastainen vaikutus on se, että esitys on omiaan vähentämään tuontia kehitysmaista. Kuitenkin tehokkainta kehitysyhteistyötä olisi antaa kehitysmaille vähintään yhtä edullinen asema kansainvälisessä kaupassa kuin teollisuusmaille annetaan.

Arvoisa puhemies! Tämän lain kolmannessa käsittelyssä tulen esittämään, että lakiehdotus hylättäisiin.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Edustaja, ekonomisti Luukkaisen puhe oli, ottaen huomioon tämän rättikaupan luonteen, aika tavalla mahtipontinen. Siinä puhuttiin kestävästä kehityksestä ja muusta. Minä alun perin olin sitä mieltä, että tämä toiminta on tietysti väärin, kun tällä tavalla tehdään. Mutta vastoin kuin ed. Luukkainen lähden siitä, että olemassa olevien yritysten tukeminen tätäkin kautta on tietysti paikallaan. Tulevaisuus on tulevaisuutta, mutta jos tämä auttaa taloudellisesti olemassa olevia alan firmoja, niin silloin asia on tietysti siltä osin kunnossa.

Toisaalta rasismin vastustajana olin aikanaan sitä mieltä, että me käytämme tässä hyväksemme näitä onnettomia kaukaisista maista, jotka tekevät halvalla, ja sillä sitten suomalainen kapitalisti elää. Toisaalta olen tullut siihen ajatukseen, että kehitysmaiden ihmisethän saavat tästä palkkansa ja työtä. Eivät he välitä, mihin se paita menee sen jälkeen ja millä hinnalla. Jos ei tällaista tapahdu, että he saavat työtä, niin silloin he elävät nälässä. Näin ollen tämä tukee sekä suomalaista yritystä että kaukaisten kehitysmaiden onnettomia ja köyhiä ihmisiä.

Ed. Backman: Herra puhemies! Tässä tuetaan ilman muuta suomalaista teollisuutta, yhtä sen osa-aluetta eli tekstiiliteollisuutta. Tässä mielessä tämä kieltämättä on kansainvälisesti erittäin vaikea kysymys, mutta mikäli Suomi haluaa säilyttää kyseisen teollisuusalan maassa, edes sen rippeet, tällaiset keinot ovat välttämättömiä.

Se mikä itseäni eniten tässä arveluttaa, on se, että nämä maat, joissa tätä työtä tullaan tekemään halpatyövoimalla, ovat osittain sellaisia maita, joissa todistettavasti käytetään edelleenkin lapsityövoimaa. Toivon, että tältä osin kansainvälinen valvonta pystyy estämään lapsityövoiman käytön eikä suomalaista teollisuutta tueta missään tapauksessa lapsityövoimalla.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—9 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Ehdotus laiksi valtion pelastusoppilaitoksista

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 90
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 8

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelu:

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston talouspoliittinen ministerivaliokunta ratkaisi tällä viikolla Pelastusopiston sijoituspaikkakunnaksi Kuopion. Tämän johdosta valiokunnan kannanotto, että opiston tulisi sijoittua Lohjalle, on poistettava, koska se ei ole sopusoinnussa valtioneuvoston päätöksen kanssa.

Kuopioon valmistuu ensi vuonna noin 104 miljoonan markan Valtion pelastuskoulu, jossa koulutetaan koko pelastusalan alipäällystö sekä miehistö. Lisäksi Kuopiossa rakennetaan parhaillaan valtion varoin noin 30 miljoonaa markkaa maksavaa pelastuksen valtakunnallista keskusharjoittelualuetta. Kuopion kaupunki on tehnyt valtiolle esityksen Pelastusopiston sijoittamisesta valmistumassa olevan Pelastuskoulun yhteyteen. Esityksessään kaupunki tarjoutuu rakennuttamaan ja rahoittamaan Pelastusopiston tarvitsemat toimitilat, opiskelijaasuntolat siten, että valtio maksaa rakennuskustannukset takaisin vasta viiden vuoden kuluttua. Ottaen huomioon valtion taloudellinen tilanne Kuopion tarjoama rahoitusjärjestely on poikkeuksellisen edullinen. Sitä ei pystytä kiis-

tämään verrattuna valtion budjettivaroin toteutettavaksi esitettyyn Lohja-hankkeeseen.

Lohjalle suunnitellun Pelastusopiston rakennuskustannukset ovat noin 60 miljoonaa markkaa. Kuopion kaupungin esityksen mukaisesti toteutettuina Pelastusopiston suoranaiset rakennuskustannukset jäisivät 15 miljoonaan markkaan. Pelastusopiston sijoittaminen Kuopioon aiheuttaa oppilaitosten käyttötalousmenoissa jopa rakennuskustannusten eroakin merkittävämmän valtiontaloudellisen säästön. Jokainen ymmärtää, että kahden saman alan oppilaitoksen sijoittaminen samalle tontille on väistämättä toiminnallisesti ja taloudellisesti edullisempaa kuin niiden sijainti eri paikkakunnilla. Merkittävin säästö saavutetaan varmastikin henkilöstömenoissa, kun kyseessä on yhdistettynäkin verraten pieni oppilaitos, ainoastaan 530 oppilaspaikkaa. On itsestäänselvää, ettei se tarvitse kahta rehtoria, kahta apulaisrehtoria, kahta hallintopäällikköä jne. kuten eri paikkakunnille sijoitettaessa. Kuopion kaupungin laskelmien mukaan säästö pelkästään henkilöstömenoista on 2,9 miljoonaa markkaa.

Parhaillaan valtakunnassa ollaan yhdistämässä täysin eri aloilla toimivia oppilaitoksia laajapohjaisiksi oppilaitoskuntainliitoiksi, jotta voitaisiin säästää tarpeettomissa päällekkäisissä hallinto- ja henkilöstömenoissa. Kun säästöä syntyy eri aloilla toimivien oppilaitosten hallinnollisilla yhdistämisillä, olisi täysin käsittämätöntä, jos näin ei olisi myös saman alan oppilaitosten yhdistyessä.

Käsiteltävänä olevan lakiesityksen perusteluissa lähdetään olettamuksesta, että valtakuntaan tulee kaksi erillistä oppilaitosta omine organisaatioineen. Perusteluissa ei ole mainintaa mahdollisuudesta yhdistää oppilaitoksia, vaikka se on erittäin varteenotettava ja todennäköinenkin ratkaisu.

Arvoisa puhemies! Taloudelliset, toiminnalliset ja opetukselliset seikat puoltavat opiston sijoittamista Pelastuskoulun yhteyteen. Yliopistokaupunkina Kuopio on vetovoimainen sijoituspaikka. Oppilaitoksen toimintaa tukevat mm. Tekninen oppilaitos, Who:n ympäristö- ja katastrofikeskus ja Sairaanhoito-oppilaitos.

Edellä olevan perusteella ja lukuisiin selvityksiin viitaten pelastusoppilaitoslain seuraavissa käsittelyissä hallituksen edustajat tulevat tekemään lausumakorjaukset niin, että eduskunta ja valtioneuvosto ovat yksimielisiä Pelastusopiston sijoituspaikasta.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tykkyläinen väitti, että taloudelliset, toiminnalliset ja opetukselliset seikat puoltavat oppilaitoksen sijoittamista Kuopioon. Tässä yhteydessä vastauspuheenvuorossa ei ole mahdollista perustella, mutta väitän, että taloudelliset, toiminnalliset ja opetukselliset seikat puoltavat opiston sijoittamista nimenomaan Lohjalle.

Todettakoon myös se, että Lohjalla oleva henkilökunta on jo pitkään varautunut siihen, että hallitus kerrankin pitää kiinni omista päätöksistään eikä vaihda omia päätöksiään vuosittain. Aikaisemminhan on tehty päätös siitä, että opisto sijoitetaan Lohjalle. Henkilökunta on varautunut tähän mm. rakentamalla omakotitaloja, asettautumalla pysyvästi Lohjalle. Nyt he uuden päätöksen edessä joutuisivat lähtemään kotoaan, hakeutumaan uusiin olosuhteisiin ja Lohjalta vieläpä Kuopioon, jonne on todella pitkä matka. Sanon myös koulutuksellisista näkökohdista, että kaikki ne asiantuntijat, joita asiassa sisäasiainministeriössä on kuultu, ovat sitä mieltä, että nimenomaan opetukselliset ja toiminnalliset seikat taloudellisista puhumattakaan puoltavat opiston pitämistä Lohjalla.

Ed. D r o m b e r g (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Se oli hyvin mielenkiintoinen puheenvuoro, jonka ed. Tykkyläinen käytti, mutta haluan hänelle tuoda tietoon sen, että uusmaalainen lähetystö, johon kuului myös Uudenmaan läänin kansanedustajien neuvottelukunta, antoi ministeri Pekkariselle kannanoton Lohjan puolesta, ja siellä oli läsnä myös Kuopion koulun rehtori, joka puolsi Lohjaa koulutuksen antamispaikkakunnaksi.

Sen lisäksi, mitä ed. Laakso toi esille, hankkeen suunnitteluun on jo uhrattu 2 miljoonaa markkaa valtion varoja, joten on aivan merkillistä, että nämäkin halutaan heittää hukkaan, kun päätös vuodelta 1988 on tehty eduskunnassa ja sen mukaisesti on asiaa viety eteenpäin.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koska olen varannut varsinaisenkin puheenvuoron, en kaikkia ed. Tykkyläisen esityksiä käy oikomaan. Totean vain hänen mainintoihinsa siitä, että ei tarvita kahta rehtoria ja kahta hallintojohtajaa jne. Ei tarvittaisi, ellei Lohjalle myös siinä vaihtoehdossa, joka toivottavasti ei toteudu, että paloalan päällystöopisto siirtyisi Kuopioon, jäisi edelleen pelastusalan ja väestönsuojelun johtohenkilökoulutus. Tästä ni-

menomaan on kysymys, että koko pelastusalan johto koulutetaan yhtenäisesti eikä sektoroida enää pelastusalaa paloalaan ja johonkin muuhun alaan, koska ne onnettomuudet, joita vastaan henkilöstö joutuu kamppailemaan, eivät enää jakaudu tällä tavoin. Palolaitoksen lähdöistä enää puolet on palohälytyksiä, muut ovat aivan toisenlaista pelastustoimintaa.

Ed. L a a k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ollut hallintovaliokunnassa asiaa käsittelemässä. Kuitenkin olin poissa kokouksesta, jossa käsiteltiin sijoituspaikkaa tarkemmin. Kuultuani myöhemmin perustelut Kuopion paremmuudesta olen muuttanut kantaani Kuopion eduksi. Rakennuksen valmistuttua ei valtion tarvitse sijoittaa hankkeeseen varoja viiteen vuoteen. Valtio lunastaisi rakennukset vasta viiden vuoden kuluttua. Nykyisessä taloudellisessa tilanteessa tällä on suuri merkitys. Kuopioon on rakenteilla 105 miljoonaa markkaa maksava Pelastuskoulu, joka on suuruudeltaan mahtava kompleksi. Pelastusopiston rakentaminen sen yhteyteen on erittäin luontevaa, ja rakennuskustannukset ovat vain 15 miljoonaa markkaa. Valtio säästää rakennuskustannuksissa 41 miljoonaa markkaa. Käyttökustannuksissa säästyy 4—5 miljoonaa markkaa vuodessa, josta 3 miljoonaa markkaa säästyy henkilökunnan yhteiskäytön vuoksi. Kuopion Pelastusopisto tulee rakennetuksi käyttökustannuksissa saaduilla säästöillä, jotka kertyvät vuoteen 1999 mennessä. Se on tässä mielessä "ilmainen". Sen jälkeen hanke tuottaa valtiolle jatkuvasti voittoa Lohja-vaihtoehtoon verrattuna.

Myös aluepoliittinen näkökulma on merkittävä. Uuden aluepolitiikan yhtenä tavoitteena on pääkaupunkiseudun kasvupaineiden purkaminen. Siksi Pelastusopiston sijoittaminen Kuopioon on kuin lottovoitto valtion tämänhetkisessä taloudellisessa tilanteessa.

Ed. T y k k y l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aloitan ed. Laakkosen puheenvuorosta. Olen iloinen, että ed. Laakkonen on perehtynyt selvityksiin, joita on lähetetty jälkikäteen, koska valiokunnassa ei tiettävästi riittävästi kuitenkaan kuunneltu asiantuntijoita meidän alueeltamme.

Totean ed. Laaksolle, että Kuopio on tunnettu koulukaupunki ja Kuopiolla on tällä hetkellä kaikki valmiudet sekä rakennuksien että tulevien toimitilojen suhteen ottaa Pelastusopisto myös Kuopioon, joten on aivan turha väittää, ettei meillä ole riittävää asiantuntemusta ja koulutusta opettajien kohdalla.

Olen taistellut edellisellä kaudella myös samasta asiasta. Silloin saimme miehistökoulutuksen. Kun taloudellinen tilanne on tällä hetkellä erittäin vaikea maassamme, on järkevä ratkaisu, että pelastusoppilaitos sijoitetaan Kuopioon.

Ed. V i l j a n e n : Arvoisa puhemies! Hallitus ehdottaa säädettäväksi lakia valtion pelastusoppilaitoksista. Samalla ehdotetaan kumottavaksi laki pelastushallinnon koulutuskeskuksesta. Lakia sovellettaisiin sisäasiainministeriön alaisiin Valtion pelastusopistoon ja Valtion pelastuskouluun. Oppilaitoksen tehtävä olisi huolehtia palo- ja pelastustoimen henkilöstön ammatillisesta peruskoulutuksesta, pelastuspalvelukoulutuksesta sekä väestönsuojelukoulutuksesta ja siviilihallinnon valmiuskoulutuksesta. Nykyisin vastaavaa koulutusta annetaan pelastushallinnon koulutuskeskuksessa, johon kuuluvat oppilaitokset ovat Lohjalla ja Espoossa. Lohjalla sijaitsee Valtion väestönsuojelukoulu ja Espoossa Valtion palo-opisto.

Nykyisin oppilaitoksissa annettavan koulutuksen kaikki menot maksetaan valtion varoista. Uuden lain mukaan ammatillisen peruskoulutuksen käyttökustannukset oppilaitos perisi opiskelijan kotikunnalta korvauksena, joka määräytyisi kunnan kantokykyluokan mukaan samoin kuin valtion ammatillisten oppilaitosten oppilaiden kotikuntien maksuosuus.

Eduskunta on päättänyt vuoden 1986 toisessa lisämenoarviossa, että Kuopioon perustetaan uusi 350 oppilaspaikkaa käsittävä Valtion pelastuskoulu ja rakennusten laajuus on yhteensä 11 640 neliömetriä. Opetustoiminta uusissa tiloissa alkaa syksyllä 1992. Vuoden 1988 tulo- ja menoarviossa eduskunta on päättänyt, että palopäällystökoulutus siirretään Espoosta Lohjalle Valtion väestönsuojelukoulun yhteyteen. Siirto edellyttäisi koulutilojen peruskorjausta ja laajentamista. Uudisrakennuksen laajuus olisi noin 4 080 neliötä ja peruskorjauksen 3 260 neliötä.

Toimitilajärjestelyt ovat valtioneuvoston 11 päivänä helmikuuta 1985 tekemän valtion virastojen pääkaupungin ulkopuolelle sijoittamista koskevan periaatepäätöksen mukaisia. Järjestelyjen yhteydessä Valtion palo-opiston Espoossa sijaitsevat nykyiset tilat voidaan osoittaa muuhun käyttöön.

Rouva puhemies! Vaikka täällä on esitetty useita kommentteja siitä, että Kuopioon rakennettava opisto olisi edullisempi, näen kuitenkin,

että ne eivät ole vertailukelpoisia, koska Kuopion mallin mukainen ratkaisu olisi ns. riisuttu ratkaisu, joka ei sisältäisi niitä tiloja, mitä opisto jatkossa tarvitsisi. Koska aikaisemmat päätökset ovat Lohjan puolesta ja hallintovaliokunta on myös asiaa käsitellessään yhtynyt kannattamaan sijoituspaikaksi Lohjaa, ehdotan, että Valtion pelastusopisto sijoitettaisiin Lohjalle.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! On erittäin ikävää, jos syntyy tällaisia laitosten sijaintiratkaisukeskusteluja, koska se asettaa edustajat vastakkain kovin herkästi asuinpaikkojen perusteella ja kaikki kannanotot tietysti leimataan siitä lähteviksi. Kun itse olen tätä hanketta seurannut, olen kiinnittänyt ihmetyksellä huomiota siihen, että sisäasiainministeriön palo- ja pelastusosastolla on ollut aikamoinen päähänpinttymä tarkastella asiaa. Eri vaiheissa tuntuu, että se ei ole eritellyt eri vaihtoehtoja rehellisesti vaan ottanut alkuperäisen kannan, että Lohjalle on mentävä, ja ajanut tätä mallia kuin käärmettä pyssyyn.

Kuitenkin kun asiaa tarkastelee, nimenomaan valtiontaloudelliset ja kustannustekijät ovat puoltamassa tässä tapauksessa Kuopion vaihtoehtoa. Ei myöskään pidä vähätellä aluepoliittista näkökohtaa, eli tässä on ehdottomasti otettava huomioon se, että me tästä lamasta nousemme ja pääkaupunkiseudun kasvuoireet ja kasvuongelmat tulevat jälleen takaisin. Tällä hetkellähän täällä on tietysti yhtä lailla puutetta ja kurjuutta kuin monella muullakin alueella, mutta pitkän päälle koulutus ja koulutuspohjan vahvistaminen on aluepolitiikan keskeisiä infra-asioita.

Tässä suhteessa pitäisin erittäin tärkeänä tätä asiaa ja olen tyytyväinen, että hallitus on tässä osoittanut itsenäisyyttä. Harvemmin tulee hallitusta kehuttua. Voin todeta, että tässä asiassa ministeri Pekkarinen ja hallitus ovat toimineet aluepoliittisin perustein. Ministeri Pekkarinen on ollut aluepolitiikasta vastaava ja on ollut johdonmukainen. Tietysti asiallisesti täytyy kysyä, minne muualle päällystökoulutus voisi tullakaan kuin "piällysmiesten" pariin.

Ed. Räty (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olen sitä mieltä, että Kuopio on ehdottomasti paras vaihtoehto, jos kerran ollaan sitä mieltä, että meillä valtiontalous on niin paljon miinuksella kuin se on ja puhutaan säästöistä ja säästämisestä. Jos kerran tuodaan konkreettisia esityksiä, miten voidaan säästää valtiontaloudessa, niin pitää myös toimia. Tämähän näyttää menevän niin, että puhutaan säästämisestä, säästölakien tekemisestä, ja kun tulisi konkreettisia tekoja tehdä, ruvetaankin puhumaan jotain muuta. Ehdottomasti Kuopio, kun sinnehän tulee vielä Savon ratakin ja pääsemme kaikki nopeasti perille.

Ed. Varpasuo (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Rajamäelle haluaisin vastauspuheenvuorona esittää, että hänen tulkintansa sisäasiainministeriön pelastusosaston toiminnasta oli hyvin virheellinen. Ministeriö ja pelastusosasto ovat erityisen hyvin paneutuneet tähän ja tehneet vaihtoehtovertailut ja päätyneet selvästi Lohjan kannalle. Minun kädessäni on 12 liuskaa pitkä sisäasiainministeriön pelastusosaston kirje, jossa vertailut on tehty, ja kaikilla mittareilla on päädytty Lohjan puolelle.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin ed. Rajamäen puheeseen puuttua, kun hän nyt veti koko keskustelun aluepolitiikkaan. Erityisesti haluaisin painottaa vielä tässä tilanteessa sitä, että työllisyystilanne on yksi pahimpia Uudellamaalla tällä hetkellä. Yli 60 000 työtöntä on tällä alueella ja määrä on nelinkertaistunut aivan lyhyellä ajalla. Kun ajatellaan vielä työllisyysnäkökantaakin tähän keskusteluun, niin Lohjalla on tällä hetkellä 12 prosenttia työttömyysaste. Minun mielestäni sekin on jo erinomainen lähtökohta sille, että tuo rakennus sijoitetaan Lohjalle. Jos mikä niin se on säästöä valtiontalouden kannalta, kun työllistetään nämä ihmiset.

Ed. Mölsä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on vedottu säästöihin monta kertaa. Toteaisin, että jo nyt on käytetty suunnitteluun Lohjalle 3—4 miljoonaa markkaa. Tämä kaikki raha menee hukkaan, jos nyt päädytään toisiin suunnitelmiin. Edelleen kuten ed. Viljanen totesi, jos tilavaihtoehdot toteutetaan saman kaltaisina Kuopioon kuin Lohjalle, niin kustannuksissa ei ole suurta eroa. Siinä mielessä minusta hallintovaliokunta, joka on päätöksessään ollut yksimielinen ja on tukeutunut edellisen eduskunnan päätökseen, on tehnyt varsin hyvää työtä. Kannatan monista syistä sitä, että tämä hanke toteutetaan Lohjalle.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On minusta ikävä tilanne, mikä tässä syntyy, että me asetamme työttömiäkin vastakkain. Tässä suhteessa en halua ruveta kehumaan, että meillä on jokin erityinen valtti siinä, että meillä on työttömyys todella ongelma alueella. Minä katsoisin, että tässä täytyy asiaa tarkastella laajemmin ja aluepoliittisin perustein nimenomaan sikäli, että aluekehitystä vahvistetaan Itä-Suomessa, jossa aika vähän on koulutusmahdollisuuksia perinteisesti ja varsinkin Kuopion kaupungin osalta. Vaikka yliopisto siellä on, niin ei tällaista ammatillista koulutusta erityisen laajasti muutoin ole koko alueella.

Tältä osin myös aluepolitiikka on hyvin tärkeä. En tiedä, oliko sisäministeri Pekkarinen erityisesti aluepoliittisin perustein ajamassa tätä asiaa. Mutta minusta on tärkeää se, että talouspoliittinen ministerivaliokunta käsittääkseni oli yksimielinen myös esittäessään tätä. (Ed. Dromberg: Ei ollut, 3—4!) Tällä tavalla talouspoliittisesti ajatellen kustannusten osalta on hallituksen piirissä ilmeisesti ainakin Kuopion vaihtoehto noussut esille.

Minä toivoisin todella Fagerholmin sanoin — nälkä on sama suomeksi ja ruotsiksi — että emme asettaisi tässä työttömiä ja puutetta vastakkain, (Ed. Dromberg: Täällä niitä työttömiä on!), vaan pohtisimme asiaa tarkoituksenmukaisuuden kannalta, ja Kuopio on sijaintiratkaisuna varmasti perusteltu.

Ed. R y y n ä n e n: Arvoisa puhemies! On hyvin valitettavaa, että sellainen tärkeä ja myönteinen asia kuin pelastusalan koulutuksen kehittäminen on nyt ajautunut tällaiseen voisi sanoa vähän ylikuumentuneeseen ja kärjistyneeseenkin kiistaan Valtion pelastusopiston sijoituspaikasta.

Keskusteluun, mitä tästä asiasta aikaisemmin lehdistössä on käyty, on liittynyt varsin paljon ylilyöntejä ja tietynlaisia arvovaltakysymyksiä. Lisäksi tähän asiaan on liitetty virkamiesten henkilökohtaisia mieltymyksiä. Täälläkin on tuotu esille henkilöstön perhe- ja asuntoasioita. Ne ovat sinänsä tärkeitä, mutta ne eivät saisi olla ratkaisevia silloin, kun me puhumme kokonaisen alan koulutuksesta ja sen kehittämisestä.

Minusta erityisen ikävää on ollut myös sellainen ylimielinen, ennakkoluuloisista asenteista kertova suhtautuminen, joka monista lehtilausunnoista on paistanut läpi. Kuopion mahdollisuuksia sijaintipaikkana on vähätelty vetovoiman puutteella. On sanottu, että opettajat ja oppilaat eivät halua mennä sinne jonnekin lähes susirajan taakse ja ettei Kuopiosta löytyisi tarvittavaa asiantuntemusta ja oppilaitosta tukevia osaavia tahoja. Olisi todella toivonut, että tällaisten asenteiden aika olisi menneisyyttä. Niitähän käytettiin silloin, kun hyvin kiivaasti vastustettiin aluekorkeakoulujen perustamista maahamme.

Tällaiset asenteelliset väitteet on toki tänä päivänä helppo osoittaa vääriksi, ja asiaan voi kukin itse tutustua menemällä Kuopioon ja ottamalla muutenkin selvää Kuopion mahdollisuuksista kehittyä pelastuskoulutuksen valtakunnalliseksi keskukseksi. Yliopistokaupunkina Kuopio on vireä ja monipuolinen ja viihtyisä ja vetovoimainen. Opettajavoimien saanti Pelastuskouluun on sujunut erittäin hyvin. Kuopiossa pelastusalan koulutusta tukevat monien oppilaitosten lisäksi myös yliopiston yhteydessä Who:n katastrofikeskus sekä Kansanterveyslaitoksen ympäristöhygienian ja toksikologian osasto, joiden toiminta ja tutkimus ovat kansainvälisestikin hyvin korkealla tasolla.

Mielestäni ratkaiseva päätös pelastusalan koulutuksen uudistamisesta ja nimenomaan sen sijoittamisesta tehtiin jo vuonna 1986. Nyt käsiteltävä Pelastusopiston sijoituspäätös on luonnollinen seuraus tästä. Saman alan ainoan valtakunnallisen koulun ja opiston sijoittamista kiinteään yhteyteen ja lähekkäin puoltavat todella, niin kuin täällä on aikaisemmin sanottu, sekä taloudelliset, toiminnalliset että opetukselliset perusteet.

Kuopioon on täten syntymässä koko pelastusalan opetuksen ja tietämyksen hedelmällinen kokonaisuus, jolla on parhaimmillaan säteilyvaikutus ja merkitystä koko alan tuotekehittelylle ja pelastusalaan liittyvän yritystoiminnan käynnistymiselle. Koulun ja opiston hajauttamisella eri puolille tämä synergiahyöty menetettäisiin. Vastaava kokonaisuus voisi luonnollisesti syntyä myös esimerkiksi Lohjalle, mutta kuten sanoin, ratkaiseva päätös on jo tehty ja Kuopion pelastuskoulun rakentaminen on edennyt varsin pitkälle eli rakennus on pian valmis, se valmistuu helmikuussa. Tähän hankkeeseen on siis jo sijoitettu todella paljon, ja silloin on taloudellisesti perusteltua ja järkevää hyödyntää tehdyt sijoitukset tehokkaasti.

Pelastuskoulun kaikkia tiloja ja sen monipuolista kalustoa voidaan käyttää myös päällystön kouluttamiseen, samoin osin opettajavoimia sekä huolto- ja laitoshenkilöstöä ja erityisesti laajaa, noin 30 miljoonaa markkaa maksavaa 23

hehtaarin harjoitusaluetta, jonka rakentaminen kahteen paikkaan ei sekään olisi perusteltua. Eli merkittävät taloudelliset hyödyt koulutuksellisten hyötyjen lisäksi tulevat Kuopion vaihtoehdossa paitsi rakennus- myös käyttökustannusten säästöistä.

Täällä on todettu aikaisemmin tämä 2,9 miljoonaa markkaa, joka vuotuisesti säästettäisiin henkilöstömenoissa kahden paikkakunnan ratkaisuun verrattuna. Ed. Räty täällä aivan oikein totesi, että kun säästöjä näinä aikoina on vaadittu, niin tällaiset selkeät vuotuiset käyttökustannussäästöt eivät todellakaan ole mikään vähäpätöinen asia.

Päällystökoulutuksen sijaintiratkaisu vaikuttaa suoraan opetuksen järjestämiseen. Merkittävin ero näiden paikkakuntavaihtoehtojen välillä onkin juuri siinä, ettei Lohjalla ole päällystökoulutuksen osalta sen enempää johtamiskoulutuksen kohteita kuin kalustoakaan. Tämän vuoksi Lohjan ratkaisu on koulutuksellisesti viritetty teoriapainotteiseksi. Teorian soveltaminen käytäntöön tapahtuisi simulaattoripohjaisesti, koska muuhun ei olisi mitään mahdollisuuksia.

Pelastusalan johtajia koulutetaan toimimaan poikkeus- ja kriisitilanteissa. Luonnollisestikin on selvää, ettei käytännön johtamistoimintaa voi opetella esimerkiksi hälytystilanteessa, vaan ne valmiudet on todella saatava koulutuksen yhteydessä. Tilanteiden kuvaaminen ja niiden harjoittelu simulaattoreiden avulla ei ole mahdollista johtamistaitojen omaksumista.

Kuopion vaihtoehdossa koulutus voidaan suunnitella käytännönläheisistä lähtökohdista. Kun käytännössä samassa oppilaitoksessa opiskelevat sekä johtajat että johdettavat ja kun paikalla on koko pelastusalan kalusto tavanomaisista paloautoista monimutkaisiin erikoislaitteisiin, syntyvät edellytykset käytännön johtamistaitojen oppimiseen ja omaksumiseen aivan eri tavalla kuin Lohjan vaihtoehdoissa. Kun sitten otetaan huomioon mainitsemani Kuopioon valmistumassa oleva pelastusalan keskusharjoitusalue, ovat edellytykset johtamistaitojen oppimiseen ja testaamiseen todella erinomaiset. Ei johtamista voi oppia pelkästään oppikirjoista ja simulaattorilla leikkimällä. Sitä opitaan käytännössä.

Kuopion kaltaisessa yhdistetyssä oppilaitoksessa opetuksen koordinointi on myös helppoa. Vähän tunteja sisältävissä oppiaineissa opetus miehistökoulutuksesta päällystökoulutukseen on yksissä käsissä ja voidaan suunnitella sen mukaisesti ja näin vältetään kyseisten aineiden puolilehtoraatit, jotka olisivat todellisuutta kahden koulutuspaikkakunnan mallissa.

Arvoisa puhemies! On tietysti totta, että eduskunta vuonna 88 päätti budjetin yhteydessä palopäällystön koulutuksen siirtämisestä Espoosta Lohjalle, mutta silloin tuota asiaa ei otettu kokonaisvaltaisempaan ja perusteellisempaan tarkasteluun suhteessa alan koko koulutukseen. Kyse oli lähinnä entisten tilojen saamisesta VTT:n käyttöön, jolloin johtohenkilöstön koulutuksen siirtäminen Väestönsuojelukoulun yhteyteen tuntui luontevalta ratkaisulta.

On tietysti aina vaikea asia muuttaa päätöstä ja varsinkin on vaikea luopua siitä, minkä on uskonut saavansa, mutta on toki myönnettävä, että suurempiakin muutoksia tapahtuu kaiken aikaa. Harkinta voi ja sen myöskin pitää johtaa uusiin päätöksiin, jotka ovat tässä tilanteessa kokonaisuuden kannalta järkevimpiä. Siitä tässä juuri on kyse, tärkeän koulutusalan kokonaisuudesta, sen tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä mahdollisimman hyvällä hinta — laatu-suhteella. Pääpaino on mielestäni koulutuksessa kuitenkin aina sen sisällössä ja laadussa, ja Kuopion vaihtoehdossa mielekäs yhteistyö koulun ja opiston välillä sekä suhteessa muihin läheisiin oppilaitoksiin ja yliopistoon liittyvään alan kansainvälisesti korkeatasoiseen osaamiseen takaa pelastusalan koulutuksen sekä tasokkuuden että kehittymismahdollisuudet.

Ed. V a r p a s u o : Arvoisa puhemies! Voimassa olevan lainsäädännön mukaan valtion tehtävänä on huolehtia palo- ja pelastusalan ammatillisesta koulutuksesta, väestönsuojelun erityis- ja johtohenkilöstön koulutuksesta sekä pelastuspalvelukoulutuksen järjestämisestä eri viranomaisille. Myös käsittelyssä olevan lakiehdotuksen mukaan valtio huolehtii kyseisistä tehtävistä vastaisuudessakin.

Pelastusalan oppilaitosten hallinnon uudistaminen on osa laajaa pelastusalan koulutuksen kehittämishanketta. Pelastusalan ammatillinen peruskoulutus on tarkoitus niveltää nykyistä paremmin uudistuneeseen keskiasteen koulutusjärjestelmään. Ammattikurssien opetussuunnitelmat on tarkoitus uusia ja ammattikursseja pidennetään nykyisestään. Edelleen on tarkoitus myös lisätä ja tehostaa suuronnettomuuksien varalta annettavaa pelastuspalvelukoulutusta sekä poikkeusolojen varalta annettavaa väestönsuojelukoulutusta.

Nykyisin pelastusalan koulutusta annetaan Pelastushallinnon koulutuskeskuksessa, johon

kuuluvat oppilaitokset ovat Valtion väestönsuojelukoulu Lohjalla ja Valtion palo-opisto Espoossa. Ehdotuksen mukaan sisäasiainministeriön alainen Pelastushallinnon koulutuskeskus lakkautetaan ja tilalle perustetaan kaksi erillistä oppilaitosta, joiden rehtoreille ja apulaisrehtoreille annetaan lisää toimivaltaa tulosohjauksen periaatteiden mukaisesti. Lakiehdotuksessa on normiohjausta tarkoitus keventää olennaisesti nykyisestään. Tähän liittyen tehtävien ja toimialan jakoa on tarkoitus kehittää niin, että oppilaitos voisi varsin itsenäisesti päättää mm. organisaatiostaan ja opetuksen käytännön järjestelyistä.

Hallintovaliokunta on mietinnössään keskittynyt kahteen asiaan. Toisaalta valiokunta on ottanut kantaa oppilaitosten sijoituspaikkakysymykseen ja toisaalta opiskelijan vahingonkorvausvastuuseen koskien opetukseen kuuluvassa toiminnassa aiheutettua vahinkoa.

Nykyään pelastusalan koulutusta varten on sata oppilaspaikkaa käsittävä Valtion palo-opisto Espoossa ja 50-oppilaspaikkainen Valtion väestönsuojelukoulu Lohjalla. Pelastusalan koulutuksen uudistamiseen liittyen on tarkoitus samalla lisätä myös alan oppilaspaikkojen määrää yhteensä 530 oppilaspaikkaan.

Eduskunta on päättänyt vuoden 86 toisen lisämenoarvion yhteydessä, että Kuopioon perustetaan uusi 350 oppilaspaikkaa käsittävä Valtion pelastuskoulu ja että pelastusalan johtohenkilöstön koulutusta jatketaan Espoossa. Kaksi vuotta myöhemmin eduskunta päätti vuoden 88 tulo- ja menoarvion käsittelyn yhteydessä, että pelastusalan johtohenkilöstön koulutus siirretään Espoosta Lohjalle nykyisen Valtion väestönsuojelukoulun yhteyteen ja Palo-opiston tilat Espoosta luovutetaan muuhun käyttöön. Sijoituspaikkaratkaisu pelastusalan johtohenkilöstön koulutuksen siirtämiseksi Lohjalle perustui sisäasiainministeriön ja silloin myös valtiovarainministeriön laatimiin selvityksiin.

Hallintovaliokunta on ottanut kantaa oppilaitosten sijoituspaikkakysymykseen antaessaan eduskunnan työjärjestyksen mukaisesti toimialaansa kuuluvan lausunnon valtiovarainvaliokunnalle hallituksen esityksestä valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 92. Lausunnossa valiokunta on esitettyjen asiantuntijalausuntojen perusteella ja valtion vuoden 88 tulo- ja menoarvioesitykseen liittyvään eduskunnan kannanottoon viitaten asettunut yksimielisesti sille kannalle, että pelastusalan johtajiston koulutusta varten tulee perustaa vuonna 92 Lohjalle Valtion pelastusopisto. Käsitellessään esillä olevaa lakiehdotusta valtion pelastusoppilaitoksista valiokunta on uudistanut edelleen yksimielisesti Lohjan puolesta ottamansa kannan sellaisenaan.

Edellä lausuttuun viitaten katson, että valiokunnan yksimielistä kannanottoa Valtion pelastusopiston sijoittamisesta Lohjalle on syytä kunnioittaa. Lopullinen ratkaisu asiassa tuleekin tehdä tältä pohjalta eikä jättää suppean hallituksen ministerivaliokunnan kannanoton varaan. Siinä mielessä olikin aika erikoista, että ed. Tykkyläinen mainitsi nimenomaan tämän ministerivaliokunnan ja unohti eduskunnan aikaisemmat kannanotot ja eduskunnan valiokunnan yksimielisen kannanoton. Minun mielestäni näitä pitää kunnioittaa.

Ja se, mitä pitää kunnioittaa, on ilman muuta sisäasianministeriön pelastusosasto, joka on tässä asiassa asiantuntija. Nimenomaan pelastusosasto lausunnossaan Pelastusopiston sijoitusvaihtoehdoista antaa parhaat pisteet Lohjan vaihtoehdolle, joko alkuperäiselle Lohjalle laajassa mielessä suunnitellulle Pelastusopistolle tai jopa tälle supistetullekin. Pelastusosaston mielestä kummatkin vaihtoehdot antavat parhaat edellytykset pelastusalan johtohenkilöstön koulutuksen kehittämiselle, nimenomaan koulutuksen kehittämiselle, ed. Ryynänen. Ne antavat mm. mahdollisuuden eri viranomaisille annettavan koulutuksen monipuolistamiseen eli pelastuspalvelujen valmiussuunnitteluun sekä kansainvälisen koulutuksen kehittämiseen tulevina vuosina.

Näistä vaihtoehdoista, lähinnä Kuopiosta, todetaan, että siinä kyetään parhaimmillaankin opettajaresursseista riippuen ainoastaan nykyisen, monissa eri selvityksissä ja vertailuissa riittämättömäksi todetun koulutustason säilyttämiseen, ei siis kehittämiseen. Mikäli koulutuksen investoinneista lähdetään karsimaan rajusti näiden vaihtoehtojen edellyttämällä tavalla, niin siinäkin tapauksessa Lohjalle sijoitetuilla varoilla saadaan aikaan enemmän, todetaan pelastusosaston lausunnossa.

Pelastusosasto haluaa vielä painottaa sitä seikkaa, että 50—70 prosenttia Pelastuskoulun oppilaista tulee kolmesta eteläisestä läänistä. Koulutuksen vieminen kovin kauaksi oppilaiden koti- ja työpaikoilta aiheuttaa sen, ettei koulutettavia saada hakeutumaan riittäviä määriä Kuopioon. Tämä seikka korostuu, todetaan samaisessa lausumassa, kun lyhytkurssit muuttuvat maksullisiksi vuoden 92 syksyllä ja kun Kuopion vaihtoehdossa palopäällystöoppilaat joutuvat

itse maksamaan majoituksensa. Totesin äskeisessä vastauspuheenvuorossani, että tämä sisäministeriön pelastusosaston selvitys on erittäin yksityiskohtainen ja siellä nimenomaan käydään läpi eri vaihtoehdot neljän kriteerin perusteella: vaihtoehtojen toimivuus koulutuksen järjestämisen kannalta, vaihtoehtojen henkilöstöpoliittiset vaikutukset, vaihtoehtojen kustannukset ja käyttökustannukset. Näiden kaikkien tarkastelujen jälkeen pelastusosasto päätyy Lohjan vaihtoehtoon.

Mitä tulee lakiehdotuksen vahingonkorvaussäännöksiin, valiokunta ehdottaa, että lakiehdotuksesta poistetaan oppilaan korvausvastuuta koskeva erityissäännös. Tämä johtuu siitä, että lakiehdotuksen käsittelyn aikana on eduskunnassa ehditty käsitellä hallituksen esitys n:o 151 laiksi vahingonkorvauslain muuttamisesta. Mainittuun lakiehdotukseen on otettu oppilaitoksen oppilaan korvausvelvollisuutta koskeva säännös.

Ehdotuksen mukaan minkä tahansa oppilaitoksen, kuten korkeakoulun tai ammatillisen oppilaitoksen oppilaan työtoiminnan tai työharjoittelun yhteydessä aiheuttaman vahingon korvaamiseen sovelletaan työntekijän korvausvastuuta koskevia säännöksiä. Oppilas vastaa vahingosta vain siinä määrin, kuin harkitaan kohtuulliseksi ottamalla huomioon vahingon suuruus, teon laatu, vahingon kärsineen tarve sekä muut olosuhteet. Oppilas ei vastaa vahingosta, jos hänen syykseen jää vain lievä tuottamus. Oppilas saa vahingonkorvauslain muutoksen mukaan hyväkseen ns. kanavointiedun. Korvausta on ensin vaadittava vahingosta isännänvastuussa olevalta, siis yleensä oppilaitoksen ylläpitäjältä, eli tässä tapauksessa valtiolta.

Edellä olevan perusteella ei ole tarpeen ottaa valtion pelastusoppilaitoksia koskevaan lakiin korvausvastuuta koskevaa erityissäännöstä. Kyseinen säännös kuuluu yleiseen vahingonkorvauslakiin, johon se on nyt sijoitettu. Tästä syystä valiokunta ehdottaa mietinnössään lakiehdotuksen 8 §:n poistamista. Muilta osin valiokunta ehdottaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä sellaisenaan.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Varpasuon puheeseen vastaisin: Kuinka hän voi todeta, että oppilaita ei saada riittävästi Kuopioon, kun kokeilua ei ole edes aloitettu? Sitten ihmettelen suuresti, että hallintovaliokunta yleensäkin on ottanut kantaa mietinnössään sijoituspaikkakuntaan, vaikka itse lakipykälät eivät olisi sitä välttämättä vaatineetkaan. Perusteluissa oli mainittu näitä oppilaitoksia ja mielestäni ne olivat ihan oikein, mutta ne eivät olisi vaatineet mietintöön kannanottoa.

Totean tässä yhteydessä, että valtioneuvoston iltakoulu on tehnyt yksimielisen päätöksen Kuopion puolesta, ja jonkinlainen kuri pitäisi myös hallituspuolueiden edustajilla olla siitä, mikä on sijoituspaikka. Toivottavasti tämänkin lain myötä pikkuhiljaa oppivat hallituspuolueiden eräät jäsenet. Suurin osa jäsenistä kyllä ymmärtää, kuinka hallituspuolueiden pitää lainsäädäntöä viedä eteenpäin.

Ed. Huuhtanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Varpasuo kiinnitti huomiota erityisesti kahteen seikkaan, joista kahdesta minä kiinnitän huomioni toiseen eli sijoituspaikkakysymykseen. Niin kuin tiedossamme nyt on, hallintovaliokunta on ottanut kantaa sijoituspaikkakysymykseen siten, että se on asettunut Lohjan kannalle. Vaikka en hallintovaliokunnan jäsen olekaan, niin selvittelytyö on osoittanut, että tämä lausunto on annettu varsin niukkoihin asiatietoihin perustuen. Ed. Varpasuo perusteli omaa käsitystään hyvin laajasti, ja annan sille suuren arvon, mutta se perustui pitkälti sisäasiainministeriön selvitystyöhön, joka on valmistunut sen jälkeen, kun lausunto hallintovaliokunnalta on tullut.

Kaikkien näiden selvityksien jälkeen korostan ed. Tykkyläisen tavoin, että hallitus on iltakoulussaan asettunut Kuopion vaihtoehdon taakse toiminnallisten, taloudellisten ym. tekijöiden takia, ja siinä on ollut mukana pelastusosaston selvitykset ja muu tarvittava tieto.

Vielä haluaisin lisätä, että merkilliseltä tuntuu pikkuisen maallikkona, että käytännössä päällystö ja miehistö tarvitsevat toisiaan ja ovat erittäin kiinteässä yhteistyössä, mutta koulutuksen aikana tämä ei tunnu olevan mitenkään tärkeätä. Minusta käytännön opit tulisi ammentaa oikeassa järjestyksessä koulutuksesta alkaen.

Ed. Ryynänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Varpasuolle todella haluaisin sanoa, että vaikka tällainen aikaisempi päätös on olemassa, niin kyllä kai meillä tässä eduskunnassa on paitsi oikeus niin myös velvollisuus tehdä järkeviä päätöksiä asioiden sisällön perusteella, kun saadut selvitykset niin osoittavat.

Väite oppilaiden saamisesta on minusta aika uskomaton. Kyllä kai jo viimeistään kaikki alueelliset korkeakoulutkin ovat osoittaneet, että tasokkaaseen koulutukseen oppilaita löytyy, eikä kukaan voi väittää, että Kuopion sijainti olisi huono tai sillä tavalla este. Oppilaiden saamisessa minusta on kyse ennen kaikkea siitä tälläkin alalla, miten mielenkiintoiseksi ja haastavaksi koko palo- ja pelastustoimen ala koetaan.

Tutkintotavoitteisen koulutuksen opintososiaalisiin etuihin ed. Varpasuo myös puuttui puheenvuorossaan ja sanoi, että Lohjalla kustannukset olisivat oppilaalle edullisemmat. Kyllä samat opintososiaaliset edut tutkintotavoitteellisessa koulutuksessa toki tulevat yhtä lailla Kuopiossa kuin Lohjallakin. Kurssimuotoinen koulutus on asia erikseen.

Kaiken kaikkiaan koulutuksen kehittämisen sisällölliset perusteet puoltavat vahvasti sitä, että koulu ja opisto toimivat kiinteässä yhteydessä. Koulutus ei voi olla tehokasta silloin, kun puhutaan päällystön kouluttamisesta, jollei tämä yhteys toimi jo koulutusvaiheessa.

Ed. R ö n t y n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuunnellessani puheenvuoroja on tullut esille, että Kuopio on jossakin periferiassa. Tietysti ymmärrän Etelä-Suomen edustajia. He puolustavat omaa aluettaan, ja niinhän ihmisten tulee tehdäkin, se on heidän tehtävänsä. Ajatellaan, että Suomen keskipisteeseen on Kuopiosta matkaa 200 kilometriä pohjoiseen, niin että se on aika lähellä Etelä-Suomea kaikesta huolimatta.

Oppilaspulaan en jaksa uskoa. Kyllä varmasti oppilaita on myös Kuopiossa ja, niin kuin täällä on todettu, myöskin samat edut heillä on siellä kuin Lohjallakin. Siinä mielessä minusta ministerivaliokunta on tehnyt erittäin hyvää työtä ja myös ottanut huomioon maakunnallisia ja kehitysalueellisia etuja.

Täällä on myös puhuttu työttömyydestä. Silloin aikoinaan kun oli nousukausi ja etelässä paljon työpaikkoja, houkuteltiin näiltä alueilta, juuri Kuopionkin alueelta, tänne hyvin paljon työvoimaa. Nyt jos heillä ei ole työtä, se on valitettavaa, mutta se ei ole heidän vikansa.

Ed. V a r p a s u o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun sanoin, että lyhytkursseille on vaikea saada oppilaita, perustan sen nimenomaan pelastusosaston lausumaan, jossa todetaan, että oppilaiden saaminen etenkin palopäällystökoulutukseen ja maksullisille lyhytkursseille vaikeutuisi Kuopion vaihtoehdossa, koska vain noin 20 prosenttia koulutettavista on Kuopion lähialueelta: Kuopion, Mikkelin, Keski-Suomen ja Pohjois-Karjalan lääneistä. Totean edelleenkin sen, että 50—70 prosenttia Pelastuskoulun oppilaista tulee kolmesta eteläisestä läänistä. Nämä ovat maantieteellisiä tosiasioita, joita tässä tapauksessa ei voi unohtaa. Meidän pitää myös muistaa se, että kaikki opistokoulutettavat tulevat nimenomaan eteläisissä lääneissä toimivien pelastusyksiköitten palvelukseen, niitten päälliköiksi.

Ed. S a a s t a m o i n e n: Rouva puhemies! Arvoisa kollegat Tykkyläinen ja Ryynänen varsinaisissa puheenvuoroissaan ja monet muut kollegat vastauspuheenvuoroissaan ovat jo tuoneet esille tärkeitä Kuopio-vaihtoehdon puolesta puhuvia tosiasioita, mutta, rouva puhemies, haluan vielä painottaa eräitä niistä.

Ed. Varpasuo käsitteli laajassa puheenvuorossaan sisäasiainministeriön selvitystä. Tässä tapauksessa kuitenkin suuri merkitys on myös niillä selvityksillä, joita vaihtoehdoista on tehty valtiovarainministeriössä. Ed. Varpasuo vetosi vuoden 1988 päätöksen perusteluselvityksiin. Nyt tilanne on todellakin muuttunut. Kuopio on tehnyt varteenotettavan, todella edullisen tarjouksen.

Kuopion virallinen tarjous sisältää siis sen, mikä täällä on jo tullut todettuakin, että Kuopion kaupunki rakennuttaa Pelastusopistolle sen tarvitsemat tilat Pelastuskoulun yhteyteen. Asuntolatiloja rakennetaan paitsi Pelastusopiston yhteyteen myös Kuopaksen eli Kuopion opiskelija-asuntoloiden toimesta toteutettavaan asuntolaan. Kuopion kaupunki rahoittaa tilat siten, että valtio lunastaa ne itselleen kertasuorituksella viiden vuoden kuluttua tilojen luovutuksesta valtion käyttöön. Toistan: viiden vuoden kuluttua. Käytännössä tämä, rouva puhemies, arvoisat kollegat, merkitsee sitä, että vasta vuonna 1999 tarvitaan Kuopio-vaihtoehtoon valtion rahaa. Yksi keskeinen argumentti Kuopion puolesta nimenomaan on se, että Kuopio-ratkaisu ei rasita lähivuosien tiukkoja budjetteja lainkaan. Budjettiin tarvitaan ainoastaan perustelumaininta, jossa oikeutetaan sopimaan opiston rakentamisesta Kuopion esittämällä tavalla.

Täällä on jo tullut mainittua, mutta totean vielä kerran, että jos Pelastusopisto sijoitettaisiin Lohjalle, olisi rakentamista varten määrärahat osoitettava jo vuoden 1992 budjettiin. Kaikki

tiedämme, mikä ensi vuoden budjetin tilanne tällä hetkellä on. Kuopio-ratkaisussa valtio todella lunastaisi Pelastusopiston tilat vasta vuosituhannen vaihteessa.

Täällä on minulle käsittämättömästä syystä väheksytty niitä säästöjä, joita Kuopioon keskittäminen tuo. Kun miehistökoulutus ja päällystökoulutus sijoitetaan samalle paikkakunnalle, jopa samalle tontille kuten Kuopion tarjouksessa esitetään, saavutetaan säästöjä sekä päällekkäisten tilarakentamisten välttämisellä, että ennen kaikkea oppilaitoksen käyttötaloudessa.

Merkittävin säästö syntyy kuitenkin hallinto- ja henkilöstökuluissa. Nimenomaan nämä kulut ovat juuri niitä, joihin meidän tulisi tulevaisuudessa pyrkiä vaikuttamaan, jos mieli joskus saada tämän valtakunnan talous kuntoon. Keskitetyssä ratkaisussa tuo vuotuinen säästö todella on 2,9 miljoonaa markkaa kahden paikkakunnan ratkaisuun verrattuna. Näin ollen valtio voi maksaa rakentamiskustannukset lähes kokonaisuudessaan syntyneillä henkilöstömenojen säästöillä.

Lisäksi muistutan, että joka tapauksessa Lohjan ratkaisussa koulutettavat pitäisi lähettää harjoittelujaksoksi Kuopioon. Lohjalla ei ole harjoittelualuetta, meillä Kuopiossa on tarjota 23 hehtaarin alue. Kuopiossa on myös täällä jo mainittu Who:n katastrofikeskus ja yliopiston tuomat palvelut. Ed. Laaksolle muistuttaisin, että Lohjalla ei ole yliopistoa. (Ed. Dromberg: Helsingissä on!) — Me emme ole, ed. Dromberg, tätä opistoa sijoittamassa tietääkseni kuitenkaan Helsinkiin. (Ed. Dromberg: Sinne menee kolme varttia!)

Arvoisa puhemies! Täällä on keskusteltu laskelmista. Valtiovarainministeriön taholta on selvitetty Lohjan vaihtoehto ja todettu, että Lohjan alkuperäinen suunnitelma on riisuttavissa esitetystä 60 miljoonasta markasta 42 miljoonaan, mutta ei sen alle. Tässä nimenomaan Kuopio osoittaa todellakin paremmuutensa. Täällä on vedottu 2 miljoonan suunnittelurahoihin, joita Lohjan vaihtoehdossa on jo käytetty, mutta jos me puhumme 60 miljoonasta ja vastaavasti 15 miljoonasta, niin 2 miljoonaa on silloin todella pieni raha.

Rouva puhemies! Toivon, että tässä asiassa päädytään taloudellisten, toiminnallisten ja opetuksellisten seikkojen perusteella järkevään loppuratkaisuun.

Ed. D r o m b e r g: Arvoisa puhemies! On ollut hyvin mielenkiintoista kuunnella tätä keskustelua ja niitä tilastoja, mitä täällä on esitetty kunkin edustajan taholta, mutta Valtion pelastusopiston sijoittamista on selvitetty jo vuosia. Vuonna 1988 eduskunta päätti, että pelastusalan johdon koulutus keskitetään Lohjalla toimivan Valtion väestönsuojelukoulun yhteyteen perustettavaan Valtion pelastusopistoon ja miehistön koulutus Kuopioon perustettavaan Pelastuskouluun. Sisäasiainministeriön mielestä Pelastusopisto tulee sijoittaa Lohjalle. Eduskunnan hallintovaliokunta on kuluvana syksynä päätynyt yksimielisesti samaan kantaan. Valtioneuvoston talouspoliittinen ministerivaliokunta päätti kuitenkin 10.12. äänin 4—3, että opisto sijoitetaan Kuopioon. Asian päättää lopullisesti kuitenkin eduskunta. Siitä olen erittäin mielissäni, että asianomaisen alan ministeri Pekkarinen oli Lohjan kannalla, ja minun mielestäni sillä pitäisi olla erittäin suuri painoarvo, kun päätöstä tehdään, mihin tämä sijoitetaan.

Lohjan kaupunki on valtion toiveiden mukaisesti valmistautunut kaavallisesti Pelastusopiston uusien toimitilojen rakentamiseen.

Pelastusalan johtajakoulutuksen kaikki tärkeimmät yhteistoimintatahot ovat pääkaupunkiseudulla: esimerkiksi VTT:n palotekniikan laboratorio, TKK:n rakennus- ja palotekniikan opetus, Säteilyturvakeskus, pääkaupunkiseudun suuret palolaitokset, vesi- ja ympäristöhallitus, ministeriöt ja keskusvirastot sekä Sotakorkeakoulu. Yhteistoiminta opetuksen suunnittelussa, kehittämisessä ja toteutuksessa näiden tahojen kanssa on tiivistä.

Toisen oppilaitoksen sijoittaminen Kuopioon ja toisen Lohjalle tarjoaisi paremman maantieteellisen kattavuuden kuin koulutuksen keskittäminen Kuopioon. Eräitä kurssityyppejä voitaisiin järjestää Kuopiossa tai Lohjalla sen mukaan, mistä oppilaiden pääosa on kotoisin.

Vuonna 1990 oli väestönsuojelukoulussa 146 ja palo-opistossa 65 tuntiopettajaa ja luennoitsijaa. Tuntiopettajien pitämien tuntien määrä on ollut viime vuosina 2 000 — 3 000. Opiston sijoittaminen Lohjalle turvaisi nykyisten tuntiopettajien käytön jatkumisen. Erityisen tärkeää tämä on väestönsuojelu-, pelastuspalvelu- ja valmiuskoulutuksessa. Opiston sijoittaminen Lohjalle antaisi mahdollisuuden turvata ruotsinkielisen koulutuksen järjestämisedellytykset, koska lähistöllä on ruotsinkielisiä palokuntia ja ruotsinkielisten tuntiopettajien saanti on muutoinkin helpompaa kuin Kuopiossa.

Espoossa nyt toimivan Palo-opiston henkilökunta tukee opiston siirtämistä Lohjalle. Osa

henkilökunnasta on jo hankkinut Lohjalta asunnon uskoen eduskunnan vuonna 1988 tekemään päätökseen, kuten on jo aikaisemminkin tullut esille. Yli 70 prosenttia opiston oppilaista tulee Etelä-Suomesta. Koulutuksen vieminen Kuopioon aiheuttaisi väistämättä oppilaiden saantiongelmia, kuten on jo tullut esillekin. Tämä seikka korostuu, kun lyhytkurssit muuttuvat vuoden 1992 syksyllä maksullisiksi ja kun Kuopion esittämässä vaihtoehdossa palopäällystöoppilaat joutuvat itse maksamaan majoituksensa.

Lohja on myös taloudellisesti edullisempi sijoitusvaihtoehto. Kuopio on joissakin laskelmissa saatu näyttämään edullisemmalta, mutta tällöin kysymys on mitoitukseltaan selvästi karsitusta toteutustavasta. Mitoitukseltaan saman tasoisena Pelastusopiston sijoittaminen maksaa investointina niin Lohjalle kuin Kuopioonkin 22 miljoonaa markkaa.

Julkisuudessa on puhuttu myös Lohjalla sijaitsevan Valtion väestönsuojelukoulun maiden myymisestä ja sitä kautta saatavasta talousedusta. Väestönsuojelukoulu sijaitsee Lohjanharjulla, joten maalle on vaikea löytää ostajaa, koska kaupunki tuskin sallii alueella muuta toimintaa. Eli kun taloudellisia lähtökohtia on punnittu, todennäköisesti on otettu huomioon myös tämän tontin myynti. Se ei varmasti tule toteutumaan yhtenä osana tätä taloudellista näkökantaa.

Niin taloudelliset, toiminnalliset kuin opetukselliset perusteet, kuten on tullut myös toiselta taholta esiin, puoltavat Pelastusopiston sijoittamista Lohjalle. Sitä puoltaa myös se, että valtion uskottavuus sopimuskumppanina saa pahan kolauksen, jos aiemmin tehty päätös muutetaan. Toki me kansanedustajina varmasti haluamme puoltaa eduskunnan asemaa, kun päätöksiä tehdään, ja viedä läpi ne päätökset, joiden tekemisessä olemme olleet hyvin yksimielisiä.

Edellä esitettyyn viitaten ehdotan, että eduskunta päättää sijoittaa Valtion pelastusopiston Lohjalle.

Ed. S a a s t a m o i n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En halunnut varsinaisessa puheenvuorossani viitata ns. aluepoliittisiin näkökohtiin. Kun ed. Dromberg luetteli pitkän latikan laitoksia Sotakorkeakoulusta VTT:hen, jotka sijaitsevat pääkaupunkiseudulla, niin tästäkin syystä on mielestäni tarkoituksenmukaista sijoittaa päällystöopisto Kuopioon.

Mitä ed. Dromberg sanoi vaihtoehtojen kustannuksista, ei todellakaan pidä paikkaansa. Kuopion vaihtoehdon hinta ilmeisesti juuri siitä johtuen, että se rakennetaan palokoulun eli uuden, vasta rakenteilla olevan laitoksen yhteyteen, on korkeintaan 15 miljoonaa, mikä taas Lohjan vaihtoehto riisuttunakin on 42 miljoonaa, joka valtiovarainministeriön laskelmissa on esitetty.

Totean siis vielä kerran saman kuin varsinaisessa puheenvuorossani: Lohjan vaihtoehdon hinta on 60 miljoonaa markkaa, mutta riisuttuna 42 miljoonaa eikä yhtään sen vähempää.

Ed. R y y n ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Dromberg vaati eduskunnan aikaisempien päätösten kunnioittamista. Se on sinänsä ihan hyvä asia. Mutta ei kai mitään entistä päätöstä pidä pitää voimassa pelkästään tietynlaisen uskottavuuden ilmauksena, kun on kyse koulutuksen kehittämisestä ja sen järjestämisestä järkevällä tavalla, niin kuin tässä yhden oppilaitoksen mallissa nimenomaan on kyse.

Haluan myös puuttua luetteloon yhteistyötahoista. On tietysti tärkeää tehdä edelleen yhteistyötä pääkaupunkiseudulla sijaitsevien monien yhteistyötahojen kanssa. Tämä on toki mahdollista kokousjärjestelyin. Meillä on varsin hyvät tietoliikenne- ja muut liikenneyhteydet myös Kuopioon, mutta paljon oleellisempaa yhteistyötä on se, mitä päivittäin tehdään koulun ja opiston välillä. Tämän yhteistyön mahdollisuus menetettäisiin kahden oppilaitoksen mallissa. Se olisi todella koulutuksen sisällön kannalta hyvin suuri menetys, ja se sentään on pääasia.

Kustannusvertailusta jo edellä todettiinkin. Myös tuntiopettajatilanteesta haluan sanoa, että käytäntö Kuopiossa muidenkin oppilaitosten suhteen on osoittanut, että tuntiopettajia toki on saatavilla. Yhteistyön malli tulee edulliseksi nimenomaan henkilöstön käytön suhteen, koska koulu ja opisto pystyvät käyttämään hyvin paljon samoja opettajavoimia, jolloin puolilehtoraattitilannetta ei pääse syntymään.

Ed. V a r p a s u o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä pitää taas paikkansa se, kun kuunteli ed. Saastamoisen puheenvuoroa, että viiden markan suutari tekee sadan markan vahingon. Nimittäin vertailtaessa Kuopion koulutustiloja toiseen mahdollisuuteen käy ilmi, että siellä kuitenkaan päällystökoulutusta varten ei ole tarvittavia tiloja. Todetaan, että päällystön teoriaopetukseen voitaisiin käyttää vain auditoriota, koska muiden luokkatilojen käyttöaste ei

salli lisäopetuksen järjestämistä. Todetaan mm. että Lohja-vaihtoehto säästäisi satojatuhansia markkoja tuntiopettajien matkakorvauksissa. Päällystökoulutuksen sijoittaminen Lohjalle Etelä-Suomeen, mistä valtaosa oppilaista tulee, säästäisi myös useita satojatuhansia markkoja lyhytkurssien oppilaille maksettavista matkakorvauksista. Viimeisenä on aika iso asia, jota ei vielä ole ollenkaan käsitelty: Kun uusi koulutusjärjestelmä tulee voimaan, osa kustannuksista on tarkoitus kattaa oppilaiden kotikunnilta perittävillä korvauksilla. Voidaan tietenkin kysyä, mikä on kuntien halukkuus lähettää päällystöoppilaita aika pitkälle. Minä epäilen, kun tunnen eteläsuomalaisten kaupunkien itsellisyyden, että saattaisi löytyä järjestelmä, että joku suuri eteläsuomalainen kaupunki ei lähetäkään sinne oppilaita.

Ed. V i l j a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Dromberg esitti erittäin hyvän näkökannan, joka ei aikaisemmin ole tullut vielä esiin, nimittäin sen, että Lohja ja Lohjan seutu on kaksikielistä aluetta. Se pitäisi ottaa myös huomioon, koska meillä on erittäin suuret länsi- ja etelärannikon alueet, missä on täysin ruotsinkielisiä kuntia. Näin ollen olisi luonnollista, että myös opetus ja harjoittelu voitaisiin hoitaa kaksikielisellä alueella.

Ed. Saastamoinen mainitsi, että pääkaupunkiseudulle tuodaan tämäkin laitos ja täällä on ennestäänkin jo paljon muita virastoja. Kysymyshän ei ole pääkaupunkiseudusta, vaan Etelä-Suomen alueesta. Hallituksen esityksessä on esitettykin, että toimitilajärjestelyt ovat valtioneuvoston 11.2.1985 tekemän valtion virastojen pääkaupungin ulkopuolelle sijoittamista koskevan periaatepäätöksen mukaiset eli nimenomaan pääkaupunkiseudun ulkopuolisesta paikasta on tällä hetkellä kysymys.

Ed. D r o m b e r g (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä olisin vielä halunnut ed. Saastamoiselle sanoa, kun hän tuo koko ajan sen kaikkein kalleimman vaihtoehdon esille keskusteluun: Se on nyt riisuttu sille samalle tasolle kuin Kuopio. Lähtötilanteessa ne nyt ovat aivan samalla viivalla. Siihen minun mielestäni on ihan turha vedota.

Näistä yhteistyötahoista: On oleellista ja merkittävää koulutuksen ja sen toiminnallisuuden kannalta, että ne ovat mahdollisimman lähellä. Tietenkin nämä tietoyhteydet pelaavat, mutta ei se ole aivan sama asia kuin että paikan päällä päästään asioihin perehtymään ja saadaan opetusta. Se on aivan samanlaista työpaikkaopetusta kuin on peruskoulussa ja muuallakin.

Vielä se asia, että nyt muu Suomi koko ajan sanoo, että nuoret koulutetaan täällä ja sitten Etelä-Suomi imee ne koulutetut nuoret tänne etelään. Pakkohan tässäkin tapauksessa, jos laitos Kuopioon sijoitetaan mutta työpaikat ovat täällä Etelä-Suomessa, se koulutettu väki ottaa vastaan sieltä, missä koulutus on. On aivan resurssien hukkaa panna koulutusta sellaiselle alueelle, missä myöskään ei työpaikkoja ole vastaavasti tarjolla.

Ed. R e n k o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En tähän kilpalaulantaan haluaisi ottaa kantaa, vaikka olen Kuopion kannalla.

Mutta ed. Varpasuon puheenvuoroa ei voi ohittaa, kun hän toistamiseen väittää, että ei saada oppilaita ja Etelä-Suomen kunnat ja kaupungit eivät lähetä. Kyllä nykynuoret itse ratkaisevat, mistä saavat leipää, mistä saavat työtä ja kouluttavat itseään. Sitä varten yhteiskunnassamme on kehitetty opintotukilainsäädäntöä. Asumistuet ovat täsmälleen yhtä suuret, jos etelästä siirrytään Kuopioon kuin jos Kuopiosta siirrytään etelään.

Ihmettelyni perustana on vielä se, että tiedän hyvin, niin kuin monet meistä, että ed. Varpasuo on siirtynyt Kunnallisliitosta eduskuntaan ja Kunnallisliitto ajaa kuntien tasa-arvoa ja etuja, valvoo ja kehittää niitä. Rahoituslait tullaan tekemään ja muuttamaan koulutusta koskien yhdessä valtion opetushallinnon ja myös Kunnallisliiton ja Kaupunkiliiton kanssa. Tässä käytetään vähän keppihevosena sellaista asiaa, joka ei pidä paikkaansa. Kyllä meidän täytyy myös lähteä siitä, että hyvinvointivaltiossa koulutusta on syytä hajauttaa silloin, kun se on taloudellista. Näkisin, että Kuopion osalta tästä on kysymys.

Ed. S a a s t a m o i n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Vielä palaan noihin laskelmiin. Valtiovarainministeriöstä Pekka Pelkonen on tutkinut molempia vaihtoehtoja. Olen sitä mieltä, että tässä asiassa meidän on uskottava valtiovarainministeriön laskelmia, koska valtiovarainministeriö on kuitenkin viime kädessä maksaja. Niiden laskelmien mukaan missään riisutussakaan tilanteessa ei Lohjan vaihtoehdossa päästä alle 42 miljoonan.

Rouva puhemies! Mitä tulee ruotsinkieliseen koulutukseen on todettava, että kysymys on

hyvin vähäisestä koulutustarpeesta. Se koskee pelkästään palomieskoulutusta, ei siis päälliköitä, joille ei tähän astikaan ole järjestetty koulutusta äidinkielellään. Koulutusta tarvittaisiin yksi 15 koulutettavan kurssi joka kolmas vuosi. Kuopio on keskustellut Helsingin kaupungin kanssa mahdollisesta mukaantulosta ruotsinkielisten opetuksessa.

Ed. Ryynänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Halusin vastata ed. Viljaselle ruotsinkielisestä koulutuksesta, kun hän kantoi siitä kovasti huolta ja epäili sen mahdollisuuksia Kuopiossa. Edellä ed. Saastamoinen jo esitti nämä perustelut. Minusta tämä huoli on kyllä vahvasti liioiteltu. Tämä koulutus, joka käytännössä tarkoittaisi yhtä pientä kurssia joka kolmas vuosi, pystytään erinomaisesti järjestämään Helsingin kaupungin pelastuslaitoksen Pelastuskoulun taholta, kuten on suunniteltu.

Vielä ed. Drombergille yhteistyötahoista. Minusta on aika ihmeellistä ajattelua se, että tuo yhteys, jota ei nyt suinkaan päivittäin eikä viikoittain tarvita, katkeaisi jollakin tavalla, jos tätä koulutusta Kuopiossa annettaisiin tällaisena tietotekniikan aikana, mitä me tänä päivänä elämme. Ja kun liikennevälineetkin kulkevat, lento Kuopioon vie vain 35 minuuttia, kokoontumisia ja muita vierailuja pystytään kyllä erittäin hyvin järjestämään. Oleellisempaa on se toiminta, joka tapahtuu päivittäin, ja sen tarkoituksenmukainen järjestäminen.

Ed. Renlund (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On kyllä myönnettävä, että jos tämä toiminta siirretään Kuopioon, ruotsinkielinen opetus kärsii siitä. Meillä on aika hyvä vertailu jo, jos vertaillaan nimenomaan liikuntaopettajakoulutukseen, joka nyt toimii Jyväskylässä. Kun opettajat tulevat kouluihin opiskelun jälkeen, he eivät osaa edes käyttää termejä, ja se aiheuttaa todella ongelmia. On pelättävissä, että jos tämä siirretään Kuopioon, kuopiolaisilla ei ole mahdollisuutta järjestää ruotsinkielisille opetusta.

Ed. Saastamoinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tähän astikaan ei päällystölle ole järjestetty ruotsinkielistä opetusta.

Rouva puhemies! Totean vielä kertaalleen sen, että sikäli kuin on kysymys kouluasteesta, tämä kouluhan joka tapauksessa siirretään Kuopioon ja vain kouluasteella annetaan ruotsinkielistä opetusta. Nyt Kuopio on lähtenyt tässä asiassa neuvottelemaan Helsingin pelastuslaitoksen Pelastuskoulun kanssa palomiesten, ei päällystön, ruotsinkielisestä koulutuksesta. Mutta siihenkin voidaan tietysti jokin ratkaisu keksiä.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmettelen suuresti RKP:n edustajan kannanottoa siitä, että ruotsinkielisten koulutusta ei turvattaisi Kuopiossa. Meillä on todisteita monista asioista esimerkiksi koulutuspoliittisen selonteon yhteydessä. Teidän asemanne on turvattu, ja tulemme edelleenkin turvaamaan ruotsinkielisten koulutuksen.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ruotsinkieliseen opetukseen on nimenomaan ottanut kantaa sisäasiainministeriön pelastusosasto, joka kantaa huolta siitä, että ruotsinkielisten koulutus ei tule järjestettyä niillä edellytyksillä, jotka sille asetettaisiin. Erinomaisen hyvänä paikkana voi pitää Lohjaa, koska siellä todella on ruotsinkielisiä palokuntia ja ruotsinkielisiä opettajia saatavissa. Toisin sanoen ehdottomasti Lohja on parempi sijoituspaikka myöskin tästä syystä.

Ed. Nikula: Arvoisa puhemies! En käy enää kertaamaan niitä perusteita, joita puolelta ja toiselta on tämän ratkaisun osalta. Kiinnittäisin ihan pariin minusta aika moraalista sisältöä omaavaan näkökantaan huomiota.

Yksi on tämä tilanne, jossa eduskunta keskustelee. Me olemme voineet päivälehdistä lukea, että hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta on, ilmeisesti aika erimielisenä, tehnyt toisenlaisen ratkaisun kuin se, mihin eduskunta on kerran tulo- ja menoarvion päättämisen yhteydessä, siis siinä päätöksentekomenettelyssä, jossa päätetään sijoituspaikat, päätynyt. Hallitus varmasti on ollut tietoinen myös siitä, että eduskunnan erityisvaliokunta on yksimielisesti päätynyt Lohjan kannalle. Me emme vieläkään tiedä, mitkä ovat olleet ne hallituksen talouspoliittisen ministerivaliokunnan argumentit, joilla tähän on tultu. Me olemme kaikki saaneet kyllä informaatiota Lohjalta ja Kuopiosta. Hallituksesta ei ole tässäkään tilaisuudessa yksikään tähän päätöksentekoon osallinen ministeri kertomassa, mistä oikeastaan on kysymys.

Se tieto, mikä minulla on, kun olen tätä asiakirjakokoelmaa päivän mittaan kerännyt eri

ministeriöistä, on, että vuonna 1988, kun eduskunta oli tulo- ja menoarvioesityksen hyväksymisen yhteydessä päättänyt Pelastusopiston sijoituspaikaksi Lohjan, valtiovarainministeriö aloitti työn tämän päätöksen muuttamiseksi. Sitä yritettiin vuoden 1988 toisessa lisämenoarviossa muuttaa. Valtiovarainministeriö kirjoitti perusteluluonnoksen, jonka mukaan Lohja olisi osoittautunut "Helsingin seudun hintatilanteen ja koulutuksen tilatarpeiden täsmentymisen johdosta oleellisesti kalliimmaksi kuin aikaisemmin on arvioitu".

Se asiakirjaselvitys, joka minulla on, osoittaa että valtiovarainministeriölle oli kerrottu Lohjan hankkeen tuolloinen hinta jo aikoja sitten, ennen kuin se lähti sitä yrittämään. Sisäministeri Rantanen pystyi tämän valtiovarainministeriön yrityksen tuolloin torjumaan. Nyt me olemme uudelleen samassa tilanteessa tietämättä, mikä tässä on oikeastaan argumentointi.

Minusta voidaan lähteä siitä, että valtiovarainministeriö johdonmukaisesti pohtii hintakysymyksiä ja on edelleen sillä linjalla, että ehkä Lohjalla rakentaminen olisi kohtuuttomasti kalliimpaa kuin Kuopiossa. Tämä on väärä tieto. Tänään valtioneuvosto on antanut yleisohjeen asuinhuoneistojen vuokrien korottamisesta, ja tämän vuokrankorotustarpeen laskemiseksi seurataan useamman vuoden ajan rakentamiskustannuksia pääkaupunkiseudulla ja muualla maassa. Tuo selvitys osoittaa, että rakennuskustannukset muualla maassa ovat nousseet noin 40 prosenttia enemmän kuin pääkaupunkiseudulla. Kustannuserot tasaantuvat.

Tässä suhteessa se perustelu, jota valtiovarainministeriö sen tiedon mukaan, mikä minulla on, on käyttänyt, ei pidä paikkaansa. Se on väärä perustelu. Mitään oleellista kustannuseroa ei enää ole olemassa, ja niin kuin täällä on moneen kertaan tullut todettua, työvoimapoliittiset syyt puoltavat myös Lohja-päätöksen pysyttämistä.

Tämä olkoon eräänlainen makrotason keskustelu päätöksenteon moraalista, tavasta, jolla tavallaan eduskunta pannaan keskustelemaan eri tahoilta tulleiden viestien perusteella, sen sijaan että täällä istuisivat päätöksen tehneet, eduskunnan luottamusta ilmeisesti nauttivat ministerit kertomassa, mistä on kysymys.

Toinen koskee niitä ihmisiä, jotka ovat voineet toimia ja järjestää elämäänsä eduskunnan vuonna 1988 tekemään päätökseen liittyen. Täällä on sanottu, että muutaman ihmisen aina pitää siirtyä, jos siirretään koulu paikasta toiseen. Tällainen päätöksen peruminen näiden ihmisten osalta on väärin, eikä se vääryys ole yhtään sen pienempi moraalisesti silloin, jos elämän pohja vedetään muutamalta perheeltä kuin jos niitä olisi satoja. Yksikään perhe Kuopiossa ei ole järjestänyt elämäänsä, sijoittunut, hankkinut puolisolle töitä, lapsille koulutusta, asuntoa sillä perusteella, että Pelastusopisto siirtyy Kuopioon. Mutta on perheitä, joiden elämä on kiinnittynyt Lohjalle hyvin vahvalla tavalla sen johdosta, että eduskunta on päättänyt valita Lohjan sijoituspaikaksi.

Ed. T y k k y l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin korjata ed. Nikulan erästä virhettä. Kuopiossa olevat lisärakennukset tulisivat maksamaan vain 15 miljoonaa markkaa. Jos taas rakennetaan Lohjalle, kustannusarvio on 60 miljoonaa markkaa. Mielestäni tässä on melkoinen ero.

Ed. U k k o l a : Arvoisa puhemies! Keskustelu sinänsä on ollut minusta erinomaista eduskuntakeskustelua. On argumentoitu puolesta ja vastaan, Kuopion puolesta ja Lohjan puolesta, Kuopiota vastaan ja Lohjaa vastaan. Sen sijaan minusta tämä käytäntö, ne tosiasiat, mihin eduskunta on nyt asetettu, on kaikkea muuta kuin parlamentarismin ja kansanedustuslaitoksen arvovallan mukaista.

Hallintovaliokunta on yksimielisesti käsitellyt tätä asiaa ja yksimielisesti ottanut kantaa Lohjan puolesta niitten tietojen ja asiantuntijalausuntojen perusteella, jotka silloin olivat käytettävissä. Jos tämän jälkeen on tullut uusia tietoja, jotka puoltavat Kuopiota, niitä ei hallintovaliokunnalla ole ollut käytettävissä. Kuitenkin minusta on moraalisesti hieman arveluttavaa, että hallintovaliokunnalta potkaistaan jalat alta ministerivaliokunnan päätöksellä. Minusta se ei ole kansanedustajien ja kansanedustuslaitoksen arvovallan mukaista.

Ihan selvästi tässä nyt on kaksi erilaista kantaa, ja tämä on minun mielestäni selvästi riitaasia.

Niinpä minä, arvoisa puhemies, ehdotan, että asia menee suuren valiokunnan käsittelyyn.

Minä olen kehitysalueen kansanedustaja. Jos kehitysalueiden ja Kuopion puolesta puhujista tuntuu, että se on riskaabeli homma, niin älkää kannattako minun esitystäni. Mutta minun mielestäni periaatteellinen puoli tässä on niin tärkeä, että en voi olla esittämättä tätä suuren valiokunnan ratkaistavaksi.

Ed. Saastamoinen: Arvoisa puhemies! Ed. Ukkolan puheenvuoroon haluaisin todeta, että hallintovaliokunnalla oli kyllä nämä Kuopion vaihtoehdot ja Kuopion hinta tiedossaan, mikäli hallintovaliokunta olisi halunnut niitä tietoja käyttää. Kuopion hintavertailuperusteet eivät ole tippaakaan muuttuneet siitä, mitä ne alkusyksyllä olivat.

Rouva puhemies! Olen miettinyt mielessäni, mitä tässä salissa sanottaisiin, jos mitä hyvänsä muuta oppilaitosta yritettäisiin hajasijoittaa tämäntapaisesti. Tarkoitan juuri sitä, että kun palomieskoulutus on jo yhdellä paikkakunnalla ja kun on jo aloitettu rakentamaan, miksi täytyy osa tästä kokonaisuudesta hajasijoittaa aivan toiselle puolelle maata.

Sisäasiainministeri Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Ensiksi ed. Nikulan puheenvuoron johdosta joku kommentti. Kun hän pohdiskeli sitä, että hallituksen puolelta tämän asian nyt tapahtuvassa käsittelyssä ei ole oltu paljon keskustelussa mukana, muistuttaisin, että varsinaisesti tällä hetkellä käsittelyssä on pelastusalan koulutuslaki eikä niinkään sijoituspaikkakysymys, joka sijoituspaikkakysymys liittyy enemmänkin valtion ensi vuoden budjettiesitykseen, joka taas paraikaa on tunnetusti valtiovarainvaliokunnan käsittelyssä. Ymmärrän toki nyt käytävän keskustelun sitä taustaa vasten, että mietintöön on kirjattu tietty lausuma, ja toisekseen sitä taustaa vasten, että asia on viime päivinä ollut julkisuudessa esillä. Siinä mielessä todella ymmärrän tämän käydyn keskustelun.

Ehkä ihan muutama sana ja ajatus on paikallaan sisäasiainministerinä keskusteluun esittää.

Ensiksikin muistutan mieliin sen, että siinä budjettiesityksen luonnoksessa, mikä aikanaan sisäasiainministeriöstä meni hallituksen budjettiriiheen, lähdettiin siitä, että Lohjalle rakennettaisiin opistoasteen koulutusta varten tilat, Pelastusopisto, jonka hankkeen kustannusarvio olisi noin 60 miljoonaa markkaa. Jonkin verran suunnittelutyötä oli jo tuohon mennessä tehty.

Tuossa vaiheessa, kun budjettiriihtä käytiin, jo sitä ennen, Kuopion kaupunki, jonne todella rakennetaan tällä hetkellä alan koulua, ilmoitti, että sillä olisi valmius tehdä tarjous valtiolle siitä, että saman koulun yhteyteen rakennettaisiin Kuopion kaupungin toimesta tilat myös opistoasteen koulutukselle ja että Kuopion tarjous olisi sen ja sen mittainen, lopullisten laskelmien mukaan noin 22 miljoonaa markkaa valtiolle aikanaan maksava.

Haluan alleviivata sitä, että koulutustiloiltaan eivät Kuopion 22 miljoonan tarjous ja Lohjan 60 miljoonan hanke ole keskenään vertailukelpoisia. Lohjan 60 miljoonan markan hanke on huomattavasti laajempi tilamääriltään ja muiltakin sanoisiko koulutuksen puitteiltaan. Todellakaan näitä kahta hanketta ei voi millään tavalla ja missään tapauksessa vertailla keskenään.

Kun kuitenkin budjettiriihessä hallitus päätti poistaa budjetista maininnan siitä, että opisto rakennettaisiin Lohjalle, ja budjettiriihi edellytti, että asiaa vielä selvitetään, selvitetään mahdollisuudet siirtää myös opistoasteen koulutus Kuopioon, tämä selvitys käynnistettiin.

Ensi vaiheen selvitys toi perin hajanaisen lopputuloksen. Asiantuntijat olivat erittäin vankasti erimielisiä keskenään. Niinpä piti panna vielä toinen selvitystyö käyntiin, ja sen selvitystyön sanoisiko ydinsanoma mielestäni oli se, että selvitys osoitti, että mikäli Lohjalle rakennettaisiin 60 miljoonan markan hankkeen sijasta 22 miljoonalla markalla eli Kuopion kustannusarviolla koulutiloja, saataisiin koulutilojen osalta suurin piirtein saman tasoiset ja saman veroiset koulutilat myös Lohjalle. Tässä mielessä asiantuntijat totesivat, että 22 miljoonaa markkaa käytettynä Kuopioon tai Lohjalle antaisi koulutilojen osalta suurin piirtein vertailukelpoiset, likimain saman veroiset koulutilat. Tämä oli selvitystyön ydintulos.

Tämän jälkeen tietysti esimerkiksi sisäministerinä jouduin arvioimaan sitä, kumpi kahdesta vaihtoehdosta olisi toiminnallisesti parempi, Lohjako vai Kuopio. Myönnän, että kun itse olen maakunnista kotoisin, vaikka sydän sykki arvioinnissa selvästi Kuopion suuntaan, toiminnallisin perustein tulin siihen johtopäätökseen, että Lohja olisi tarkoituksenmukaisempi ratkaisu.

En käy perustelemaan nyt toiminnallisia näkökohtia, mutta kun hallituksen keskuudessa keskustelua käytiin, nousivat tosin ja toki esille myös taloudelliset puolet ja taloudelliset seikat, ja ne kaiketi olivat niitä tekijöitä, jotka sitten hallituksen talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa painoivat vaa'an todellakin jonkinmoisen äänestyksen jälkeen Kuopion puoleen.

Sen jälkeen kun talouspoliittinen ministerivaliokunta oli näin asian käsitellyt, hallitus käsitteli asian iltakoulussaan ja totesi, että hallitus tässä asiassa iltakoulupäätöksellä tulee sitten yksimielisellä kannalla eduskuntaan. Tänä päivänä val-

tiovarainministeriöstä on lähtenyt kirje valtiovarainvaliokunnalle, jossa kirjeessä esitetään ja ehdotetaan, että valiokunta voisi budjetin asianomaisen momentin selvityskohtaan kirjoittaa maininnan siitä, että valtion ja Kuopion kaupungin kesken tehtäisiin sopimus oppilaitoksen perustamisesta nyt sitten Kuopioon.

Kun viittaan siihen, että taloudelliset seikat olisivat painamassa kuitenkin Kuopion suuntaan ja painoivat hallituksen sisäisessä keskustelussa, aiheesta edustajat varmasti kysyvät, mitkä taloudelliset seikat jo kerrottujen lisäksi. Ne seikat, jotka erityisesti valtiovarainministeriön ja -ministerinkin puolelta keskusteluun tuotiin, olivat lähinnä niitä seikkoja, että jos oppilaitos, myös opistotaso, perustetaan Kuopioon, siitä seuraa se, että valtiolta tavallaan vapautuvat Lohjan tilat, kiinteistöt, joiden myymisestä teoriassa ainakin, mikäli valtio niin tekisi, valtio saisi kasaan rahaa, jolla se suurelta osalta voisi aikanaan rahoittaa näiden tilojen hankintaa Kuopiolta, tilojen, jotka Kuopion kaupunki nyt rakentaa. Tämä oli se ajatuksenjuoksuttelu, joka erityisesti valtiovarainministeriön toimesta tähän keskustelun osaan tuotiin esille.

Arvoisa puhemies! Edellä pääpiirteissään se tausta ja se prosessi, jonka asian valmistelu on läpi käynyt. Myöhemmin, kun valtiovarainvaliokunnan mietintö on käsittelyssä, ehkä tästä asiasta vähän tarkemmin ja seikkaperäisemmin.

Ed. D r o m b e r g (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni hyvin seikkaperäisesti sisäasiainministeri toi lähtökohdat esille taloudellisesta ajattelumallista. Juuri tätä arviota pelkäsin, jonka hän viimeksi toi esille, että on katsottu, että kun Lohjalla olevat tilat myydään ja tehdään kauppa, siitä saadaan se erotus aikaan.

Lohjan kaupungista saamani tiedon mukaan tilat sijaitsevat harjulla, ja siellä varmasti halutaan suojelullisista syistäkin ottaa kantaa alueen myymiseen ja tilojen käyttöön. Toisin sanoen on turhaa harhaa laskea sen varaan, että täältä saataisiin hyöty rakentamiskysymyksessä.

Ed. S a a s t a m o i n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Haluaisin todellakin tutustua siihen malliin, jonka mukaan Lohjan vaihtoehto on saatu 22 miljoonaan markkaa, kun valtiovarainministeriön tutkimukset, ainakin neljännen kerran tänä iltana jo tämän totean, ovat tulleet siihen tulokseen, että Lohjan riisutuinkin vaihtoehto on 42 miljoonaa.

Rouva puhemies! Haluan myös todeta ministerille, kun hän vetoaa toiminnallisiin näkökohtiin, että toiminnallisuutta on se, että koulu ja opisto ovat samalla paikkakunnalla, että ne voivat käyttää samoja tiloja ja että ne voivat käyttää samoja opettajavoimia. Mielestäni myös tällaisilla toiminnallisilla näkökohdilla on merkitystä.

Ed. V a r p a s u o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli erittäin miellyttävä kuunnella ministeri Pekkarista tällä kertaa, kun hän teki yhteenvetoa ja päätyi toiminnallisesti Lohjan puolelle. Olen erittäin iloinen siitä, että hän on tässä tapauksessa menetellyt ryhdikkäästi ainakin tähän saakka.

Sitten käsittelyjärjestyksestä. Kuitenkin haluan muistuttaa ministeri Pekkariselle, että valiokunnan mietintö on ajallisesti valmistunut marraskuun alussa ja sitä on tietojeni mukaan jostakin erityisestä syystä viivytelty niin, että se on vasta nyt ministerivaliokunnan kannanoton jälkeen tullut eduskuntaan. Siinä minulla on sellainen pieni käsitys, että valtioneuvostolla nyt kuitenkin on tietty tarve kytkeä kaksi asiaa yhteen. En ole aivan varma, oliko ministeri Pekkarisen näkemys, että valtiovarainvaliokunta ottaa loppujen lopuksi asiaan kannan, aivan oikea ja tapahtumien suunnitellun kulun mukainen.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Ihmetyksen sormi on hämmästyksen suussa, kun kuuntelee perusteluja eri tahoilta. Erityisen ristiriitaiseksi olon tekee se, että yrittää olla säästäväinen, hallitukselle lojaali edustaja ja yhtä aikaa uusmaalainen, joten tässä on ristiriitaa riittävästi. Näyttää kuitenkin tosiasialta se, että kuntien kilpailuttaminen on paras tapa laskea hintatasoa, jos kerran 60 miljoonasta päästään 20 miljoonaan. Mutta tosiasiathan eivät ole ihan yhtä yksinkertaiset.

Olemme saaneet hyvää matkailuneuvontaakin tänään ja erilaisia hintoja. Varmaa on kuitenkin se, että myös se hinta, joka Lohjan ulkopuolella eli Kuopiossa maksetaan, on samaa yhteiskunnan ja veronmaksajien rahaa kuin täälläkin käytettävä. Siinä mielessä kannattaisi harkita myös Espoo-vaihtoehdon selvittämistä. Jos kerran kaikki siirtäminen tulee näin kalliiksi, miksei selvitetä myös sitä, mitä on olemassa?

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Ehkä ed. Saastamoiselle vielä sellai-

nen kommentti toistamiseen, jonka oikeastaan kertaalleen jo sanoin, että todellakaan selvityksissä 42 miljoonan markan suuruinen Lohjan hanke ja 22 miljoonan markan suuruinen Kuopion hanke eivät ole vertailukelpoisia. Kysymys ei ole valtiovarainministeriön selvityksestä vaan selvityksestä, jonka teki kolmihenkinen ryhmä, jossa mukana olivat sisäasianministeriön edustaja puheenjohtajana ja lisäksi rakennushallituksen edustaja ja valtiovarainministeriön edustaja. Voin antaa paperin tänä iltana ed. Saastamoiselle.

Ed. Saastamoinen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kuopion vaihtoehto ei ole 22 vaan 16 miljoonaa.

Ed. Hautala: Arvoisa puhemies! Minusta kysymys on juuri sen kaltainen, että se sopisi hyvin suuren valiokunnan ratkaistavaksi. Haluan kannattaa ed. Ukkolan ehdotusta joka koski tätä.

Sinänsä mielestäni ed. Nikula esitti järkeviä perusteita asian ratkaisemiseksi siten, että opisto tulisi Lohjalle. Itse en osaa katsoa tätä erityisesti Uudenmaan kansanedustajana enkä osannut tältä kannalta täysin riemuita siitä, että Uudenmaan läänin kansanedustajain neuvottelukunta on ollut asiassa kovin aktiivinen. Olin itse mukana yhdessä kokouksessa viime maanantaina. Mutta kylläkin monet muut syyt puoltavat sitä kuin se, että olen Uudenmaan kansanedustaja.

Ed. Dromberg: Arvoisa puhemies! Kun kysymys nyt tuntuu olevan todellakin näin hankala, ehdotan, että asia lähetetään suureen valiokuntaan, jossa sitä voidaan oikeudenmukaisesti käsitellä.

Ensimmäinen varapuhemies: Tämän ehdotuksen on tehnyt jo ed. Ukkola.

Ed. Jääskeläinen: Arvoisa puhemies! On kuultu hyviä puheenvuoroja. Ed. Hautala toi esille myös niitä ajatuksia, joita omassa mielessäni on ollut. Kannatan ed. Ukkolan tekemää ja kahden kannattamaa suuren valiokunnan vaihtoehtoa koskevaa ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

11) Ehdotus valtioneuvoston lainanottovaltuuksista vuonna 1992

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 58
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 58

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 58.

Keskustelua ei synny.

Lainanottovaltuuksien ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Ehdotus asunto-olojen kehittämisrahaston lainanottovaltuuksista vuonna 1992

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 60
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 59

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 59.

Keskustelua ei synny.

Lainanottovaltuuksien ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

13) Ehdotus laiksi maidon, sianlihan ja viljan vientikustannusmaksusta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 118
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 60

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 60.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 14) asiasta.

Keskustelu:

Ed. S-L. Anttila: Arvoisa rouva puhemies! Olemme käsittelemässä valtiovarainvaliokunnan mietintöä, joka koskee lakia maidon, sianlihan ja viljan vientikustannusmaksusta annetun lain muuttamisesta ja tähän liittyen, jotta nämä maksut voidaan käytännössä säätää,

maataloustulolain muutosta koskien vuotta 1992.

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta antoi hyvin yksimielisesti asiantuntijoita kuultuaan ja pitkän pohdinnan jälkeen valtiovarainvaliokunnalle lausunnon, joka valiokunnassa on saanut kohtalaisen murskaavan tuomion siitä yksinkertaisesta syystä, että siellä on noudatettu periaatetta, että mennään kirjan mukaan. Maa- ja metsätalousvaliokunnan kannanotoissa lähdetään siitä, että sianlihan vientikustannusmaksun osalta pidettäisiin nyt voimassa oleva painoraja 76 kiloa voimassa myös ainakin vuoden 1992 alkuosan mutta sen sijaan hallituksen esittämä vientikustannusmaksu 100 penniä yli 76 kilon osalta olisi toteutettu.

Valiokunta lähtee kahdesta asiasta. Kun hallitus on luvannut antaa tammikuussa valtioneuvoston päätöksen, jolla mahdollistetaan bonussopimukset, joilla pyritään tuotantoa vähentämään, olisi nyt rauhassa katsottu tuotannon vähentämismahdollisuus, ja mikäli sitä kautta ei tuotantoa riittävästi saada tasapainotetuksi, olisi asiaan palattu heinäkuun alussa. Näin asiasta valiokunnalle esittivät sikatalouskerhojen johtokunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja.

Tässä on käytännön elävän elämän logiikka taustana. Nimittäin 74-kiloinen lihasika on hengenhukka, eli tällä järjestelmällä valtiovarainvaliokunnan päätöksen jälkeen valtio ja kunnat menettävät joka ainoan alle 74 kiloa painavan lihasian tappamisessa 75 markkaa tuloja, jotka tulisivat valtiolle ja kunnalle, eli tätä kautta alenee sianlihan tuottajan tulo joka ainoasta lihasiasta, joka joudutaan teurastamaan näin alhaisen kilomäärän mukaan. Tämä taas johtuu siitä järjestelmästä, fysiologiasta, joka on lihasian kasvatuksessa: Kannattavinta olisi lihasika kasvattaa lähelle 80:tä kiloa, jolloin rehun käyttö- ja hyötysuhde olisi paras mahdollinen.

Valiokunnassa olikin keskustelussa järjestelmä, jolla luovuttaisiinkin nykyisestä kappalemäärään perustuvasta sikalupajärjestelmästä ja otettaisiin käyttöön tietty kilomäärä vuodessa, jonka sianlihan tuottaja voisi mahdollisimman taloudellisesti ja tehokkaasti tuottaa. Toisaalta tämän järjestelmän ongelmana hyvin helposti on se, että silloin painot saattaisivat nousta ja ohutsilavainen sika saattaisikin olla mennyttä. Toisaalta kuluttajat kyllä tietoisina pitäisivät huolta siitä, että heille tarjotaan sitä, mitä kysytään.

Edelleen valiokunnassa puututtiin emakko- ja karjukysymykseen. Johtuen siitä että olen käytännön sikalan omistaja taikka osaomistaja, ovat sianlihan tuottajat kääntyneet puoleeni puuttuen nimenomaan siihen, että kun emakkoja ja karjuja ei ole mahdollista elävinä, alle 76-kiloisina viedä teurastamoon ja kun näiden emakkojen ja karjujen hinta on jo vajaa kaksi kolmasosaa siitä, mikä on lihasian kilohinta, niin näiden mukanaolo vientikustannusmaksussa ei ole kovin perusteltua.

Edelleen valiokunnassa keskusteltiin ja kuultiin asiantuntijoitakin vientikustannusmaksuvelvoitteen ulottamisesta maatilan suoramyyntiin. Suoramyynti on valtaamassa vähitellen jalansijaa entistä enemmän, ja nyt on herännyt kysymys siitä, että ehkä maatilahallitus aikookin laajentaa vientikustannusmaksun perimistä suoramyyntitiloilta. Nimittäin tämän tyyppisiä kaavakkeita tiedän jo lähetetyn ainakin eräälle janakkalalaiselle tilalle, missä teurastetaan ja suoramyydään sianlihaa. Nyt kuitenkin valtiovarainvaliokunnan lausunnosta saamme selkeästi lukea, että tätä järjestelmää ei uloteta koskemaan suoramyyntiä, mikä sinänsä on ihan hyvä asia.

Vielä haluaisin puuttua siihen, mikä on erikoisvaliokunnan lausunnon merkitys. Tässä asiassa, joka koskee sianlihan, maidon ja viljan vientikustannusmaksua, se on ollut käytännössä nolla. Tämä johtunee siitä järjestelmästä, joka meillä on, että budjetin perusteena olevaa lainsäädäntöä pyritään viemään mahdollisimman pitkälti hallituksen sopimassa muodossa. Kuitenkin kehottaisin vakavasti harkitsemaan, että tätä järjestelmää voitaisiin joustavoittaa. Sanon aivan rehellisesti, että tämän tyyppisen päätöksen tekeminen, jota nyt ollaan sianlihan tuotannossa käytännössä toteuttamassa, ei ole taloudellisesti eikä tuotantopoliittisesti järkevää. Ainoa peruste siinä lienee se, että nyt mennään kirjan mukaan.

Arvoisa rouva puhemies! Seuraavana, jos oikein ymmärsin, on mahdollisuus puhua myös maataloustulolaista.

Maataloustulolain osalta eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on päässyt yhtä vastalausetta lukuun ottamatta täysin yksimieliseen lopputulokseen. Valiokunta esittää, että hallituksen esitys maataloustulolaiksi vuodelle 1992 hyväksyttäisiin sellaisenaan. Mutta valiokunnan kannanotossa mietinnössä kiinnitetään mielestäni huomiota hyvin merkittäviin, kauaskantoisiinkin kysymyksiin. Maataloustulolain muutoksen, joka koskee ensi vuotta, pääasiallisena tavoitteena on siirtää maatalouden vientivastuuta nykyistä enemmän maatalouden itsensä vastattavaksi. Tämä heijastuu suoraan valtion maksamaan

osuuteen, eli näin valtion kustannuksia viennin rahoituksessa vähennetään.

Ylituotannon ja siten vientikustannusten vähentäminen on oikean suuntainen pyrkimys, kun otetaan huomioon ne vaatimukset, joita maailmankaupan vapautuminen Gatt-neuvottelujen Uruguayn kierroksen tuloksena ja myös Euroopan yhdentyminen mahdollisesti asettavat Suomen taloudelle ja maataloudelle. Nämä vaatimukset huomioon ottaen ja ottaen erityisesti huomioon maatalouden vaikeaksi muodostuneen ylituotantotilanteen, joka rasittaa sekä maataloutta että valtiontaloutta, valiokunta pitääkin tärkeänä, että hallitus ryhtyy toimiin kokonaisvaltaisen selvityksen tekemiseksi maamme maatalouden tuloksen muodostumisen rakenteista ja että samalla asetetaan suuntaviivat maamme tulevaisuuden maatalouspolitiikalle. Tulevaisuuden maatalouspolitiikkaa suunniteltaessa tulee tarkasteluun ottaa maaseutu kokonaisuutena. Siten tarkasteluun tulee ottaa perustuotannon lisäksi maaseudun muut elinkeinot eikä sen ulkopuolelle tule myöskään jättää rakenne- ja ympäristönäkökohtia.

Uusi maataloustulolaki on ollut voimassa vasta vajaat kaksi vuotta, ja tänä lyhyenä aikana sitä on jo jouduttu muuttamaan useampaan kertaan. Ulkopuolella valiokunnan mietinnön totean, että on jouduttu muuttamaan poliittisista syistä. Tästä johtuen laki ei ole tarjonnut viljelijöille pohjaa toimintansa pitkäjänteiseen suunnitteluun. Valiokunta toteaakin, että maataloustuottajien kasvava osuus vientikustannuksista kerätään pääasiassa markkinointimaksuin, jotka ovat jo vähentäneet maataloustuottajien tuloa sekä samalla lisänneet tuotantokustannuksia ja sitä kautta koko elintarviketuotannon kustannuksia.

Ylituotanto aiheuttaa suuria ongelmia koko maatalouden tulonmuodostukselle, ja tässä yhteydessä valiokunta kiinnittääkin huomiota siihen, että maataloustulolain keskeinen tavoite on oikeudenmukaisen tulotason turvaaminen viljelijöille. Erityisen vaikeaksihan tilanne on näiden ratkaisujen jälkeen muodostunut nuorten ja velkaantuneiden viljelijöiden kohdalla. Maataloustulolaki ei myöskään edistä maatalouden välttämättömiä sukupolvenvaihdoksia. Niinpä valiokunta ehdottaakin ihan ponnen muodossa edellytettäväksi, että ensi vuoden tulo- ja menoarvioesitykseen liittyvien tuotannon tasapainottamistoimien toteuttamiseen tulee ryhtyä heti, kun tulo- ja menoarvioesitys on tullut hyväksytyksi. Tällä juuri pyrimme vähentämään myös maatalouden omaa rasitusta ylituotantokustannuksista.

Valiokunnan kuulemat asiantuntijat ovat tähdentäneet, että tällaisenaan maataloustulolaki on osaltaan nostanut tuotantopanosten hintaa. Tämä pitää nimittäin paikkansa siitä syystä, että nyt järjestelmä, joka viennin rahoituksessa vientikustannusmaksuineen on rakennettu, on mukana elintarvikeketjun hinnanmuodostuksessa aivan kaupan kassalle asti. Maataloustulolain jatkovalmistelussa tulee ottaa huomioon myös nyt loppusuoralla olevan Gattin Uruguayn kierroksen lopputulos. Tältä osin valiokunta viittaakin eduskunnan maataloustulolain käsittelyn yhteydessä hyväksymään lausumaan. Ilmiselvää tarvetta maataloustulolain puutteellisuuksien korjaamiseen siis on. Tässä mielessä valiokunnan mietinnössä on tätä tarkoittava ponsi. Siinä edellytetään, että valmistelutyöhön ryhdytään välittömästi ja tulos saatetaan eduskunnan käsiteltäväksi mahdollisimman pian valmistumisen jälkeen.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi valiokunnan mietinnössä puututaan aikatauluongelmaan. Erityisenä ongelmana nimittäin vientikustannusmaksujen perinnässä maataloustuottajat ovat aivan ymmärrettävästi kokeneet sen, että vientikustannusmaksujen lopulliset vaikutukset on saatettu tuottajien tietoon vasta sadonkorjuuvaiheessa tai sen jälkeen, jolloin he eivät enää ole omilla tuotantopäätöksillään voineet vaikuttaa tilanteeseen omalta kohdaltaan. Tästä asiasta valiokunnan mietintöön on liitetty myös ponsi, jossa edellytetään, että viljelijöille tiedotetaan riittävän ajoissa vientikustannusmaksuista ja muista sadon markkinointiin liittyvistä maksuista, jotta he voivat omissa tuotantopäätöksissään ennakoida tulevat kustannukset.

Tätä taustaa vasten on rehellisesti todettava, että vuosi sitten syksyllä, kun ensimmäisen kerran viljan vientikustannusmaksujärjestelmä luotiin ja silloinkin takautuvasti edellisen hallituksen toimesta, keskustan ryhmän piristä ainakin itse monta kertaa painotin sitä, että on kohtuutonta, että jälkeenpäin ja silloin, kun sato on kypsymässä, ryhdytään tällaiseen viljelijöiden tulonmuodostukseen voimakkaasti vaikuttavaan vientikustannusmaksujen nostamiseen. Nyt on käynyt aivan samalla tavalla tänä syksynä, mikä pitkälti johtuu siitä, että nykyisen hallituksen syliin kaatui lähes miljardi kiloa viljaa, joka oli varastoissa ja joka piti saada tavalla tai toisella liikkeelle.

Viljelijäväestö on ollut hyvin voimakkaasti liikkeellä sen takia, että he kokevat tässä tilanteessa, että heitä on kohdeltu epäoikeudenmukaisesti. Kun maahan tehtiin tulopoliittinen kokonaisratkaisu nollaratkaisun pohjalta, nyt on käymässä niin, että viljelijäväestö on ainoa ryhmä, jonka kohdalla on käytännössä tehty hyvin voimakkaastikin miinusmerkkinen tulopoliittinen ratkaisu. Siksi rajuja nämä vientikustannusmaksujen lisäykset ovat käytännössä olleet.

Minusta ratkaisut on nyt tehty ja täytyy vain toivoa, että mahdollisimman pian alkuvuodesta voidaan tuotannon tasapainottamistoimet käynnistää ja myös luoda järjestelmä, jolla viljan viljelijät voivat viimeistään helmikuussa tietää, mitkä ovat markkinointivastuut ensi vuoden tai ensi satokauden osalta.

Samalla kun maataloustulolain jatkovalmistelu käynnistetään, antaisin sellaisen evästyksen, että ainakin kannattaisi miettiä järjestelmää, jossa luotaisiin markkinointirahasto, johon kerättäisiin erilaisten maataloustuotteiden vientiä varten tarvittavaa rahaa sillä tavalla, että kerääminen ei ajoittuisi näin rankkana yhdelle satokaudelle kuin nyt on käytännössä käynyt. Tavallaan varauduttaisiin jo vähän etukäteen siihen, että vuodet eivät ole veljeksiä keskenään, ja kerättäisiin markkinointivastuuta kohtuullisella tasolla vähän kaiken aikaa eikä sillä tavalla kuin nyt on käymässä. Kun satovuosittain tilanne tasataan, niin siinä todella, kun tulee hyvä sato, niin kuin nyt on käynyt kaksi peräkkäistä kertaa, nämä kulut nousevat kohtuuttoman korkeiksi.

Toisaalta täytynee kai rehellisyyden nimissä todeta, että kyllä tässä valtiovalta ja valtiovarainministeriö on pitänyt hyvin puolensa. Nimittäin valtion osuus vientikustannuksista lisääntyi näiden neuvottelujen tuloksena vain 80 miljoonaa, kun samaan aikaan viljelijöiden vastuu lisääntyi 1 065 miljoonaa markkaa. Se on se syy, miksi viljelijät tänä päivänä ovat liikkeellä.

Mutta nyt me katsomme tulevaisuuteen ja pyrimme sieltä löytämään sellaisen uuden maatalouspoliittisen ajattelun, joka luo pitkäjänteisyyttä ja siten tulevaisuuden turvaa.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi haluaisin esittää maa- ja metsätalousvaliokunnan jäsenille parhaimmat kiitokset siitä rakentavasta yhteistyöstä, jolla me tämän maataloustulolain muutosesityksen koskien vuotta 1992 valiokunnassa käsittelimme. Minusta tältä pohjalta on hyvä jatkaa eteenpäin. Ei meillä pidä olla mitään tarvetta keinotekoisesti ylläpitää maatalouspoliittista vastakkainasettelua yhteiskunnassa. Uskonkin, että tilanne, mikä lähialueilla meidän naapurustossamme on, opettaa jälleen kerran meidät suomalaiset miettimään oman elintarvikehuollon merkitystä ja tärkeyttä uudelta pohjalta, siksi kouriintuntuvan lähellä meitä nämä ongelmat tänä päivänä ovat.

Tästäkin viennistä on lopuksi todettava, jottei tule väärää käsitystä julkisuuteen päin, että ne kilot viljaa ja elintarvikkeita, mitkä sinne viedään, viedään normaalin vientitukijärjestelmän kautta, jossa maatalous kantaa maataloustulolain mukaisen osuutensa vientikustannuksista. Ainoa poikkeus on se, että nyt on valtion takausjärjestelmä, jolla pyritään turvaamaan viejille 90-prosenttisesti se mahdollisen maailmanmarkkinahinnan menetys, joka saattaisi tästä viennistä käytännössä viejälle koitua. Tässä on vain se ongelma, että Valtion viljavarasto voi toki tämän tyyppisiä vastuita ottaa, mutta sen sijaan osuusteurastamojärjestöt ja meijerit eivät yhtä helposti, koska jos tulonmenetyksiä tästä viennistä aiheutuu, niin nekin sitä kautta tulevat viime kädessä viljelijöitten vastattaviksi.

Arvoisa puhemies! Tätä taustaa vasten katson, että nyt maa- ja metsätalousvaliokunnassa saavutettu kohtuullinen konsensus, valiokunnan mietinnössähän on ainoastaan ed. Riihijärven jättämä vastalause, antaa hyvän pohjan rakentaa (Ed. Riihijärvi: Nimenomaan se vastalause!) tällä vaalikaudella maatalouspolitiikkaa siltä pohjalta, että me emme keinotekoisesti hae täällä vastakkainasettelua ja pyrimme yhdessä löytämään sellaiset keinot, joilla voidaan luoda tulevaisuuden turvaa ja pohjaa myös maataloudelle Suomessa. Ei maatalous ole meille mikään taloudellinen ongelma, vaan se on valitettavasti ollut tähän saakka poliittinen ongelma. Toivottavasti se ei ole sitä jatkossa.

Sen verran vielä tästä Euroopan yhdentymisestä ja maataloudesta tähän liittyen, että Euroopan yhteisössähän maatalouden viennin ylijäämän ongelmat ovat melkoiset. Siellähän esimerkiksi Tanska nettoaa, saa enemmän EY:ltä vientituen muodossa ja tuen muodossa maataloudelleen kuin maksaa jäsenmaksuina EY:lle. Tätä politiikkaa ja tätä taustaa vasten, jos Suomi kerran on jättämässä EY-hakemuksen, meidän pitäisikin nostaa maatalouden ylituotantoa, jotta me jonkin näköistä tukea sieltä EY:ltä saisimme.

Nyt kun on tehty linjavalinta, että pudotetaan ylituotanto mahdollisimman lähelle kotimaan kulutusta, minusta se käytännössä tarkoittaa

sitä, että me olemme nyt tehneet Eta-sopimuksen ja pysymme sillä tiellä. Muussa tapauksessa on maitohanat aika kiireesti avattava, jos aiotaan sieltä jotakin käytännössä sille jäsenmaksulle vastikkeeksi saada, jonka sinne joutuisimme maksamaan.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei näin illan myöhäisinä tunteina kannata kovin pitkää aikaa asiaan uhrata. Mutta en tiedä, säälisinkö vai tuntisinko iloa siitä, millä uutteruudella ed. Anttila puolustaa keskustan rivejä, jotka maatalouskysymyksissä ovat menneet todella kontalleen ja rähmälleen, niin myös esillä olevissa asioissa.

Minä en varmasti osaa kuvata niitä tuntoja, joita maaseutuväestöllä on Suomen keskustaa kohtaan, keskustaa, joka perinteisesti on ollut maaseutuelinkeinon puolustaja, joka nyt on myynyt vallanhimossaan sen ryhmän ja kansanosan, joka on sen aikanaan nostanut poliittiseen valtaan. Vaikka keskusta puhuu EY:hyn menon yhteydessä puolustavasti maaseudun elinkeinoista, keskusta tulee myymään suomalaisen talonpojan myös EY:n yhteydessä perusteellisesti, kylmästi ja sinisilmäisesti mitään välittämättä.

Tässä salissa on yksi ainoa ryhmä ja se on Suomen maaseudun puolueen eduskuntaryhmä, joka on ollut vielä talonpojan puolella. Mekin olimme voimakkaan liberalisoinnin kannalla maataloudessa ja olemme edelleenkin rakennemuutoksen kannalla. Mutta kun näimme, miten yhtä kansanosaa aletaan raskaasti täällä iskeä nykyisen hallituksen taholta ja valtionhallinnossa, meidän on ollut pakko palata perinteiselle linjalle maatalouden puolustajiksi. Suomen keskustasta minua oikeastaan inhottaa kuulla sellaisia puheita, joissa yritetään kääntää musta valkoiseksi ja punainen siniseksi, vaikka tiedetään, miten nämä asiat todellisuudessa ovat.

Ed. Björkenheim (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmettelen kovasti, että maatalousministeriön lainkirjoittajat ovat niin paljon etääntyneet käytännön elämästä, että hallituksen esitys n:o 118 ylipäänsä on tullut tänne asti.

Ed. S-L. Anttila selitti hyvin, mitä vikaa on 7 §:ssä. Mutta minä puuttuisin 8 §:ään ja sanoisin sen osalta, että jos eduskunta näin päättää, niin kuin kirja määrää, se johtaa vain siihen, että tiloille hankitaan omat myllyt, jolloin rehutehtaat häviävät, maaseudulta häviää suuri joukko pienyrittäjiä, jotka ovat keksineet mielekkään liitännäiselinkeinon, ja maatalouden kustannukset nousevat lisättyjen konehankintojen myötä, elikkä mitään ei saavuteta. Vaikeuksia syntyy myös tilitysten kanssa, koska me emme voi edellyttää, että käytännön myllärit, jotka kiertävät tilalta toiselle, voisivat hallita sitä lomake-, tilitys- ja paperisotaa, joka tästä syntyy. Tästä on tullut voimakkaasti palautetta kentältä. Tiedän kyllä, että tämä voi olla monelle ylipääsemätön vaikeus.

Mitä tulee nostettuihin vientikustannusmaksuihin, totean vain, että tällaiset järjestelyt eivät suinkaan ole omiaan vähentämään tuotantoa vain viljelijäväestön ansiotasoa vähentäen. Pahoittelen sitä, että maa- ja metsätalousvaliokunta, joka niin ansiokkaasti ja tarmokkaasti on istunut niin monta kertaa, kuullut kymmeniä asiantuntijoita ja tullut ihan päinvastaiseen tulokseen, ei ole saanut pienintäkään järkevää muutosta läpi.

Tämä lakihan on vasta ensimmäisessä käsittelyssä, ja toivonkin, että vielä olisi mahdollisuus palata joihinkin yksityiskohtiin.

Ed. Korkeaoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiinnittäisin huomiota samoin kuin ed. Björkenheim siihen hämmästyttävään seikkaan, että eduskunnan erikoisvaliokunta, joka on huolellisesti paneutunut käsiteltävänä olevaan asiaan ja tutkinut ja selvittänyt tämän juurta jaksaen, ei ole kuitenkaan pystynyt vakuuttamaan valtiovarainvaliokuntaa asiassa sillä tavalla, että muutosesitykset olisivat täällä menneet läpi. Tämä ei ole harvinainen asia, että näin tapahtuu maatalousasioiden kohdalla. Myöskin muiden asioiden kohdalla on näköjään samanlaisia piirteitä. Tämä väistämättä johtaa siihen, että lainsäädännöstä ei tule sellaista kuin se pitäisi olla eli sellaista, että alan asiantuntemus olisi riittävästi otettu huomioon.

Tiedämme muun muassa ns. rehumestarikohdasta tässä laissa, että se tulee käytännössä näin toteutettuna johtamaan tilanteeseen, jossa vain kaikkein omantunnonarimmat henkilöt tulevat tämän järjestelmän piiriin, tulevat ilmoittamaan asiasta, kun lakia ei millään tavalla voida valvoa ja suurin osa jollain tavalla kiertää sitä. Minusta tällaista lainsäädäntöä ei missään tapauksessa tulisi sallia. Sama koskee sianlihan tuotannon rajoituksia, joissa on täysin järjetöntä se, että halvin tuotantovaihe jätetään hyväksi käyttämättä.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Vastauspuheenvuoroon varattu aika on päättynyt!

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemi ilmeisesti kuunteli erittäin huonosti puheenvuoroni, koska kyllä siinä hyvin selkeästi totesin, että tiedän aivan tarkkaan, minkä takia viljelijäväestö ja erityisesti viljan viljelijät ovat tänä päivänä tyytymättömiä. Heidän tuloksestaan on leikattu niin suuri osuus pois, kun muut ovat tehneet nollatuloksen. Mutta tässä taloudellisessa tilanteessa ja tällä hallituksella ei tämän parempiin lopputuloksiin ole päästy.

Toisaalta, ed. Aittoniemi, SMP:n ryhmän mukanaolo hallituksessa ei tätä asiaa varmasti käytännössä turvaisi, koska teillä on kansanedustajien lukumäärä sen verran pieni. Väitän, että tästä eduskunnasta ei löydy sen maatalousystävällisempää kokoonpanoa, mikä nyt täällä on käytännössä aikaansaatu.

Unohdin esittelypuheenvuorossani puuttua rehumestarijärjestelmään ja ed. Korkeaojan tavoin todella olen pahoillani. Väitän, että jahka rehumestarijärjestelmää lähdetään käytännössä toteuttamaan, se ei täytä verotukselle asetettavia vaatimuksia kahdesta syystä: Ensiksi, kaikilla rehumestareilla ei ole mukanaan siinä järjestelmässä vaakalaitetta. Toiseksi, sinne sekoitetaan myöskin hernettä, tiivistettä, kalkkia ym., jotka eivät ole vientikustannusmaksun alaisia. Eli tämä järjestelmä on käytännössä mahdoton toteuttaa. Sen takia todella ihmettelen, että valtiovarainvaliokunnassa ei ole maatalousvaliokunnan yksimieliselle kannanotolle annettu sen enempää painoarvoa.

Arvoisa puhemies! Tämä ongelma pitää korjata jatkossa niin, että valiokuntien työnjakoa muutetaan sillä tavalla, että erikoisvaliokunta käsittelee asiaa ja pyytää vain verolain osalta teknisen lausunnon verojaostolta, ja muilta osin substanssivaliokunta huolehtii siitä, että tehdään järkeviä päätöksiä.

Ed. Hautala: Arvoisa rouva puhemies! Tästä keskustelusta tulee mieleen, että valtiovarainvaliokuntaa vaivaa tietty kaikkivoipuuden illuusio. Minusta se on aika huolestuttava piirre. Aivan kuten ed. Korkeaoja todella ihmettelen sitä, ettei erikoisvaliokunnan mielipiteelle panna painoa, varsinkin kun tämä ei ymmärtääkseni ole mikään sen kummempi budjettikysymys.

Ed. Vuorensola: Arvoisa puhemies! Tässä on käsittelyssä rinnakkain kaksi tärkeätä asiaa, mutta niitten kokonaisvaikutus on aivan erilaista suuruusluokkaa. Ennen muuta sanoisin, että maataloustulolakiesitys, josta tässä myös on puhe, on lähtökohdiltaan niin suuri asia, että itse asiassa melkein tekisi mieli sanoa, että hävettää, kun tehdään maataloustulolaki yhdeksi vuodeksi. Ehkä siihen on perusteita sikäli, että on eräänlainen luppovuosi menossa ja uutta tulolakia lähdetään vakavasti nyt valmistelemaan.

Ed. Hautala lausui äsken minusta aika suuren totuuden, kun hän totesi, että meillä on parlamentti parlamentissa elikkä valtiovarainvaliokunta, joka kaikkivoipaisuudessaan muuttaa monet asiat käytäntöön soveltumattomiksi, kuten ed. Sirkka-Liisa Anttila totesi mm. rehumestariasian osalta.

Henkilökohtaisesti olen voimakkaasti eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan esitysten kannalla enkä voi hyväksyä niitä esityksiä, joita hallitus on tähän saliin tuonut. Haluan perustella näkemyksiäni jonkun verran. Lähden liikkeelle hallituksen esityksestä 118 ja keskityn nimenomaan samoihin asioihin, joita täällä on edellä jo toki käsitelty.

Ensiksi sianlihan painorajakysymys. Minusta voitaisiin hyvinkin kysyä, onko painoraja ylipäätänsä lainkaan tarpeellinen. Itse asiassa se on hallinnollista holhousta, ja markkinoiden sinänsä pitäisi hoitaa tämä asia niin, että tällaista hallinnollista päätöstä ei lainkaan tarvita. Kyse on ymmärtääkseni ennen muuta siitä, että hinnoittelulla markkinoilla teurastamot voisivat saman asian hoitaa aivan yhtä hyvin kuin tässä tapauksessa tehdään lainsäädännöllä.

Ikävää vain on, että meidän elintarviketeollisuutemme intressi tässä asiassa ei näytä olevan sellainen, että se pyrkisi myös tuottajan kannalta parhaaseen mahdolliseen ratkaisuun. Hinnoittelulla siis voitaisiin aivan hyvin myös ohjata tuo painoraja tähän optimirajaan, jota henkilökohtaisestikin kuitenkin kannatan 76 kilon kohdalla.

Tässä yhteydessä on sanottu, että on kysymys ennen muuta rahasta. Jossain papereissa on näkynyt, että valtiovarainministeriö laskee, että mikäli tätä painorajaa ei alenneta 2 kilolla, niin se merkitsee 40 miljoonan markan lisäkustannusta. On aivan totta, että se varmasti merkitsee lisäkustannuksia, mutta ei valtiolle, vaan se merkitsee lisäkustannuksia ennen muuta

maataloustuottajille ja tässä tapauksessa nimenomaan sianlihantuottajille, koska vientivastuu siltä osin kuin näitä lisäkiloja nyt tulee tällä hetkelläkin täysimääräisesti tuottajan itsensä maksettavaksi.

Toinen asia, mihin myös maa- ja metsätalousvaliokunta on kiinnittänyt huomiota, on tämä emakot ja karjut -kysymys. Minusta markkinointimaksu näille eläimille on täysin tarpeeton. Sille ei löydy minusta minkäänlaisia perusteita ja sitä paitsi, kun muistan tuon asian alkuperäisen tulon lainsäädäntöön, niin se myös ikään kuin lipsahduksena aikoinaan tulikin. Emakkojen ja karjujen hinta teurastamolla, kun niitä otetaan vastaan, on sitä paitsi jo tällä hetkellä aivan markkinasyistä oikein selkeästi alhaisempi kuin normaali sianlihan hinta. Minusta jo tätä kautta tavallaan näiden eläinten myyntiä rangaistaan, jos näin voi sanoa. Ehkä se on väärä ilmaisu, mutta kuitenkin tässä tapauksessa niin ehkä voi sanoa.

Valtiontalouden kannalta tässä on kieltämättä kysymys siitä, että valtiolta jää tietty määrä markkinointimaksuja saamatta, ja käsitykseni mukaan tässä on kysymys ehkä noin 200 000—300 000 markan saamatta jääneestä summasta. Kysymys ei siis ymmärtääkseni missään tapauksessa ole kovinkaan suuri.

Tärkeä asia minusta tässä emakkojen ja karjujen osalta on myös se, että meidän sianlihan tuotantomme, siis porsastuotantoa tässä nyt tarkoitan, on hyvin pienyksikkövaltaista. Tältä osin myös rangaistaan selkeästi perheviljelmäpohjaista maataloutta, ja minusta on monissa puheenvuoroissa täällä todettu, että on yleinenkin tavoite, että pikemminkin pyrkisimme suosimaan näitä pienimpiä tiloja ja turvaamaan heidän mahdollisuutensa olla maataloudessa myös mukana. Ennen muuta on syytä muistaa myös se, että työpanos porsastuotannossa on varsin suuri. Se on hyvin lähellä loppujen lopuksi lypsykarjataloutta tai joissakin tapauksissa jopa yli sen.

Sitten on tämä rehumestarikysymys, josta on täällä puhuttu. Minusta sillekään ei löydy erityisen hyviä perusteita. Täällä on jo todettu, että se on täysin mahdoton valvoa, ja tätä kautta tietysti myös on epäiltävissä, että sen tuotto valtiolle markkinointimaksuna tulee olemaan varsin pieni.

Rehumestarisysteemissä käytetään omaa viljaa ja todella, niin kuin ed. Sirkka-Liisa Anttila totesi, siihen sekoitetaan myös muita aineita. Näin ollen jos se näillä perusteilla, mitä tässä on esitetty, perittäisiin, ilmeisesti se tulisi perityksi kaikilta kiloilta, ja se ei tässä tapauksessa ymmärtääkseni toteuta tämän lain alkuperäistä ajatusta. Lisäksi näen, että on hyvä, että meillä on tämänkin tyyppinen vaihtoehto aivan teolliselle rehulle.

Toinen asia, mikä täällä on käsittelyssä, on tämä maataloustulolaki 1992, ja siitä on kyllä sanottava, niin kuin ed. Sirkka-Liisa Anttila totesi, että valiokunta on tehnyt hyvää ja lähes yksimielistä työtä. Kun asiaa miettii, niin se on aika historiallista ja nimenomaan maatalouteen liittyvissä kysymyksissä. Minä nostan valiokunnalle hattua tässä asiassa ja toivon, että nyt kun ruvetaan ja on pakko juuri valiokunnan esittämien ajatusten pohjalta ryhtyä ajattelemaan tulevaisuutta eteenpäin vuodesta 1992, niin toivottavasti tämä yhteistyöhenki säilyy ja näin ollen voidaan rakentaa sellainen tulolaki, joka sitten todella palvelee maataloutta ja maaseutua. Se on minusta se keskeinen periaate, joka uudella lailla minusta pitäisi olla.

Tässä maataloustulolakiesityksessä on kuitenkin ikävänä puolena se, että se pitää sisällään sellaisen automatiikan, joka aiheuttaa viljelijöille markkinointivastuun väistämättä täysimääräisenä, siten kuin laissa todetaan. Laissahan todetaan, että viljelijöiden osuus voi olla 20 prosenttia maataloustulosta. Näin ollen tämän lain mukaan minun ymmärtääkseni ja nykytiedoilla ajatellen käy niin, että todella tämä 20 prosenttia tullaan saavuttamaan, ja se maksaa viljelijöille kohtuuttoman paljon.

Minusta on aivan oikein se, mitä valiokunta edellyttää: On ruvettava miettimään voimakkaasti tulevaisuutta, mutta samalla kertaa pitäisi nyt panostaa voimakkaasti ensi kesään jo siinäkin mielessä, että vaikka meillä velvoitekesanto tulee mukaan järjestelmään ilmeisesti aivan väistämättä 15 prosentin suuruisena, niin myös sen rinnalle kehitetään vapaaehtoinen korvattava kesanto, jolla otetaan peltoa pois viljelystä vähintään 150 000 hehtaaria. Minun mielestäni se on maatalouden kannalta, vaikka maatalouden itsensäkin tekemänä paras mahdollinen sijoitus. Se ehdottomasti minusta kannattaa, ja tasapainottamisvaroissa ymmärtääkseni on varaa myös tähän toimenpiteeseen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Suominen.

Ed. Kanerva merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Riihijärvi: Herra puhemies! Kyllä minä olen nyt kauhean hämmästynyt näistä keskustan puheenvuoroista. Ensin haukutaan hallitus, sitten kehutaan valiokunta, kuinka se on yksimielisesti tämän hallituksen esityksen takana. Minä en tiedä, itkeäkö vai nauraa tässä tapauksessa. Sitten vielä valiokunnassa keskusta rustailee ponsia itselleen. Ei tämä ennen aikaan ollut tapana. Olivat ne sen verran vahvoja hallituspuolueet ja hallitukset, että hoitivat asian ilman, että ruvettiin vielä itselle näitä kehotuksia antamaan.

Minä olen kymmeniä vuosia seurannut tätä maalaisliitto-keskustan maatalouspolitiikkaa, ja siitä ei ole tullut sen kummempaa. Suurennettu on tilakokoja ja maanviljelijöitä on näännytetty yhä suuremmilla ja suuremmilla työpanoksilla ja ylituotanto on saatu aikaan. Ahkeruuden tulostahan se on, mutta sitten siitä rangaistaan. Minä olen jo ennenkin sanonut, että kun maanviljelijän täytyisi toisella jalalla painaa kaasua ja toisella jarrua, niin miten semmoista ammattia voi harjoittaa. Kuinka voivat nuoret viljelijät lähteä jatkamaan tämmöisen ammatin harjoittamista, jossa omat lyövät niin paljon kuin kerkiävät ja aina lupaavat, että ensi vuonna on parempi?

Eihän tämä lainmuutos lupaa muuta kuin sen, että jos syysviljoja on kylvetty, niin ensi vuonna on jo vastassa uudet vastuut. Tämä merkitsee rahassa 500 miljoonan lisälaskua maanviljelijöille.

Täällä on puhuttu kauniisti maataloustulolaista ja siitä, kuinka se pitäisi tehdä. Olen sitä mieltä, että maanviljelijöitten ei tästä lähtien pidä Suomessa tehdä yhtään maataloustulolakia. Se on annettava viisaampien tehtäväksi, semmoisten, jotka ottavat todella huomioon Suomen kansantalouden kestokyvyn ja mahdollisuudet ja sekä tuottajan että kuluttajan edut. On aivan järjetöntä, että täällä puhutaan rehumestarista tai sianlihan kilopainosta, onko se 72 tai 74 kiloa, ja mitä siitä seuraa. Tämmöistä viilausta se on ollut vuodesta toiseen. (Ed. Rinne: Fileerausta!) — Se on fileerausta.

Ja kuka maksaa viulut? Totta kai se, joka siellä sonnassa ja kurassa kävelee ja yrittää tätä ammattia harjoittaa. Ja sitten vielä on juilaamista ja näitten ihmisten pettämistä, kun näitten ponsien kanssa kierretään, että kyllä me tehtiin, mutta valtiovarainvaliokunta tämän tyrmäsi. Siellä kun navetan ja tuvan väliä kävelee, niin ei semmoinen ihminen tiedä, mikä se valtiovarainvaliokunta on, ajattelee, että se on Suomen Pankki. (Naurua) Näinhän se ajattelee: niin ne herrat taas teki, että kyllä keskustan miehet yritti mutta herrat petti.

Kuulkaa, kyllä tämä on niin farisealaista puhetta, mitä tänä päivänä on kuultu. Minä toisaalta ajattelen, että minun ei tarvitsisi puhua ollenkaan, kun keskustan taholta puhuttiin aivan niin kuin SMP:ssä on asioista ajateltukin. Mutta sen takana ei ole kuitenkaan takeita, ja tätä on jatkunut vuodesta vuoteen. Onhan teillä pääministeri, te olette päähallituspuolue, kyllä te saatte asian hoidettua.

500 miljoonan lisälasku maanviljelijöille on tyrmäys tämmöisenä aikana, kun tämä hallitus muutenkin harjoittaa sellaista talouspolitiikkaa, että kansalaisilta otetaan ostovoima pois. Tällä ajetaan täydellisesti umpikujaan. Tämä on tältä hallitukselta tämän kansan eurokuntoon saattamista. Me emme SMP:ssä tämmöistä kehitystä hyväksy. Sen tähden olen joutunut maatalousvaliokunnassakin esittämään vastalauseita.

En nyt mene tämmöisiin viilauksiin, mutta sen verran sanon, että siemeneksi käytettävästä vehnästä ja rukiistakin täytyy vientikustannusmaksua periä, vaikka te ammattilaisia viljelijöitä olette ja tiedätte, kuinka kovan laatuvaatimuksen takana on, ennen kuin saa viljansa siemenviljaksi. Ei nyt näitä pitäisi rangaista. Sitä joutuu niin tavattoman paljon lajittelemaan ja vähän saa vain hehtaarilta todellista hyvää siemenviljaa.

Meillä on omat ehdotuksemme, joita olen tehnyt, ja näistä voidaan kyllä äänestää lain toisen käsittelyn yhteydessä. Siinä voidaan sitten katsoa, jos keskusta onkin muuttanut mielensä ja lähtee maataloutta jollain tavalla saattamaan parempaan kuntoon.

Ed. S-L. Anttila sanoi sinänsä oikein, että maatalouden pitäisi olla hyvässä kunnossa, jos yhdentyvään Eurooppaan mennään. Tällä menolla Suomen kansa menee rähmällään Eurooppaan ja meistä tulee nurkkakuntaisia pyytelijäpoikia, jos tämä Ahon hallitus saa jatkaa hyvin kauan tätä huseeraamista.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

14) Ehdotus laiksi maataloustulolain eräiden säännösten soveltamisesta vuonna 1992

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 124
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 17

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 17.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

15) Ehdotus laiksi maatilatalouden tuloverolain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 207
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 61

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 61.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

16) Ehdotukset laiksi indeksiehdon käytöstä vuosia 1992 ja 1993 koskevissa työ-, virka- ja toimiehtosopimuksissa

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 206
Lakialoite n:o 107
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 57

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 57.

Keskustelu:

Ed. L a i n e : Herra puhemies! Tämä indeksiehdon käyttöä koskeva hallituksen esitys, jossa annetaan mahdollisuus indeksiehdon soveltamiseen niissä työ-, toimi- ja virkaehtosopimuksissa, jotka perustuvat keskitettyyn järjestelmään, merkitsee käytännössä indeksiehdon sallimista vain rajoitetussa mielessä.

Valtiovarainvaliokunnan mietintöön liittyy vasemmistoliiton edustajien vastalause, jossa katsotaan, että hallitus asettaa liian tiukkoja rajoituksia indeksiehdon käytölle. Vastalauseessa ehdotetaan lain 1 §:ää olennaisesti muutettavaksi. Hallituksen esityksen ja valiokunnan mietinnön toisessa käsittelyssä vasemmistoliiton edustajat tulevat vastalauseen mukaisesti tekemään muutosehdotuksen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

17) Ehdotus laiksi maataloustuotannon tasapainottamisesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 159
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 18

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 18.

Keskustelu:

Ed. R i i h i j ä r v i : Herra puhemies! Tämä on niitä samoja tasapainottamiseen liittyviä lakeja. En rupea enää pitkittämään tätä iltaa. Totean vain sen, että meidän on tulevaisuudessa lähdettävä maataloutta harjoittamaan toiselta pohjalta. Sen 500 000 hehtaarin, mikä meillä luullaan olevan ylimääräistä peltoa, käyttö on ainakin hoidettava niin, että se voidaan tarpeen tullen käyttää myöskin täysipainoisesti viljelyyn. Maailmassa ei ole mistään muusta pulaa kuin elintarvikkeista. Televisioita, autoja ja jääkaappeja on riittävästi, mutta ruuasta on puute.

Ed. S-L. A n t t i l a : Arvoisa herra puhemies! Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta käsitteli tämän asian ja on esityksestä poistanut ne pykälät, joilla olisi mahdollistettu valtion omistamien metsämaiden myyminen sellaisille viljelijöille taikka muillekin maaseutuelinkeinolain mukaiseen tukeen oikeutetuille henkilöille, jotka olisivat luopuneet maataloustuotannosta. Olemme tämän poistamisen tehneet ihan siitä syystä, että esityksellä siltä osin ei olisi ollut reaalisia mahdollisuuksia mennä eduskunnassa läpi eli tulla hyväksytyksi.

Tätä taustaa vasten näin muutettuna varmistamme kuitenkin sen, että hallituksen esitys

toteutuu siltä osin, että maataloustuotannon tasauspainottamistoimiin voidaan ensi vuoden budjettiesitykseen varattujen määrärahojen puitteissa ryhtyä välittömästi sen jälkeen, kun tulo- ja menoarvioesitys on täällä hyväksytty ja määrärahat saatu käyttöön.

Tässä taustalla on se, että eduskunnan määrävähemmistösäännökset olisivat aiheuttaneet muussa tapauksessa tämän esityksen äänestämisen lepäämään yli vaalien, ja tätä emme valiokunnassa pitäneet perusteltuna emmekä tarkoituksenmukaisena tässä tuotantopoliittisessa tilanteessa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

18) Ehdotus laiksi hukkakauran torjunnasta annetun lain 11 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 84
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 16

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 16.

Keskustelu:

Ed. R i i h i j ä r v i : Herra puhemies! Tämä lakiehdotus koskee hukkakauran torjunta-aineista valtion maksamaa osuutta, joka on ollut 50 prosenttia aikaisemmin ja tässä sitä on sitten vähennetty. Valiokunta on lähtenyt sitten tekemään kompromissia niin, että 40 prosenttia olisi valtion osuus. Tulen esittämään tämän lakiehdotuksen hylkäämistä, koska tämmöisillä pienillä viilauksilla ei tämmöisiä asioita hoideta.

Huomautan samalla, että hukkakaura on tuotu Suomeen sen takia, että meillä on harjoitettu niin epävakaata maatalouspolitiikkaa. On jouduttu tuomaan rehuviljaa, on jouduttu tuomaan myöskin siemenviljaa, joiden mukana hukkakaura on Suomeen tullut. Se on sitä keskustan aikaansaannosta. Katselkoon jokainen viljelijä, kun hukkakauraa katsoo, että se on sitä keskustan hyvää työtä.

Ed. S-L. A n t t i l a : Arvoisa puhemies! Ed. Riihijärvelle vastaan heti tähän alkuun, että ei kai nyt sentään hukkakauran maahantunnista ja sen leviämisestä voi keskustaa syyttää. Kysymys on lähinnä siitä, että hukkakaura leviää esimerkiksi vuokrapuimurien ja myöskin tulvan ja muun syyn kautta.

Minusta turhaa on, ed. Riihijärvi, tässä syyllisiä hakea. Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on käsitellyt lakiesityksen ja mietinnössään esittää hallituksen säästötavoitteen eli 3 miljoonan markan toteuttamisen sillä tavalla, että tehdään väliaikainen lainsäädäntö, jossa tähän tarkoitukseen osoitetaan 7 miljoonan markan määräraha. Se jaetaan niin, että valtion korvausprosentti on 40. Asiantuntijakuulemisen jälkeen olemme tulleet vakuuttuneiksi siitä, että hallinnollisilla toimilla voidaan tämä kohdentaa pahimmille hukkakaura-alueille tässä maassa ja sitä kautta tällä prosenttikorvauksella korvata. Näin myöskin käytännössä turvataan se, että pystyisimme hukkakauran mahdollisimman tehokkaasti torjumaan.

Edelleen valiokunnan mietinnössä puututaan siihen, että nyt kun kesannointijärjestelmä on meillä näin laajaa, niin pahimpia alueita tulisi voida yhteistyössä kesannonkin kautta yrittää hoitaa, jotta tästä ongelmasta päästäisiin mahdollisimman vähällä. On aivan totta, että tätä esiintyy tietyillä alueilla, sitä ei toki koko maassa ole. Niillä alueilla, missä tilanne on pahin, 40 prosentin korvausosuus on ihan perusteltu, jota valiokunta ehdottaa.

Ed. V i s t b a c k a : Herra puhemies! Ed. S-L. Anttila puuttui siihen, millä tavoin tämä on levinnyt. Tähän kyllä voinee todeta, että suurin syy lienee siinä, että viljavaraston varmuusvarastot ovat olleet liian pienet ja katovuosina on jouduttu tuomaan siemenviljaa ulkomailta, sitä kauttahan tämä on levinnyt. Myöskin sinä aikana, kun keskustapuolue aikoinaan on ollut hallituksessa, se ei ole riittävän hyvin huolehtinut siitä, että varmuusvarastot olisivat riittävän suuret.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

19) Ehdotus laiksi kalastusvakuutusyhdistyksistä annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 126
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 19

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 19.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

20) Ehdotukset laiksi sosiaalihuoltolain muuttamisesta ja eräiksi muiksi perhehoitoa koskeviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 144
Toivomusaloitteet n:ot 1035, 1100, 1121, 1163, 1228, 1272, 1287, 1314, 1322, 1339, 1340 ja 1398
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 17

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 17.

Keskustelu:

Ed. K u i t t i n e n : Herra puhemies! Perhehoidolla on sekä sosiaali- että terveydenhuollon palvelutuotannossa varsin pitkät perinteet. Sitä on annettu lastensuojelu- ja sosiaalihuoltolain, kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain ja mielenterveyslain perusteella. Mutta lastensuojelulakia lukuun ottamatta ei muihin sosiaali- ja terveydenhuollon lakeihin sisälly nimenomaan perhehoitoa koskevia säännöksiä. Määrittelemällä nyt lainsäädännöllä yleisesti hyväksyttävät tavoitteet sisältö- ja toimintaperiaatteiksi edesautetaan tämän hoitomuodon nykyistä voimakkaampaa kehittämistä.

Perhehoitoon on aina liittynyt vapaaehtoisuus. Vapaaehtoisuuden voidaan osin katsoa olleen myös esteenä perhehoidon kehittymiselle. Niinpä hoitopalkkioiden ja kulukorvausten maksamisessa esiintyy kuntien välisiä vaihteluja. Valiokunta kiinnittääkin erityistä huomiota mm. hoidosta maksettavan palkkion ja kustannustenkorvausten, myös käynnistyskorvausten, riittävyyteen sekä hoidettavista ja muusta tilanteesta riippuvaan hoitajan oikeuteen saada vapaata.

Perhehoitajien eläketurva on myös ollut kokonaan järjestämättä. Perhehoitoa on eniten järjestetty lastensuojelussa ja kehitysvammaistyössä. Tällä alueella on edelleen suurin puute. Puutetta on myös kriisi- ja päivystysluonteisesti toimivista perheistä ja varakodeista. Nyt säädettävä perhehoitajalaki toivon mukaan tuo parannusta tähän asiaan, samoin vanhusten, päihdeongelmaisten ja mielenterveyspotilaiden kotona järjestettävään hoitoon.

Ottaen huomioon perhehoidon määrätyn vapaaehtoisuuden luonteen tavoitteena on nyt yhtenäisen kohtuullisen palkkio- ja korvausjärjestelmän ja näihin suhteutetun sosiaaliturvan luominen, sillä laadullisesti perhehoito on laitoshoitoon verrattuna inhimillisempi ja yksilöllisempi. Se mahdollistaa myös hoidettavalle kodin ja läheisen perhepiirin ihmissuhteet. Lähtökohtana tuleekin olla, että hoidettavalle, olipa hän lapsi, vanhus tai sairas, löytyisi hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa ja ominaisuuksiinsa nähden paras ja sopivin hoitomuoto.

Lain mukaan perhehoitajana voi toimia henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksien perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa. Erityisen hyvä asia on laissa maininta, että perhehoitajilla on myös mahdollisuus saada työnohjausta ja koulutusta, joutuvathan he ratkaisemaan tehtävässään vaikeitakin ongelmatilanteita. Myös perhekodin laatua ja sopivuutta arvioidaan.

Laki koskee perhehoitoa, jolla tarkoitetaan henkilölle annettavaa ympärivuorokautista hoitoa yksityiskodissa oman kotinsa ulkopuolella. Perhehoidossa voi siis olla lastensuojelullisin toimenpitein sijoitettuja lapsia, kehitysvammaisia, vanhuksia, päihdeongelmaisia tai mielenterveyspotilaita. Perhehoidossa voi olla enintään seitsemän hoidettavaa, jos perhekodissa annettavasta hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä, joilla on tehtäviin liittyvät laissa määritellyt pätevyydet.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että saatettaessa hoitosopimukset uuden lain mukaisiksi on huolehdittava siitä, ettei olemassa olevia hoitosuhteita lain johdosta katkaista. Esimerkkinä ovat perhekodit, joissa on jo kahdeksan hoidettavaa, mahdollisesti sisaruksia tai muutoin läheiset perhesuhteet jo luoneita henkilöitä. Näiden hoitopaikkoja ei tule pirstoa tämän lain johdosta. Laki mahdollistaa tämän siirtymävaiheessa.

Laki ei tässä vaiheessa koske omaista tai omia lapsiaan hoitavia. Se ei myöskään koske kunnallista kotihoidon tukea saavia. Lakia ei myöskään sovelleta henkilöön, joka työsopimussuhteessa, viranhaltijana tai itsenäisenä ammatinharjoittajana antaa perhehoitoa. Valiokunta kiinnittääkin huomiota asiaan ja edellyttää, että omaishoitajien asemaa parannetaan lainsäädännöllä si-

ten, että heille taataan mahdollisuus asianmukaiseen eläketurvaan ja muuhun sosiaaliturvaan.

Lain tavoitteena on siis parantaa perhehoitajien oikeudellista asemaa ja sosiaaliturvaa. Perhehoitajat alkavat saada lain mukaan eläketurvaa siten kuin kunnan viranhaltijoiden ja työntekijöiden eläketurva on järjestetty. Tapaturman varalta perhehoitaja saisi tapaturmavakuutuslaissa säädetyn vakuutusturvan.

Arvoisa puhemies! Lakiehdotuksessa puhutaan myös toimeksiantosopimuksesta. Lakiehdotuksen mukaisesta perhehoidosta tulee aina laatia toimeksiantosopimus hoitajan ja perhehoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntainliiton välillä. Ehdotuksen mukaan henkilö ei ole työsuhteessa sopimuksen tehneeseen kuntaan tai kuntainliittoon. Sopimuksessa määritellään hoidon arvioitu kesto, palkkio, kulujen korvaukset, tukitoimet jne.

Perhehoitajan oikeutta vapaaseen koskevan säännösehdotuksen mukaan perhehoitaja ansaitsee yhden vapaapäivän jokaiselta kalenterikuukaudelta, jona hän on toimeksiantosopimuksen perusteella toiminut perhehoitajana vähintään 14 vuorokautta. Kun perhehoidossa oleva henkilö on erityisen vaikeasti hoidettava tai vaatii erityistä huomiota tai huolenpitoa, voidaan sopimuksessa sopia vapaa-ajan järjestämisestä. Samoin sopimuksessa tulee mainita, mikäli oikeutta vapaaseen ei haluta käyttää. Valiokunta kiinnittääkin huomiota siihen, että perhehoitajalla tulee olla oikeus vapaaseen ja hoitotyöstä irrottautumiseen. Kuten sanoin, toimeksiantosopimuksessa voidaan tästä poiketa.

Lomajärjestelyt tulee tehdä hoidettavan tarpeet ensisijaisesti huomioon ottaen. Samoin siis tulee sopia esimerkiksi yhteisen loman viettämisen korvattavista kustannuksista. Valiokunta pitää tärkeänä, että kunnat voivat sopia pidemmästäkin lomasta erityisesti, kun on kysymys vaikeasti hoidettavista tai erityistä huomiota tai huolenpitoa vaativista henkilöistä.

Valiokunta kuullessaan asiantuntijoita kiinnitti huomiota siihen, että loma-ajat olivat eri alueilla eripituiset. Valiokunta pitää tärkeänä, että entiset lomaetuudet eivät uudessa tilanteessa eivät vähene.

Lakiesitys on ainutlaatuinen. Tavoitteena on myös perhehoidon ja laitoshuollon välisen rajan selkiyttäminen. Perhehoidon suhteellinen edullisuus laitoshuoltoon verrattuna on ilmiselvää, sillä kustannukset ovat 10—30 prosenttia laitoshuollon kustannuksista. Kokonaisvaikutukseltaan ne ovat noin 10 miljoonaa markkaa ja käsittävät arvion mukaan noin 7 000 perhehoitajaa ensi vuonna.

Arvoisa puhemies! Pidän esitettyä lakiehdotusta hyvin tärkeänä, toimeksiantosopimusluonteensa vuoksi ainutlaatuisena ja myös ihmisten, vanhusten ja hoidettavien, osalta hyvin inhimillisenä, läheisenä ja hyvänä esityksenä.

Ed. M ä k e l ä : Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä oleva hallituksen esitys on todella myönteisesti vastaanotettava. Onhan sen tarkoituksena perhehoitajan aseman parantaminen ja sosiaaliturvan kehittäminen. Selkeä puute on kuitenkin se, että esitys on rajattu koskemaan vain kodin ulkopuolella tapahtuvaa perhehoitoa ja sen osuus on merkittävä vain lastenhuollon alalla. Pitkäaikaissairaiden tai vammaisten ja vanhusten avohuollossa tapahtuvasta hoidosta yli 80 prosenttia eli valtaosa tapahtuu omaisten toimesta. Laki ei turvaa omaishoitajien asemaa. Sitä varten SMP onkin puuttunut tähän ja tehnyt tästä rinnakkaislakialoitteen, josta varmasti ed. Suhonen tulee ja itsekin tulen puhumaan vielä myöhemmin tarkemmin.

Kun perhehoitajalakia käsittelee, niin vaikka tässä on hyvää, niin tässä on paljon puutteitakin. Minun mielestäni on ongelmana se, että kun puhutaan kodinomaisesta hoitoympäristöstä, hyvästä hoidon tasosta ja inhimillisyydestä, niin hoidettavien määrä on laitettu liian korkeaksi. Yhdessä perheessä saisi mielestäni olla enintään neljä hoidettavaa, jolloin se kodinomaisuus säilyisi. Jos lukumäärä on suurempi, ollaan jo ammattimaisesti hoidettujen ja usein vierasta työvoimaakin käyttävien hoitokotien tapaisessa ympäristössä, ja ne eivät kuulu taas tämän lain piiriin.

Ed. T a i n a : Arvoisa puhemies! Ed. Mäkelä aivan oikein totesi, että tässä ei omaishoitajien asemaa vielä korjata, mutta tämä on kyllä hyvä askel siihen suuntaan. Valiokunta on myös mietinnössään edellyttänyt, että omaishoitajien asema pikaisesti selvitetään.

Omaishoitajat ovat tietyllä tavalla erilainen ryhmä kuin ne hoitajat, joita tämä lakiesitys koskee, joten on ymmärrettävää, että sitä ratkaisua ei ole välttämättä tässä yhteydessä tehty.

Mitä tulee näihin rajauksiin, kuinka paljon voi olla hoidettavia, valiokunnassa on oltu sitä mieltä, että mitään enempiä rajauksia, kuin lakiehdotuksessa nyt on, ei kannata tehdä, koska elävässä elämässä voi olla sellaisia tilanteita, että hoidettavien määrä on ihan hyvä ja looginen,

vaikka se on suurempikin. Voi olla kysymys sisaruksista tai jostain muusta syystä sellaisesta ryhmästä, joka aivan hyvin voi olla suurempikin kuin neljä hoidettavaa. Siitä syystä valiokunta ei ole halunnut rajauksia suinkaan lisätä, vaikka asiasta on paljon keskusteltu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

21) Ehdotukset laiksi korkeakouluopiskelijoiden opintotuesta ja eräiksi muiksi opintotukea koskeviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 167
Lakialoitteet n:ot 66 ja 83
Toivomusaloitteet n:ot 688, 719, 730, 738, 745, 748, 749, 772, 793, 795, 870—872, 889, 903, 907, 911, 975 ja 999
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 12

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 12.

Keskustelu:

Ed. T y k k y l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Vähän historiaa. Vuonna 1990 valmistuneen opintotukityöryhmän muistion keskeiset ehdotukset olivat opintotuen kehittäminen perustoimeentulon turvaavaksi etuudeksi, opintorahojen peruskorko-osuuden alentaminen, opintotuen myöntämisen tarveharkinnan lieventäminen, opintolainojen takaisinmaksujärjestelmän uudistaminen, tuen ulottaminen keskiasteen, yliopiston ja tieteelliseen jatkokoulutukseen. Pidemmällä aikavälillä työryhmä katsoi myös tarpeelliseksi opintotukijärjestelmän kokonaisuudistuksen ja tuen sitomisen kansaneläkkeen tasoon.

On valitettavaa, että nykyinen maan hallitus ei pitänyt näistä tavoitteista kiinni, vaan antoi uuden esityksen opintotukijärjestelmästä, jossa on vakavia puutteita ja ongelmia. Hallitusohjelman mukaan järjestelmä olisi pitänyt uudistaa toimeentuloturvan takaavaksi etuudeksi lisäämällä opintorahaosuutta opintotuesta tehtyjen selvitysten pohjalta jo vuonna 1992.

Tällä hetkellä käsittelemme opintotukilainsäädännön muuttamista niin kuin hallitus on esittänyt: Tämä laki koskee vain korkeakouluopiskelijoita ja jättää keskiasteen opiskelijat ulkopuolelle. Korkeakouluopiskelijoidenkaan osalta hallituksen esittämä uudistus ei ole todellinen uudistus, sillä opintotukea ei ole sidottu kustannuskehitykseen eikä opintorahaa koroteta riittävästi suhteessa poistettavaksi esitettyihin etuisuuksiin.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä jätti ed. Antti Kalliomäen nimellä lakialoitteen, jossa on ehdotettu säädettäväksi opintotukilaki, joka sisältää opintotuen kokonaisuudistuksen ja vastaa opintotuen uudistamiselle asettamiamme tavoitteita. Valiokunnan enemmistö kuitenkin hylkäsi ed. Kalliomäen esittämän ja vihreiden kannattaman lakialoitteen, joten esitämme tämän johdosta hyväksyttäväksi eräät tärkeimmiksi katsomamme muutokset.

Opintotukijärjestelmä elää tällä hetkellä tietynlaista siirtymävaihetta, ja katsomme, että olisi tarkoituksenmukaista jättää opintotuki vielä verovapaaksi. Esitämme, että hallitus muuttaisi esitystään tulo- ja varallisuusverolain muuttamiseksi siten, että opintotukea ei säädettäisi veronalaiseksi tuloksi.

Hallitus esittää opintotukijärjestelmää uudistettavaksi vain korkeakouluopiskelijoiden osalta jättäen keskiasteen opiskelijat uudistuksen ulkopuolelle, kuten äsken totesin. Tällöin saatetaan eri opiskelijaryhmät keskenään epätasa-arvoiseen asemaan.

Opintorahan esitetty taso ei myöskään anna opiskelijoille perustoimeentuloturvaa, vaikka hallitusohjelmassakin on se tavoite.

Hallituksen esityksen mukaan korkotukea ei opintolainoille enää maksettaisi. Lainakorko jäisi pankkien ja opiskelijoiden väliseksi asiaksi, eli opintolainoille tulisi pankkien määräämä markkinakorko.

Kun eduskunta käsitteli vuonna 1990 syksyllä koulutuspoliittista selontekoa, josta usein olen puhunut täällä, eduskunta yksimielisesti halusi selvittää esimerkiksi opintotukirahaston perustamisasioita. Tällaista selvitystä ei ole saatettu eduskunnan tietoon. Vain eräät asiantuntijat ovat esittäneet näistä selvityksistä omia näkemyksiään. Tämän johdosta sosialidemokraattinen valiokuntaryhmä ja vihreät olisivat toivoneet, että ensi vuoden tulo- ja menoarviossa olisi voitu aloittaa opintotukiuudistus, joka olisi koskettanut kaikkia opiskelijoita, myöskin keskiasteella opiskelevia.

Nyt tehtävä ratkaisu tulee tosiaankin olemaan erittäin vaikea. Nimenomaan keskiasteen opiskelijat jäävät entistä huonompaan asemaan.

Opintoraha on keskiasteella selvästi alhaisempi kuin korkea-asteella. Ammatillisen keskiasteen opiskelijoiden opintorahan perusosaa esitetään korotettavaksi ensi vuoden tulo- ja menoarviossa 15 markalla, jolloin se on yhteensä 505 markkaa kuukaudessa. Keskiasteen opiskelijat tulevat velkaantumaan entistä enemmän, ja lainan takaisinmaksu on vaikeaa opintojen jälkeen. Keskiasteella on myös vaikeaa opintojen rahoittaminen työssä käynnillä, koska opinnot ovat tiukasti aikaan ja luentoihin sidottuja.

Edellä mainituin perusteluin valiokunnan vähemmistö edellyttää, että hallitus jatkaa opintotukiuudistusta siten, että myös kaikki keskiasteen opiskelijat ovat sen piirissä viimeistään kahden vuoden kuluttua. Haluan todeta tässä, että valiokunta mietinnössään otti kantaa tähän kysymykseen, mutta aikaraja jäi pois. Tämän johdosta sosialidemokraattinen valiokuntaryhmä ja vihreät haluavat esittää myöskin tämän kahden vuoden ajan.

Lisäksi valiokunnan vähemmistö edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että opintoraha nostetaan perustoimeentulon turvaavalle tasolle viimeistään kahden vuoden kuluttua.

Valiokunnan vähemmistö edellyttää edelleen, että hallitus selvittää mahdollisuudet sellaisen opintotukirahaston perustamiseksi, josta opiskelijat saisivat pitkäaikaista, nykyistä markkinakorkotasoa edullisempaa lainaa.

Lisäksi tulen ehdottamaan toisessa käsittelyssä mietintöön sisältyvän I vastalauseen mukaisesti, että 5 §:n 1 ja 2 momentti hyväksyttäisiin näin kuuluvina: "Opintorahan määrä on vähintään seuraava, jollei 9 §:stä muuta johdu: 1) 18 vuotta täyttäneen muualla kuin vanhempien luona asuvan opintoraha on 1 570 markkaa kuukaudessa, 2) opintorahaa korotetaan vähintään 380 markalla kuukaudessa kutakin opintotuen hakijan huollettavana olevaa, kuitenkin enintään kolmea alaikäistä lasta kohden. Oikeus opintorahaan iän perusteella alkaa sen kuukauden alusta, jona tuen saaja täyttää 18 vuotta."

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattien ja hallituksen käymien neuvottelujen tuloksena saatiin yksi merkittävä parannus opintotukilainsäädäntöön, ja siitä haluan esittää kiitokset asianomaisille ministereille sekä myöskin neuvottelijoille. Saimmehan ateriatuen tähän mukaan, josta päätökset tekee tietenkin valtiovarainvaliokunta ja eduskunta käsitellessään ensi vuoden tulo- ja menoarviota.

Sosialidemokraattisen valiokuntaryhmän ym. vastalauseen allekirjoittajien puolesta toivoisin, että hallitus kantaisi vieläkin suurempaa vastuuta opiskelijoista ja heidän taloudellisen asemansa parantamisesta ja loisi heille toimeentulon edellytykset, jotta emme joutuisi siihen vaikeaan tilanteeseen, että yhä enemmän on maassamme ihmisiä, joilla ei ole koulutusta eikä tutkintoja suoritettu loppuun. Edellytämme, että opiskelijoilla on oltava taloudelliset mahdollisuudet opiskella.

Opetusministeri U o s u k a i n e n : Herra puhemies! Ed. Tykkyläinen käytti mielestäni asiallisesti erittäin perustellun oppositiopuolueen edustajan puheenvuoron. Viittaus koulutuspoliittiseen selontekoon tämän lain käsittelyn yhteydessä ja moniin muihin hyvin perusteltuihin ajatuksiin kuulostaa kuitenkin mielestäni suorastaan kaihoisalta ihan noin omasta kulmasta. Tuolloin ei yksikään edustaja, kun noita selontekoja tehtiin ja käsiteltiin, olisi voinut aavistaa taloudellista kehitystä, jossa nyt olemme. Ei yksikään olisi osannut kuvitella tilannetta 12. joulukuuta 1991, jolloin esimerkiksi ainoassa käsittelyssä on hyväksytty ehdotus Neuvostoliittoon, Viroon, Latviaan ja Liettuaan elintarvikkeita, rehuja, polttonesteitä, lääkkeitä ja muita humanitäärisiin tarkoituksiin käytettäviä tuotteita vievien laitosten ja yritysten vientisaatavien valtion takauksista. (Eduskunnasta: Asiaan!) — Asiassa ollaan, asiassa ollaan ja suuressa muutoksessa.

Me olemme joutuneet, ikävä kyllä, taloudellisiin tilanteisiin kaiken aikaa tämän syyskauden mittaan, jolloin olemme joutuneet tinkimään niistä tavoitteista. Minä rohkenen tietää, että ed. Tykkyläinen on tästä asiasta syvästi tietoinen ja samaa mieltä ja tietää myös hallituksen edustajien näin ajattelevan. Tilanne on nyt tämä. Tehdään voitavamme ja niin paljon kuin mahdollista hoidetaan asiaa yhteisesti sovittujen päämäärien myötä. Minusta on ihan hyvä, että opposition kanssa voidaan näin puhua.

Ed. R e n k o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tykkyläinen toi esille tuon rahastoajatuksen, joka eli jo viime hallituksen aikana, mutta sivistysvaliokuntahan silloin tiedusteli ja valtiovarainministeriöltä tuli selvä näkemys, että rahastoista ollaan pyrkimässä pois. Olisi mielenkiintoista kuulla, mikä tämänhetkisen hallituksen valtiovarainministerin kanta on rahastoajatukseen.

Verokysymys kyllä kaivaa varmasti jokaisen mieltä, jolla vähänkään nuoria on kotona tai

lähipiirissä. Tänään kuuntelimme valtiovarainvaliokunnan verojaostossa tamperelaisia tutkimuksia ihmisen toimeentulon asioista, ja siellä määritellään 5 000 markkaa perustoimeentulorajaksi perheen kahdelle henkilölle. Se puoleen pantuna on 2 500 markkaa. Nämä luvut ovat kerta kaikkiaan alakanttiset.

Oletan, että niin sivistysvaliokunta kuin jaostokin, niin kuin me valtiovaroissa joudumme lausumia laittamaan, on sitä mieltä, että opintotuen uudistusta on jaettava välittömästi ja kiireisenä otettava verottomuuskysymys. Toivon, että vahva ammattijärjestö SAK:kin samoin kuin Akava ottavat myös nämä tulevat jäsenensä huostaansa ja ajavat myös tulopoliittisissa neuvotteluissa opiskelijoitten etua.

On jotenkin härskiä, että jäsenmaksut ovat verovähennyskelpoisia ja myös lakkoavustukset ovat verottomia. Lakkoavustuksen saajilla on normaalitulot, ja opiskelijoilla ei ole mitään, ja kuitenkin on kysymys verollisuudesta. Äskeisen ministerin puheenvuoron kuultuani ymmärrän, että kaikkea ei kerralla saa. Tällä kertaa tuli ateriatuki, mutta verottomuus on ehdottomasti kiireellisimpiä hoidettavia asioita.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Menee herkäksi, kun katselee, kuinka opposition ja hallituspuolueiden välillä kiitokset sinkoilevat vain muutaman dollarin tähden. 5 markkaa ateriatuen määrä on päivässä. Minä annan sille arvoa sikäli, että sillä on terveyspoliittinen merkitys sikäli, että opiskelijoille, jotka eivät saa ateriatukea eikä sen kautta heitä houkutella lämpimän aterian ääreen, se saattaa olla hyvinkin haitallista. Mutta siihen nämä kauniit ajatukset sitten loppuvat.

Tässä ovat sosialidemokraatit myyneet opiskelijat täydellisesti. He ovat jatkaneet sitä politiikkaa, mitä he ovat tehneet koko ajan. He ovat vaihtaneet takapuoltansa lämpimältä kiveltä toiselle, niin kuin aikaisemmin olen sanonut, ovat hallituksen ja opposition välimaastossa. Kukaan ei tiedä, oletteko te oppositiota vai oletteko te hallituspuolueita. Tämäkin osoittaa sitä. Tässä nyt kiitellään 5 markan tähden, kun opiskelijat on myyty: vero tulee, markkinakorot jne. Mitä tämmöinen 5 markkaa päivässä tekee silloin? Minä myönnän auliisti sen, mikä merkitys sillä on, etupäässä terveyspoliittinen merkitys, mutta muuten opiskelijat on myyty täysin.

Täytyy sanoa, että vasemmistoliiton esittämä vastalause perusteltuine pykälämuutoksineen on sellainen, jota me todennäköisesti tulemme kannattamaan. Siinä on jotakin hohtoa. Tämä on petosta opiskelijoita kohtaan. Turha siitä on kiitellä edes sun takaisin!

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oli hyvä, että ed. Tykkyläinen kuitenkin piti hallituksen esitystä käsitykseni mukaan askeleena parempaan suuntaan suhteessa vanhaan järjestelmään. Paljon on kiistelty myös siitä, olisiko vanha ollut parempi. Mielestäni sivistysvaliokunnan käsittelyssä on selvästi tullut esille se, että vanhassa ei nyt olisi ollut vara parempi. Tämä on uudistus kuitenkin parempaan suuntaan, ja opintorahapainotteinen malli on ainoa mahdollinen. Myös tämän uudistuksen seurauksena opiskelijoiden velkaantuminen tulee vähenemään.

Ed. Tykkyläinen puhui opintolainarahastosta. Sitähän on Kurrin selvityksessä jo selvitetty, ja minusta se on ongelmallinen. Rahaston perustaminen tässä vaiheessa sitoisi varoja, jotka nyt juuri tarvittaisiin opintorahan tason nostamiseen. Tässä vaiheessa se ei siksi minusta ole järkevä. Mutta jos ajatellaan rahoitusjärjestelmän uudistamista, niin mikäli meillä asuntolainojen kohdalla saadaan aikaan pitkien ja halpakorkoisten lainojen järjestelmä, miksei sitä samaa voitaisi soveltaa opintolainoihinkin? Toivottavasti sellainen joskus syntyy.

Myös Kurrin mietinnössä oli ehdotus eräänlaisesta koulutusvakuutusmaksusta työntekijöille ja työnantajille, joka kuitenkaan ei nykyisessä taloustilanteessa ole ajankohtainen, mutta myös sitä minusta pitäisi tulevaisuudessa vakavasti harkita.

Ed. S a a s t a m o i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Opintotukiuudistus on erityisesti kuluneen vuoden aikana mutta oikeastaan aina ollut hyvin läheinen erityisesti kokoomuksen eduskuntaryhmälle. Opintotukiuudistus koettiin niin tärkeäksi, että jopa nykyisessä vaikeassa taloudellisessa tilanteessa, joka hyvin tiedettiin ja tunnettiin, se haluttiin aloittaa. On päivänselvää, että hallitus tulee jatkamaan opintotukiuudistusta juuri siihen suuntaan kuin ed. Tykkyläinen varsin ansiokkaassa puheenvuorossaan esitti. Jostakin oli kuitenkin aloitettava. Ihan täydellä rintamalla ja täysin palkein ei missään tapauksessa nyt voitu lähteä liikkeelle.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tykkyläinen toi esiin niitä tunteita, jotka tulivat meillä valiokunta-

käsittelyssä esiin, mutta väitän, että kysymyksessä on kuitenkin todellinen uudistus, koska — vaikkakin alkaen korkeakouluopiskelijoista — opintorahan osuus kuitenkin kaksinkertaistuu. Mehän valiokunnan mietinnössä yhteisiä sanoisinko probleemeja saimme ponnen muotoon: Edellytimme, että uudistus jatkuu ja se saadaan koskemaan myös keskiasteen koulutuksessa olevia. Myös mitä tulee korkoasiaan, me edellytämme, että seurataan korkotilannetta.

Mitä tulee verottomuuteen ja perusturvaan, opintotukijärjestelmän uudistamisen tarkoituksena on juuri, että opintotuki olisi aikaisempaa selvemmin osa perustoimeentuloturvaa ja että se säädetään mm. muun perusturvan tavoin veronalaiseksi tuloksi. Valiokunta kuitenkin katsoo, että se vastaisi kansaneläkettä ja siinä silloin olisi eläketulovähennys.

Kaiken kaikkiaan ateriatuki, josta ed. Aittoniemi puhui, saatiin nyt korjauksena. Mutta muistutan, että vain 50 prosenttia opiskelijoista käyttää ateriatukea. Vaikka se on pieni, se on tietysti ratkaiseva niille, jotka sitä käyttävät. Kaiken kaikkiaan minusta tämä on erittäin hyvä alku ja erittäin tärkeä korkeakouluopiskelijoille. Saavathan he kuitenkin valtion takaaman lainan, ja korot pääomitetaan niin, että heillä on mahdollisuus opiskella.

Ed. M ä k e l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Renko kehui ymmärtävänsä ministeri Uosukaisen puheenvuoron vaikeasta taloudellisesta tilanteesta ja ilmeisesti myös sen rinnastuksen, kun ministeri Uosukainen puhui opintotukiuudistuksen yhteydessä siinä olevista vaikeuksista ja rinnastuksena esitti, että tänään olemme joutuneet tekemään päätöksen 400 miljoonan markan vientisaatavien valtiontakauksista Neuvostoliittoon, Viroon, Latviaan ja Liettuaan vievien laitosten ja yritysten kohdalla. — Tässä menee jo kieli solmuun.

En itse ymmärtänyt tätä rinnastusta. Tarkoittiko ministeri Uosukainen sitä, että kun teimme tänään tällaisen päätöksen, sen takia suomalaiset opiskelijat eivät voi nyt saada kauan odottamaansa ja heille kauan luvattua opintotukiuudistusta, vai mitä se tarkoitti? Mielestäni näillä ei ole mitään tekemistä toistensa kanssa. Olen erittäin pahoillani siitä, että suomalaiset opiskelijat ovat tulleet petetyiksi nykyisen hallituksen toimesta. Tosin se ei ole ainoa joukko, joka on pantu nyt taloustalkoisiin ja tinkimään omastaan. Mielestäni ed. Aittoniemi varsin aiheellisesti esitti kritiikkiä opintotukiuudistuksesta, joka ei tuo mitään parannuksia tullessaan, ei ainakaan niiden mielenosoittajien määrästä päätellen, jotka ovat ympäri Suomea suruhunnuissaan kertoneet, miten hallitus vie heiltä leivän suusta.

Opetusministeri U o s u k a i n e n : Herra puhemies! En olisi uskonut, että joudun selittämään niin selkeää ajankuvaa. En tarkoittanut suinkaan, että asiat ovat verrannolliset ja toisilleen vastakkaiset. (Ed. Aittoniemi: Kuulosti siltä!) — Ihmettelen, jos kuulostaa, ed. Aittoniemi. Ette te ainakaan niin kuvitellut. Minä tiedän sen. Rehellisenä miehenä te ette voi sanoa noin. — Mutta sen totean, että aika on muuttunut siinä määrin, taloudellinen tilanne on ollut kaiken aikaa erilainen. Sitä konkretisoi päätös, joka tänään tehtiin, ja ed. Mäkelä ei heittäydy ollenkaan yksinkertaisemmaksi kuin on. Hän ymmärsi tasan, mitä tarkoitin.

Mielestäni olemme kaiken aikaa lähetekeskustelussa — ministeri Isohookana-Asunmaa, joka asian hyvin selkeästi asiasta vastaavana ministerinä toi julki, mutta minä hänen rinnallaan — nimenomaan puhuneet siinä mielessä, että me haluamme lähteä parantamaan, tekemään, mitä eduskunta voi ehdottaa ja miten paljon varat vyöräävät. Aika on ollut se, mikä on ollut, ja sen halusin havainnollistaa takausasialla. Rautalankamallia minä en haluaisi piirtää, madame. (Ed. Rinne: Se on rautaesirippu!) — Rautaesirippu tässä rikkoilee, mutta ei ainakaan meidän toimestamme sitä ole pystytetty eikä sitä ole myöskään ihannoitu, eikä edes ihannoitu, niin.

Ed. G u s t a f s s o n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ei tietystikään pidä kaikkien ed. Aittoniemen esittämien jänisten perässä juosta, koska siinä menisi aika ja terveys. Mutta koska hänen esittämäänsä herjaan liittyi sellainen periaatteellinen ulottuvuus, ikään kuin me sosialidemokraatit olisimme jonkin dollarin tähden jotakin myyneet, se on peräti väärä johtopäätös. Ed. Aittoniemi tietysti halusi viitata budjetin säästölakisopimukseen, jossa sosialidemokraattien ansiosta nyt 650 miljoonalla markalla pienituloisten ihmisten asioita parannettiin. Täytyy tietysti todeta, että varmaan me sosialidemokraatit ja ehkä veli Aittoniemikin olisimme toivoneet, että opintotuen osuus olisi remonttirahoissa ollut suurempi. Näin on, ja sen takia tulemme asian myöhemmässä käsittelyssä

esittämään omat näkemyksemme, minkälaiseksi olisimme opintotukiuudistuksen halunneet.

Ateriakorvaus oli hyvin laiha neuvottelutulos, mutta emme me nyt halua sitäkään vähätellä. Ainakaan opiskelijat eivät sitä vähättele. Mutta kuten ed. Renko puheenvuorossaan minusta hienolla tavalla totesi, esimerkiksi siirtymäkauden aikana opintorahan verottomuus olisi ollut sellainen asia, joka myös vähintään olisi tässä yhteydessä voitu toteuttaa. Sehän ei olisi valtiolle tullut maksamaan yhtään mitään. Kunnat eivät edes nyt tiedä, että ne tulevat ehkä saamaan yhteensä noin 44 miljoonaa markkaa tuloja ensi vuonna, jolleivät meidän esityksemme mene lävitse.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totean ed. Aittoniemelle, että käytin puheenvuoron silloin, kun lähetettiin ed. Antti Kalliomäen esitys valiokuntaan, ja samat elementit ovat edelleenkin olemassa esityksessämme: 9 §:ään sisältyy huoltajalisä ja ikärajan alentaminen 18 vuoteen. Samoin täällä on muitakin uudistuksia. Aiomme esittää pontena opintorahan nostamista esimerkiksi ja myös sitä, että opintotukiuudistus saataisiin keskiasteelle mahdollisimman pian. Sanoisin, että jos joku on täällä takkia kääntämässä, se on ed. Aittoniemi, koska hän totesi lähetekeskustelussa, että hän tulee sosialidemokraattien lakiesityksen taakse.

Ed. Rossi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Aittoniemi erityisesti vähätteli ateriatuen merkitystä. Haluan todeta, että on sillä muutakin merkitystä kuin ainoastaan täyttää opiskelijan liemikulhoa, päivittäistä sellaista. Erityisesti ruokalat ovat painottaneet ateriatuen merkityksen osuutta. Kuten lähetekeskustelussa puheenvuorossani mainitsin, pidin ateriatukea erinomaisen tärkeänä ja olisin ollut valmis siihen, että se olisi rahoitettu vaikka varsinaisesta opintotuesta suoraan, mutta on ilman muuta parempi ratkaisu, että lisäys on saatu budjettiin. Tällä tulee olemaan sekä opiskelijoille että ruokaloille ensiarvoisen suuri merkitys. Jos ruokalat olisivat ateriatuen menettäneet, samalla se olisi tarkoittanut sitä, että opiskelijoiden ruokailu kampuksien ja ruokaloiden ulkopuolella olisi lisääntynyt. Näin ollen paineet olisivat kasvaneet entisestään ja ehkäpä samalla opiskeluruokailun tasokin olisi lähtenyt heikkenemään ja tilanne olisi mennyt huonompaan suuntaan.

Tässä mielessä ei ole mitään syytä vähätellä asiaa. Ei totuutta kannata vääristellä. On syytä todeta, että asiassa on menty eteenpäin juuri niin kuin eduskuntaryhmät ovat kautta salin toivoneet. Niin kuin on todettu aiemminkin niin hallituksessa kuin oppositiossa, tässäkin asiassa mennään askel kerrallaan eteenpäin. Seuraava budjetti vuoden päästä tulee varmasti tuomaan tähän jotakin uutta. Toivottavasti tämä eduskunta pitää siitä huolen.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kommentoin vielä verotusta, johon ed. Gustafsson ja ed. Renko edellä viittasivat. On todellakin näin, että TVL:n muutoksessa, joka vielä on verojaostossa, on verollisuus opintotuen osalta. Ensi vuoden osaltahan se ei ole kovin suuri ongelma, koska on kyse vain puolesta vuodesta ja toisaalta pienituloista verotusta on vielä erikseen helpotettu. Toisaalta, mikä sinänsä on valitettavaa, kesätöitäkään ei taida opiskelijoilla kovin paljon olla. Sinänsä, kun TVL:n muutosta käsitelty, on kyllä hävytöntä, että samaan aikaan, kun opintotuki tulee verolle, SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen vaatimuksesta lakkoavustukset vapautetaan verosta, vaikka ne on kerätty verotuksesta vähennyskelpoisilla tuloilla aikoinaan. Tämä tilanne on, niin kuin sanoin, hävytön.

Toivotan ministereille, jotka mielestäni ovat hyvin opintotukiuudistusta lähteneet rakentamaan, menestystä tässä työssä. (Välihuuto) — Oppositiotakin haluan erikseen vielä kiittää. — Toivotaan todella verotusta tämän vuoden osalta tarkkaa selvitystä, jotta tiedetään miten vuoden 1993 osalta, jolloin sillä on jo merkitystä, menetellään.

Ed. Räty (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunnan jäsenenä vihreillä on ollut äärettömän mielenkiintoinen kausi työskennellä asian puitteissa yhdessä sosialidemokraattien ja vasemmistoliiton kanssa ja niin myös keskustan ja kokoomuksen kanssa ja ruotsalainen kansanpuolue vielä lisänä. Ihmetyttää vain se, kun aloittaa tätä politiikan uraa, että siellä käy kymmenittäin asiantuntijoita kertomassa kentältä, mikä on todellisuus, mitä tämä laki saa aikaan, ja hyvin vähän siitä jää käteen, mitä sieltä todella otetaan selville asiantuntijoilta. Minusta on erittäin hieno tämä ateriatuki, joka on opiskelijoiden lausunnossa ensimmäisenä, jota ei saa poistaa. Siitä lämmin

kiitos kaikille ministereille, jotka olette saaneet sen aikaan, se on hyvä.

Mutta sitten vielä, minä uskon siihen, että rahaa valtiolta löytyy seuraaviin vaatimuksiin, mitä opiskelijat esittävät. Sen haluan tuoda esiin lyhyesti: Huoltajakorotusta älkää tuhotko. Ikärajaa älkää alentako. Siirtymäsäännöksistä on päätettävä. Verotuskohtelu selvitettävä. Opintotukea sidottava kansaneläkkeeseen. Nämä ovat kaikki tuttuja meille, mutta vielä varmasti uskon, että hallituksella ja isolla oppositioryhmällä sosialidemokraateilla on varaa neuvotella, että nämä saataisiin päiväjärjestykseen takaisin. Ja jos ei varoja löydy, niin minä sanon, mistä löytyy: hävittäjähankinnat.

Ed. M ä k e l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En malta olla vastaamatta ed. Rossille, kun hän arvosteli ed. Aittoniemeä ja vähätteli sitä kautta myös SMP:n suhtautumista ateriatukeen ja sen saamiseen tai uudestaan tulemiseen mukaan opintotukiuudistukseen. Totta kai me SMP:ssä annamme suuren arvon sille, että ateriatuki on mukana. Olemmehan vuodesta toiseen hallituspuolueena ollessamme jo budjettiriihessä taistelleet tämän puolesta ja saaneet tuntuvia korotuksia ateriatukeen SMP:n vaatimuksesta aiemmin.

Mutta nythän on kyse suoranaisesta huijauksesta. Ensin sanotaan, että ateriatuki otetaan pois, pelotellaan opiskelijat sillä tavalla, sitten annetaan takaisin se ja yritetään saada opiskelijat oikein kiitollisiksi hallitukselle. Kuitenkin samanaikaisesti vedetään monia, monia muita etuisuuksia pois ja huononnetaan opiskelijoitten asemaa. Ei tämä ole mikään parannus, josta pitää nykyhallitusta kiitellä. Ne ovat samat etuisuudet, jotka olivat aiemmin jo voimassa, niihin ei ole tullut markankaan muutoksia, huononnuksia ovat kaikki muut, mitä tässä esityksessä on ollut.

Ed. R e n l u n d (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan sanoa ed. Rädylle, että kyllä kai me olemme aika yksimielisiä näistä tavoitteista, tämä keskustelu viittaa siihen. Mutta tässä yhteydessä voidaan ehkä mainita, että me emme halua saada lisää raippaveroa, emme halua ottaa lisää lainaa, kun bruttolainat nousevat 60 miljardiin, me emme halua puuttua säästöihin, sen takia on tyydyttävä tähän ratkaisuun. Toivottavasti hallitus ja eduskunta pystyvät parantamaan näitä ehtoja seuraavana vuonna.

Ed. R e n k o: Herra puhemies! Ed. Räty sivusi siirtymäsäännöksiä. Minä olen moneen kertaan tämän pitkän illan aikana lukenut sekä mietintöä että lakia ja olen kyllä samaa mieltä, että niitä on pakko selventää. Jotakin selventämisen evästystä haluaisin antaa.

Minä toivon sydämestäni, että valtiovallan rahakukkarosta löytyy sen verran rahaa, että ne, jotka ovat aloittaneet vanhoilla lainaehdoilla, saisivat myös viedä opintonsa loppuun, eikä niin, että katkaistaan nyt. On paljon semmoisia, jotka asuvat kotona, ja he ovat täydellinen väliinputoajaryhmä, ja heidät ajetaan sitten tällä 750 markalla vai mitä nyt oli tämä minisumma ulos kotoa. Sillä lisätään vuokra-asuntotarvetta ja me tiedämme, että on äärettömän kovat paineet sillä puolella. Hoidettaisiin tämä siirtymävaihe myöskin rauhallisesti niin, että ne, joilla ne vanhat saavutetut edut on, saisivat ne pitää tai ainakin voisivat valita, kumman vaihtoehdon ottavat. Tämmöisenä ymmärtääkseni tämä on varsin raaka, ja väliinputoajaryhmiä tulee paljon.

Ed. R o s s i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluaisin todeta ed. Mäkelälle, että oppositiopolitiikkakin varmasti tuntuisi huomattavasti uskottavammalta, kun myönnettäisiin asia silloin, kun tulee jotain positiivista, eikä yritettäisi sitäkin kieltää. Uskon, että tässä budjetissa riittää taloudellisista syistä johtuvia lakiesityksiä niin paljon, joita voi arvostellakin, että mieluummin keskityttäisiin niihin ja todetaan nyt kerrankin, että eräs asia on menossa oikeaan suuntaan eli ateriatuki säilyy ja tulee hallituksen esitykseen lisättynä ja on oikean suuntainen.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En voi olla puuttumatta ed. Mäkelän populistisiin kannanottoihin tässä asiassa. Hän mainosti, kuinka SMP on ajanut aikoinaan korotuksia ateriatukeen. Kyllä se raha minun muistaakseni on pysynyt aivan samana ainakin viimeiset viisi, jos ei kymmenenkin vuotta, joten siitä olisi mukava nähdä ihan mustaa valkoisella. Toisaalta ed. Mäkelä esitti, että tämä on niin huono uudistus, että tätä ei olisi pitänyt hyväksyä. En muista, että sivistysvaliokunnassa yksikään opiskelijajärjestö olisi esittänyt tämän uudistuksen hylkäämistä. He esittivät eräitä parannuksia, jotka ovat tulleet monta kertaa esille ja jotka ovat kaikkien tunnustamia ja tärkeinä pitämiä koskien ikärajan alentamista, ateriatu-

kea, joka nyt onneksi saatiin, kansaneläkesidonnaisuutta jne.

Tietysti on niin, että jokaiselle on jäänyt tässä lisätoivomuksia. Jos vain rahaa voitaisiin löytää, niin varmasti se mielellään käytettäisiin opintotuen kohentamiseen. Mutta kun joitakin painopisteitä oli pakko myös näissä parannuksissa asettaa, niin hallituspuolueiden ryhmät yksimielisesti pitivät ateriatukea näistä korjauksista tärkeimpänä.

Verotuksesta olen kyllä periaatteessa samaa mieltä kuin täällä aikaisemmat puhujat. Minusta ensi vuonna opintorahan olisi tullut olla veroton ja sen jälkeen olisi tullut tutkia veron toteuttamista kansaneläkkeiden verotusta vastaavalla tavalla. Tietysti verojaostolla on vielä mahdollisuus asiaan vaikuttaa, koska tulo- ja varallisuusverolakia ei ole lyöty lukkoon. Toivon, että se nämä vaikutusmahdollisuutensa asiassa käyttää.

Ed. R ä t y (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaisin ed. Renlundille, että ei tarvita raippaveroja. Me olemme tänään juuri keskustelleet, rakennetaanko hankkeita Kuopioon vai Lohjalle. Jos me haluamme säästää, niin siinä hankkeessa säästämme noin 45 miljoonaa, jos se tehdään Kuopioon. Käytetään se raha opiskelijoille. Näinhän tästä budjetista voidaan käyttää mitä tahansa paikkoja, eduskuntahan sen päättää, miten yhteisiä varoja jaetaan. Mutta kun tulee rakennushanke, että tulee Lohjalle jotain, sitten löytyykin rahaa.

Ed. S u h o l a: Arvoisa puhemies! Tämä opintotukipajatso on jälkeen kerran melkein tyhjennetty, mutta jos jotain kuitenkin lausuisin minäkin.

Lausunpa niin, että voitto se on torjuntavoittokin. Ateriatuen palauttaminen opintotukeen tänä aikana tässä maassa on kiistaton voitto. Se on voitto, joka on saavutettu yhteisellä, sinnikkäällä taistelulla, käsi kädessä päätöksenteon viidakossa seikkaillen, ed. Aittoniemeä siteeratakseni. Eli se oli taistelu, johon myös ja aivan erityisesti hallituspuolueiden sivistysvaliokunnan edustajat ja vähän muutkin edustajat osallistuivat, tosissaan. Se oli taistelu, jota käytiin myös yhdessä opposition kanssa, enkä vielä tänä päivänäkään ymmärrä, mitä erityisen halveksittavaa siinä voi olla, jos me yhdessä saamme jotakin aikaan. Minä en aio sitä oppia täällä ymmärtämäänkään.

Miksi me saimme ateriatuen tai asetimme sen ensimmäiselle sijalle, johtuu siitä, että jos on jaettavissa niukkuutta, on pystyttävä arvioimaan, miten niukkuus käytetään. Tietoisena siitä, että opintotukiuudistus on oikean suuntainen mutta riittämätön, pidän kuitenkin nyt käsiteltävää hallituksen esitystä sisällöltään sellaisena, että sen tässä taloustilanteessa voi hyväksyä. Näin siksi, että uudistus on käynnistynyt yskähdellen, mutta käynnistynyt.

Lainapainotteisen opintotukijärjestelmän uudistaminen on välttämätöntä ja siihen suuntaan ollaan matkalla ei vielä perillä, mutta matkalla ja aikana, jona kaikilta viedään jotakin, toisilta enemmän ja toisilta perin paljon. Korkeakouluopiskelijat ovat ainoa kansalaisryhmä, joka kiistatta saa lisää ja sen lisäksi vielä lupauksen paremmasta. Tämä pakottaa ainakin minut miettimään, mikä on vaatimusten suhteen oikein ja kohtuullista.

Olkoon opiskelijoiden osuus näissä taloustalkoissa tyytyminen siihen, että uudistus ei toteudu täysimääräisenä eli suoraan Kurrin mallin mukaan. Ja kuultakoon totuuden nimissä joskus myös niitä opiskelijoita, jotka pitävät tätä uudistusta hyvänä, eikä vain niitä, jotka tuijottavat heikkouksiin. Puolillaan oleva vesilasi voi olla myös puoliksi täysi eikä vain puoliksi tyhjä. Jos me jotakin tästä lamasta selvitäksemme tarvitsemme, niin myönteistä ajattelua, halua tehdä, halua sitoutua, halua olla jakamassa osaltamme niukkuutta. Muuten tämän maan nokka ei nouse. Ja me tarvitsemme myönteistä energiaa, joka syntyy kyvystä nähdä hyvää edes sen verran kuin sitä on nähtävissä.

Hyvää tässä laissa on se, että opintotukiuudistus käynnistyy, ja se, että sivistysvaliokunnan mietintöön sisältyy neljä pontta, joista ensimmäisessä edellytetään opintotukijärjestelmän kokonaisuudistuksen jatkotoimenpiteistä ja niiden toteuttamisaikatauluista päättämistä ensi tilassa. Vaikka ed. Riihijärvi mitätöi näiden ponsien merkityksen, ne kerta kaikkiaan parlamentarismissa ovat tapa vedota hallitukseen ja yksi keino valvoa, että valiokunnan näkemys otetaan huomioon myös myöhemmässä päätöksenteossa. Se perustuu siihen näkemykseen, että viisaus ei ole yhdessä päässä, vaan sitä on pitkin pitäjää.

Opintotuen kehitystyössä on pidettävä kirkkaasti mielessä, että tulevaisuudessa vielä enemmän opintotuki on eri opiskelijaryhmiä tasapuolisesti kohteleva, opiskelijoiden perustoimeentulon turvaava etuus. Ja tulevaisuudessa me olem-

me kaikki yhtä mieltä siitä, että se on ulotettava keskiasteen opiskelijoita koskevaksi, yhtä mieltä siitä, että ikäraja on saatava 18 vuoteen, yhtä mieltä siitäkin, että opintotuki on valiokunnan mielestä saatava nykyistä selvemmin osaksi perustoimeentuloturvaa sitomalla se osaksi kansaneläkkeen perus- ja lisäosaa. Sen verotus tulee toteuttaa kansaneläkkeen verotusta vastaavalla tavalla.

Aivan aiheellista huolta on aiheuttanut opintolainojen siirtyminen markkinakorkoisuuteen. Siksi valiokunnan toisessa ponnessa edellytetäänkin, että korkotasoa seurataan ja tarvittaessa ryhdytään toimenpiteisiin, jotta velkaantuminen ei kohtuuttomasti lisäänny korkotason vuoksi.

Hallituksen esitykseen ei sisälly huoltajakorotusta. Valiokunta pitää sinänsä oikeana, että myös opiskelijalapsiperheiden tukeminen hoidetaan yleisen perhepolitiikan tukikeinoin eikä erityisen järjestelmän kautta. Siirtymäkaudessa saattaa ilmetä ongelmia. Siksi valiokunta kolmannessa ponnessaan edellyttääkin hallituksen huolehtivan siitä, että huoltajakorotuksen poistamisen vaikutuksia seurataan ja tarvittaessa ryhdytään toimenpiteisiin epäkohtien poistamiseksi.

Neljäs ponsi koskee opintotuen hallinnointia, ja valiokunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin hallinnoinnin siirtämiseksi Kansaneläkelaitoksen hoidettavaksi. Miksi niin? Siksi, että selvitysmies Kurrin raportissa todetaan, että yksi keino selkeyttää koko perustoimeentuloturvan hakumenettelyä ja etuuksien yhteensovittamisia olisi opintotuen hallinnoinnin siirtäminen Kelan hoidettavaksi.

Vaikka valiokunnan huoli opiskeluolosuhteiden suotuisuuden turvaamisesta oli yhteinen, vilpitön ja paljon lausuimme yksimielisestikin, valiokunnan mietintöön sisältyy kaksi vastalausetta. Ne sisältävät sinänsä kannatettavia kehittämispyrkimyksiä, mutta niiden toteuttamiseen on vain kerta kaikkiaan yksi este ja se on se, että meillä ei ole siihen taloudellisia edellytyksiä. Se on karu realiteetti.

Arvoisa puhemies! Tätä ja nimenomaan tätä realiteettia vasten opintotukiuudistuksen etenemistä hallituksen esittämällä tavalla voidaan pitää kohtuullisena, kunhan jatkossa valppaasti valvomme, että uudistus jatkuu päämääränään (Ed. Rinne: Oppositio valvoo!) — minun mielestäni, ed. Rinne, me voimme valvoa yhdessä — päämääränään lopullinen voitto eli sen varmistaminen, että Suomi säilyy sivistysvaltiona.

Ministeri Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunta on saanut aikaan perusteellisen ja rakentavan mietinnön. Ilahduttavaa on se, että mietinnössä on selvästi viitoitettu hallitukselle suuntaviivat jatkotoimenpiteiksi. Lähetekeskustelussa mm. itse toivoin juuri tätä, koska siinä vaiheessa eduskunnassa vallitsi täydellinen epätietoisuus paitsi siitä, onko koko lakiesitys niin paljonkaan kannatettava, että se tulisi täällä hyväksyä, puhumattakaan siitä, miten tästä tultaisiin etenemään. Uskallan kyllä ennustaa, että hallituksessa annetaan arvo sivistysvaliokunnan työlle ja taatusti tullaan ottamaan huomioon nämä suuntaviivat, jotka valiokunnassa on huolellisen pohdinnan jälkeen paperille saatu.

Helmikuussa viimeistään hallitus tulee määrittelemään raamit tulevan vuoden, vuoden 93, budjettityöskentelylle, ja siinä yhteydessä hallituksessa käydään keskustelu siitä, millä tavalla opintotukiuudistusta jatketaan. On hyvä tässä yhteydessä kuitenkin muistaa, että vuosi 93 näyttää yhtä synkältä kuin vuosi 92:kin, joten ainakaan vuonna 93 opintotukiuudistusta ei varmaan vielä kokonaisuudessaan saada toteutetuksi. Mutta havaitsin mm. sosialidemokraattien puheenvuoroista, ed. Tykkyläisen puheenvuorosta, että sielläkin oli asetettu useamman vuoden tavoite, mikä on varmasti realistista.

On myös hyvä asia, että eduskunnassa voimme parantaa opintotukiesitystä. Lähetekeskustelussa itsekin toin esille niitä puutteita, jotka näin merkittävinä, ja niiden joukossa oli mm. ateriatuki. Kun se on täällä selvästi priorisoitu ykköseksi ja kun oppositiokin on tullut tämän taakse, niin sille varmasti kaikki annamme paljon arvoa huolimatta siitä, että se opiskelijaa kohti tekee vaivaiset 5 markkaa.

Täällä on käyty keskustelua myös siitä, josko olisi sittenkin pitänyt opintotukiuudistusta ryhtyä toteuttamaan opintotukirahaston kautta. Erityisesti ed. Tykkyläinen viittasi siihen ja totesi, että selvitystä ei ole tehty kuten koulutuspoliittinen selonteko aikanaan vaati.

Olen ymmärtänyt, että jo edellinen hallitus otti kantaa opintotukirahastoon nimenomaan siinä vaiheessa, kun asetti Kurrin selvitysmieheksi tekemään uudistusehdotusta ja määritteli selvitysmiehelle tavoitteet. Sen jälkeen myös hallitus kannanotoissaan päätti jatkaa opintotukiuudistusta Kurrin selvityksen pohjalta ja ymmärtääkseni siirsi opintotukirahastoasian syrjään ja päätyi tähän toiseen tapaan toteuttaa opintotukiuudistus, tapaan, joka mer-

kitsee sitä, että opintotuki sidotaan perusturvaan ja se on pääasiallisesti opintorahamuotoinen eikä lainamuotoinen niin kuin opintotukirahaston malli olisi ollut. Siinä mielessä uskon, että myös sosialidemokraatit ovat aikaisemmin tehneet jo tämän ratkaisun, kun hallituksessa silloin olitte ja päädyitte tähän toiseen malliin.

Ed. Mäkelä totesi, että kyseinen uudistus ei tuo markkaakaan lisää opiskelijoille, vaan ainoastaan huononnuksia. En vielä parhaalla tahdollakaan ymmärrä, että näin voidaan ajatella mm. sen takia, että opintoraha on nyt 640 markkaa ja se tulee kuitenkin suurimmalle osalle opiskelijoista 1 570 markaksi. Sen täytyy olla monen markan lisäys ja selvä parannus nykyiseen tilanteeseen. Täytyy kyetä näkemään myös ne positiiviset puolet, jotka tällä uudistuksella kieltämättä on.

Ed. Mäkelä viittasi myös siihen, että hallitus on täydellisesti pettänyt opiskelijat. Haluan tässä yhteydessä muistuttaa ainoastaan siitä, mitä on kirjoitettu hallitusohjelmaan. Hallitusohjelmassa todetaan, että opintotukiuudistus aloitetaan vuonna 1992, ja näin näyttää nyt täsmälleen tapahtuvan. Siinä suhteessa kyllä hallituksella on täysin puhdas omatunto. Se toimii täsmälleen hallitusohjelman mukaisesti. Hallitusohjelmaa kirjoitettaessa oli tiedossa taloudellinen ahdinkotila. Tästä varmasti johtui se, että ei uskallettu silloin ottaakaan sitä vastuuta, että vuoden 92 aikana opintotukiuudistus voisi jo kokonaisuudessaan maassamme toteutua.

On aivan selvää, että verollisuuskysymys askarruttaa meitä kaikkia. Täällä on useissa puheenvuoroissa verottomuuteen puututtu. Eduskunnalla on toki tässä vielä hyvä mahdollisuus harkita asiaa, koska, kuten täällä on mainittu, valtiovarainvaliokunnan verojaostossa tulo- ja varallisuusverolain käsittely on kesken ja siellä asiaa voidaan pohtia. Täällä jo jotkut aikaisemmin puheenvuoron käyttäneistä tietävät asian ja istuvat asianomaisessa jaostossa, ja siihen on mahdollisuus todella puuttua.

Olen kuitenkin ed. Ala-Harjan kanssa samaa mieltä siitä, että meillä on kaikki nämä ns. perusturvaetuudet muutettu vuosien aikana verollisiksi työttömyyspäivärahaa, sairauspäivärahaa ja äitiyspäivärahaa myöten. Siinä mielessä tuntuisi aika kummalliselta, että näinkin suuri opintoraha kuin 1 570 markkaa jätettäisiin verottomaksi. Kuten aikaisemmin lähetekeskustelussa tätä kysymystä pohdiskelin, olen yhä siinä käsityksessä, että ongelma voitaisiin parhaiten ratkaista sillä tavalla, että opiskelijoiden opintoraha rinnastettaisiin kansaneläkkeeseen, perus- ja lisäosaan, ja tehtäisiin myöskin samanlainen rinnastus tulo- ja varallisuusverolain puolella. Sillä tavalla verotuskohtelu olisi, kun on kysymyksessä perusturvaetuus, oikeudenmukainen myöskin opiskelijoita ajatellen.

Täällä myöskin keskustelussa viitattiin siihen, että olisi pitänyt olla kaksi järjestelmää tästedes voimassa ja opiskelijoille antaa mahdollisuus valita joko vanha taikka uusi. Tässä haluaisin muistuttaa siitä, että kun opiskelijajärjestöiltä hallituksen piirissä asiaa kysyttiin, niin opiskelijajärjestöjen vastaus oli kyllä yksikantainen. Se oli, että he eivät missään tapauksessa halunneet vanhaa järjestelmää. Vaikka valiokunnan jäsenistä kukaan ei keskusteluissa kommentoinutkaan tätä yhtä puheenvuoroa, niin uskon, että valiokunta on kuitenkin tutkinut asian ja päätynyt samaan käsitykseen, joka opiskelijoilla on ainakin tähän saakka aivan selkeästi ollut.

Valiokunnan mietinnössä puututaan myöskin siihen, että opintorahan maksatus olisi siirrettävä Kelaan. Tässä haluaisin todeta, että hallitusohjelma toteaa, että pitäisi tämä asia selvittää, josta syystä opetusministeriössä on tällä viikolla asetettu työryhmä tekemään selvitystyötä. Samanaikaisesti sosiaali- ja terveysministeriössä ministeri Kuuskoski on asettanut laajan työryhmän selvittelemään ns. yhden luukun periaatetta, ja molemmat työryhmät koordinoivat työtään keskenään. Arvelen, että aika lyhyen aikavälin kuluttua hallituksesta voidaan antaa käsitys siitä, millä tavalla siirtyminen voisi tapahtua ja millä tavalla päästäisiin tähän ns. yhden luukun periaatteeseen.

Ed. von Bell: Arvoisa puhemies! Ed. Aula toivoi, että opintoraha olisi ainakin siirtymäkauden veroton. Tämä asia oli valiokunnassa tänään käsiteltävänä ja siitä tehtiin ehdotuksia, mutta muun muassa ed. Aula äänesti tällaista ehdotusta vastaan.

Nyt tämä ateriatukiasia on myöskin hiukan erikoisella tavalla täällä esillä, siinä mielessä kuin ed. Suhola sen esille toi. Hallituspuolueiden tukema hallitus esittää ensin ateriatuen poistamista. Sitten samat hallituspuolueen edustajat kertovat, kuinka he ovat taistelleet ateriatuen takaisin opiskelijoille, elikkä tämä on aikamoista sirkusta kaiken kaikkiaan. — Opintotukiuudis-

tus tietysti sisältää hyviäkin asioita. Ne ovat olleet täällä jo esillä aivan riittävästi. — Ateriatukiasiasta vielä, jotta tulisi riittävän selväksi: Opposition ja hallituspuolueiden kesken tehdyssä sopimuksessa nimenomaan oppositio edellytti, että tämä tuki palautetaan. Tämä on se taistelu.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Hyvin lyhyt puheenvuoro. Vitonen meni, vitonen tuli, kiitetty olkoon hallituksen ja sosialidemokraattien tahto.

Jos verrataan, mitä tuli lisää, kun opintorahaa on korotettu ja siitä vähennetään pois vero, verrataan sitä siihen lisämenoon, mitä opintolainaa ottavalle opiskelijalle aiheutuu markkinakorkoon siirtymisestä, se on plus miinus nolla, jos ei toiseen suuntaan. Tämä erotus, jos otetaan täysiä lainamääriä, on korkeampi kuin opintorahassa tulee vähennettynä verolla. Se on plus miinus nolla. On aivan turha puhua, että on tapahtunut mitään opintotukiuudistusta.

Ed. Tykkyläinen: Herra puhemies! Toteaisin tähän ateriatukiasiaan ed. Aittoniemelle, että se on 31 miljoonaa markkaa yhteensä. Se on kuitenkin merkittävä asia.

Ministeri Isohookana-Asunmaalle haluaisin todeta, että tällä hetkellä opintolainat ovat markkinakorkoisia ja korot ovat korkeita, joten tämän johdosta on erittäin tärkeätä, että otamme uudelleen keskusteluun opintotukirahaston selvittämisasian, niin että voisimme sitä kautta löytää halvempia lainamahdollisuuksia, joissa korot olisivat huomattavasti alhaisempia.

Ed. Korhonen: Herra puhemies! Oikeastaan puutun vähän samaan asiaan, mihin ed. Tykkyläinen viittasi. Kun tätä keskustelun on seurannut opintotukiuudistuksen yhteydessä, syntyy semmoinen kuva, että tässä neuvotellaan, seurustellaan ja keskustellaan. Nyt siihen liittyy ihan uutena vielä "edellytetään ja seurataan". En tiedä, onko mennyt jotain ohi korvien. Jos ministeri voisi tarkentaa: Nyt kun markkinakorkoja seurataan, mikä on se korkotaso ja milloin niihin toimenpiteisiin ryhdytään, milloin se on siinä suuruusluokassa ja sillä tasolla, että se alkaa käydä kohtuuttomaksi? Minusta tällä hetkellä jo korkotaso on opiskelijoita kohtaan ihan kohtuuton. Olisi mielenkiintoista kuulla, mikä on hallituksen näkemys siitä, mikä on kohtuullista ja mikä on kohtuuton korkotaso.

Ministeri Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Kun opintotukiuudistusta alettiin toteuttaa ja ylipäänsä ns. Kurrin mallista keskustella, koko ideana oli se, että ne rahat, jotka vuosittain budjetissa ovat merkittynä valtion korkotukena opiskelijoille ja menevät valtion kassasta suoraan pankeille, haluttiin opiskelijoille. Siinä yhteydessä käsitykseni mukaan ratkaistiin se, että jos nämä korkotukirahat saadaan opintorahamuotoisina opiskelijoille, silloin raha on sen suuruinen, että se suurin piirtein pääasiallisesti toimeentulon opiskelijalle antaa niin, ettei enää suuria lainamääriä tarvitsisikaan ottaa. Jos lainaa opiskelija ottaa, silloin hän hoitaa itse suoraan pankkisuhteensa ja ottaa sen verran lainaa kuin tarvitsee ja niillä koroilla, jotka hän sitten neuvottelee.

Nyt kun korko on tietyistä syistä ollut tavattoman korkealla, on luonnollista, että se on herättänyt huolestumista opiskelijoitten piirissä. Näin on aivan päivänselvästi ollut, ja siinä ei mitään merkillistä ole. Kuitenkin kun olemme käyneet keskusteluja Pankkiyhdistyksen kanssa, niin on todettu, että pankit eivät tule millään heliborkoroilla opiskelijoille lainoja antamaan, vaan heidän selkeä viestinsä meille on ollut se, että opintolainojen korko on huomattavasti alhaisempi kuin kulloinenkin päivän heliborkorko. Elikkä minä olen ymmärtänyt, että tämä kohtuullinen korko on suurin piirtein sama, mikä on asuntolainojen korko, joka myös on alhaisempi kuin päivittäinen tai kuukausittainen markkinakoron yläraja.

Me tulemme hallituksessa sitten, kun tämä tulee ajankohtaiseksi, elikkä ensi vuoden aikana neuvottelemaan jonkinlaisen suosituskorkovälyksen Pankkiyhdistyksen kanssa ja tulemme myös seuraamaan, että opiskelijoille annetaan tämän suosituksen rajoissa olevia lainoja. Tällä tavalla on nyt suunniteltu meneteltävän ja parhaillaan opetusministeriössä valmistellaan yksityiskohtaisempaa esitystä siitä, millä tavalla tämä seurantajärjestelmä toteutettaisiin ihan konkreettisesti. Mutta olen ja koko hallitus ja opetusministeriö on sitä mieltä, kuten näyttää valiokuntakin olevan, että tällainen seurantamekanismi on kaikesta huolimatta, kun korkopolitiikka näyttää olevan epävakaa, välttämätöntä luoda ja opiskelijoitten lainakorkojen täytyisi olla suurin piirtein samalla tasolla kuin asuntolainojen korot.

Ed. Ukkola: Herra puhemies! Ed. von Bellille olisin sanonut, että oppositio, SDP, var-

masti saa kunnian ateriatuen palauttamisesta opiskelijoille, ei siinä ole mitään pelkoa. Itse asiassa te olette niin tyytyväisiä asiasta, että teiltähän on puhti kokonaan pois, kun vertaa keskusteluamme lähetekeskusteluun eduskunnassa. Tämähän on kymmenesosa siitä riemastuksesta, mitä silloin oli.

Mutta itse asiaan. Ilmeisesti tämä lakiesitys on siitä harvinainen, että tässä on peräti neljä pontta, jotka eduskunta nyt hyväksyy. Kyllä asia niin on, että jos tämmöisillä eduskunnan kannanotoilla olisi merkitystä, niin kyllä monen hallituksen tiet olisi kivetty ponsilla helvettiin. Siellä istuisi sinipunahallituskin miettimässä, mitä tuli tehdyksi tai tekemättä jäi, kun Pudasjärvellä ei vieläkään ole turvevoimalaa. Elikkä se, mitä minä toivoisin nyt tältä eduskunnalta, on se, että se todella ryhdistäytyisi niin, että se ottaisi hallituksen kiinni ja pitäisi huolen siitä, että näitä eduskunnan hyväksymiä ponsia myös hallitus noudattaa. Mutta se edellyttää sitä, että luetaan myös tänne eduskuntaan hallituksen antamat kertomukset.

Varsinaiseen opintotukiasiaan: Kyllä tämä minun mielestäni näissä oloissa on ihan kohtuullinen kompromissi. Itse asiassa ministeri Isohookana-Asunmaa jo antoi vastauksen tähän ensimmäiseen ponteen eli kysymykseen jatkotoimenpiteistä ja aikataulusta. Vuonna 1993 ei tule mitään, 1994 ja 1995 ehkä tulee jotain, ehkä ei tule mitään. Siinä on ponsien arvo.

Ed. A u l a : Herra puhemies! Ensiksi haluaisin vastata ed. von Bellille, että pyytäisin häntä tutkimaan vähän tarkemmin valiokunnan pöytäkirjoja. En ole äänestänyt hänen esityksiään vastaan verotusasiassa. Olen äänestänyt hänen opintolainarahastoesityksiään vastaan.

Toiseksi haluaisin kiittää ministeriä siitä, että hän näin nopeasti tarttuu yhteen valiokunnan ponsiesitykseen eli opintotuen hallinnoinnin siirtämiseen Kansaneläkelaitoksen hoidettavaksi. Siihen on eduskunta todellakin jo useaan otteeseen kiinnittänyt huomiota. Haluaisin myös kiinnittää huomion siihen, että tämä ei edellytä sitä, että opintotuki sinänsä siirrettäisiin sosiaali- ja terveysministeriöön. Kuten Kurri selvitysmiehenä on esittänyt, opintotuki voidaan edelleen pitää koulutuspuolella ja opetusministeriössä.

Samoin haluaisin vahvistaa ministerin käsityksen näistä lainojen koroista. Pankkiyhdistyksen edustaja myös valiokunnassa arvioi, että opintolainat tulevat olemaan sidoksissa 3—5 vuoden viitekorkoihin asuntolainojen tavoin eivätkä siis esimerkiksi päiväkorkoihin tai kuukauden viitekorkoihin. Näitä vaihtoehtoja on useasti viljelty kauhukuvissa, joita tästä uudistuksesta on julkisuudessakin ollut esillä.

Ed. S u h o l a : Herra puhemies! Minua hämmästyttää tämä "eipäs kuin minä" -keskustelu, tämä ikuinen taistelu siitä, kuka voitti ja kenen esityksestä tapahtui mitä. Se tuntuu halvaannuttavan tätä päätöksentekoa ja kuluttavan aikaa ja paperia ajoittain kohtuuttomasti. Mutta ehkä se on sitä poliittisten irtopinnojen keruuta.

Toinen asia, jota minä en ymmärrä: Mitä sirkusta siinä on, jos hallitus tekee esityksen, jota edustajat eivät voi pitää hyvänä, ja edustajat alkavat veivata sitä mielestään paremmaksi ja eduskuntaryhmä saa ministerinsä harkitsemaan esitystään uudelleen. Minusta se ei ole sirkusta, vaan se on demokratiaa. Viisauden tynkää siinä saattaa olla sen verran, että hallitus voi olla hirttäytymättä tekemiinsä esityksiin eli muuttaa niitä, jos tulee painavia ja perusteltuja syitä arvioida niitä uudelleen.

Minä tuen ed. Ukkolan näkemystä näistä ponsista. Edelleen minä uskon ja toivon ja tässäkin kohdassa minä uskon muutokseen myös parlamentarismissa: Miksi me emme voi päättää, että aletaan myös hallituspuolueen jäseninä pitää huolta siitä, että ne ponnet eivät ole liturgiaa, vaan tulevat päätöksiksi aikanaan?

Ed. V i r r a n k o s k i : Herra puhemies! Toteaisin ed. von Bellin analyysiin tämän ateriatuen palaamisesta budjettiin, että se oli pääpiirteissään aivan oikea, eli hallituspuolueet sopivat keskenään, että tämä palautetaan. Luonnollisesti se sopi demareille sitten, kun tehtiin tämä yhteistyösopimus.

Mitä tulee ed. Aittoniemen arvioon, että tämä opintotukiuudistus on plus miinus nolla, niin luonnollisesti opposition edustaja voi ja hänen tuleekin edustaa tiettyä vähättelevää linjaa. Mutta kyllä tosiasia on, että tämä vuositasolla tuo korkeakouluopiskelijoille 320 miljoonaa markkaa ja kun vielä otetaan ateriatuki huomioon, niin 350 miljoonaa markkaa. Eli ei se nyt aivan vähäinen opintotukiuudistus kuitenkaan ole.

Ed. G u s t a f s s o n : Herra puhemies! En minäkään nyt tämän asian tiimoilta kaipaa irtopisteitä. On suurin piirtein sama, kenelle ne ateriatuen osalta menevät. Mutta kyllä minulle

jäi sellainen vaikutelma viime viikkojen keskustelusta, että olisikohan hallituspuolueiden edustajien rahkeet yksin riittäneet ateriatuen palauttamiseen. Olen sitä mieltä, että näytti siltä, etteivät olisi riittäneet. Tältä osin sosialidemokraattien panos tässä asiassa oli vähintäänkin merkittävä, jollei ratkaiseva.

Mutta pyysin puheenvuoron ed. Ukkolan puheenvuoron johdosta, kun hän ihan järkevästi pohdiskeli näiden ponsien merkitystä. Se sopii erittäin hyvin tähän ydinkohtaan, johon myös ministeri Tytti Isohookana-Asunmaa kajosi, eli markkinakorkoisiin opintolainoihin. Se on tämän uudistuksen akilleenkantapää. Nimittäin me valiokunnassa kuuntelimme myös tämän asian tiimoilta epäileviä asiantuntijoita.

Minulla ei ole näitä muistiinpanoja valitettavasti mukana, kun tämä keskustelu tuli vähän äkkinäisesti, ja tämä osin vähän selittää sitä, että tässä ei ihan niin hirveästi hehkuteta. Mutta se johtuu myös siitä, että kyllä tässä aidosti myös valiokunnassa oppositio sai merkittäviä asioita valiokunnan mietintöön yhdessä hallituspuolueiden edustajien kanssa. Mutta niin kuin minä sanoin, niin kyllä näihin isoihin asioihin vielä palataan myöhemmässä käsittelyssä.

Mutta todellakin tämä valiokunnassa kuultu asiantuntija ei kyllä käyttänyt tämän tyyppistä ilmaisua, että tässä olisi odotettavissa joku asuntolainojen taso, vaan kyllä hän antoi vähän pessimistisemmän kuvan tästä tilanteesta. Sen takia tämä valiokunnan edellyttää-ponsi on erittäin tärkeä ponsi tässä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

22) Ehdotukset rahoitustoimintalaiksi sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 69
Lakialoite n:o 44
Talousvaliokunnan mietintö n:o 18

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 18.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

23) Ehdotus laiksi työllisyyslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 148
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 7

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelu:

Ed. M ä k i p ä ä : Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti. On myönteistä tässä uudessa työllisyyslaissa 18 §, jossa voidaan työntekomahdollisuudesta luopua ja saada sen sijaan koulutusta.

Eräs pieni puute tässä on, johon olemme kiinnittäneet huomiota, ja tulen toisen käsittelyn yhdeydessä tekemään asianomaiseen pykälään muutosehdotuksen. Nimittäin nyt voi pitkäaikaistyötön luopua kokonaan työntekomahdollisuudesta menettämättä työttömyyskorvausta. Tämä on ryhmämme mielestä väärin, ja olemmekin vastalauseessa puuttuneet siihen, että vain yli 50-vuotiaat pitkäaikaistyöttömät voivat luopua työntekomahdollisuudesta. Tämän pitemmittä puheitta paremmin keskityn toisessa käsittelyssä tähän asiaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

24) Hallituksen esitys n:o 202 laiksi välimiesmenettelystä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Valiokuntaan lähettäminen

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! Tämän lakiehdotuksen tarkoituksena on ottaa huomioon eräitä kansainvälisiä säännöksiä ja sitä on tervehdittävä varsin suurella tyydytyksellä. Kaiken kaikkiaan meillä Suomessa on menossa oppiaika omaksua kansainvälinen, erityisesti eurooppalainen oikeusjärjestelmä. Nimittäin tuo oikeusjärjestelmä pitää sisällään hyvin keskeisen roolin myös poliittisen päätöksenteon laillisuuden valvonnassa. Luulen, että olemme saamassa

käytännön esimerkin tästä varsin piankin, kun EY:n tuomioistuin parasta aikaa tutkii Etasopimuksen laillisuutta. Pahimmassa tapauksessa saattaa käydä niin, että nämä hyvin työläät ja huolella hoidetut neuvottelut kaatuvat siihen, että tuomioistuin katsoo, että sopimus sattuukin olemaan mitätön verrattuna Rooman sopimukseen.

Meillä Suomessa on taas ymmärretty tällainen poliittinen tarkoituksenmukaisuuteen perustuva valta hyvin laajasti, mikä kävi ilmi mm. silloin, kun yleisesti kritisoitiin korkeimman hallinto-oikeuden roolia sen ottaessa kantaa eräisiin kunnallisiin ilmoituslehtipäätöksiin. Nyt tämä lainsäädäntö, sen perusteena olevat sopimukset, Euroopan neuvoston ja erityisesti EY:n sopimuspohja tulevat kyllä johtamaan siihen, että sekä politiikka että poliitikot pakotetaan laajan laillisuusvelvollisuuden piiriin.

Arvoisa puhemies! Minusta tuntuu, että vain sosialidemokraatit Suomessa ovat tämän seikan haistaneet. Sillä huolellisuudella he ovat viime vuosina paneutuneet virkanimityksiin oikeuslaitoksen piirissä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

valtiovarainvaliokuntaan:

25) Hallituksen esitys n:o 209 laiksi tulliverolain muuttamisesta

talousvaliokuntaan:

26) Hallituksen esitys n:o 212 laiksi Kehitysaluerahasto Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta

---

27) Ed. Suhosen ym. lakialoite n:o 106 omaishoitajalaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Valiokuntaan lähettäminen

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. S u h o n e n : Herra puhemies! Tänään jo aikaisemmin keskusteltiin perhehoitoa koskevasta laista ja se oli aivan hyvä keskustelu ja toimi periaatteessa pohjustuksena tähän asiaan.

Lähetystössä, joka kävi aikanaan eduskunnassa kertomassa murheitaan, nämä perhehoitajat ja omaishoitajat, oli aivan liikuttavia tapauksia. Yksikin henkilö kertoi, että hän on kuusi vuotta hoitanut vanhempiansa. Juuri kun sai toisen vanhempansa suurin piirtein hautaan, toinen sairastui, koska he olivat saman ikäisiä. Sillä välillä häneltä meni virka, mutta hänelle oli kunnia-asiana hoitaa vanhempansa kunniakkaasti. Yhteiskunta häntä ei kyllä yhtään käytännöllisesti katsoen tukenut. Hän menetti eläke-etunsa, lomaetunsa ja kaikki etunsa, mitä sinä aikana olisi saavuttanut. Hän taisteli järjestelmässä yksin, koska ei ollut mitään tukimuotoa, joka olisi auttanut häntä siinä hommassa. Näitä tapauksia on paljon. Etupäässä tietenkin maaseudulla omaisia hoidetaan. Siksi olisi syytä tehdä laki, että näidenkin ihmisten työ huomioitaisiin ja arvostettaisiin sitä riittävästi niin, että hekin kokisivat, että he ovat yhteiskunnalle tärkeitä henkilöitä, kun he ovat aikanaan hoitaneet tehtävänsä. Ajatelkaa, jos nämä ihmiset olisivat kaikki olleet laitospaikoissa, kuinka kalliiksi se olisi tullut. Kyllä on syytä tällaisia ihmisiä arvostaa.

Maassamme tällä hetkellä voimassa oleva lainsäädäntö sekä parhaillaan eduskunnan käsittelyssä oleva esitys perhehoitoa koskevaksi lainsäädännöksi jättää edelleenkin yhteiskunnan järjestetyn tuen ulkopuolelle erään merkittävän hoitotyötä tekevän ryhmän: omaisiaan hoitavat eli omaishoitajat. Toimiessaan näin yhteiskunta toimii vastoin omaa etuaan, sillä omaishoito säästää yhteiskunnalle merkittäviä summia verrattuna siihen, että kaikki omaishoidossa olevat jouduttaisiin hoitamaan laitoksissa tai kunnallisia palveluja hyväksi käyttäen.

On kunnan taholta hyväksyttävää ja oikein korostaa omaisten vastuuta ja vapaaehtoistyötä, mutta liian pitkälle menevänä säästämishalu voi tässä tapauksessa kääntyä kuntaa itseään vastaan.

Omaishoitajien suurimmat ongelmat tällä hetkellä ovat kunnalta saadun korvauksen kuntakohtainen sattumanvaraisuus, koulutuksen ja työnohjauksen puute sekä ennen kaikkea eläketurvan ja lomien puuttuminen. Omaishoitajalle

tulisi taata työstään sen suuruinen korvaus, että hän tuntisi saavansa yhteiskunnan taholta riittävää tunnustusta työlleen. Korvauksen ei tarvitsekaan olla täysipäiväisestä työstä saatavan suuruinen, sillä omaishoitajat tekevät työnsä auttamisen halusta ja velvollisuudentunteesta. Mielestämme oikean suuruinen korvaus omaishoitotyöstä olisi puolitoista kertaa lasten kotihoidon tuen perusosan määrä eli reilut 2 500 markkaa kuukaudessa. Mielestäni tämäkin on vielä liian alhainen. Tämän lisäksi tulee korvata perhehoitajien tapaan kulut ja perusinvestoinnit hoitosuhteen alkaessa.

Omaishoitaja joutuu tällä hetkellä ratkaisemaan hoidossa esiin tulevat ongelmatilanteet yksin, sillä koulutusta ja työnohjausta ei ole järjestetty. Tämä koetaan laajasti ongelmana hiljattain valmistuneen tutkimuksenkin mukaan. Mikäli omaishoito saataisiin nykyistä järjestyneemmäksi, voitaisiin kuntiin tai kuntainliittoihin luoda tarvittava koulutus- ja työnohjauskapasiteetti omaishoitoa tukemaan. Se olisi varmasti omalta osaltaan tekemässä hoitosuhteita pitemmiksi ja kannustamassa nykyistä useampia omaisia tähän arvokkaaseen työhön.

Omaishoitotyön houkuttavuutta on ollut vähentämässä myös lomituksen saatavuuden epävarmuus sekä eläketurvan puute. On itsestäänselvyys, että myös omaishoitaja tarvitsee vapaansa jaksaakseen tehdä monasti lähes ympärivuorokautista työtään. Lomituspalvelut ovat olleet kuitenkin vaikeasti saatavilla, ja korvaus loman ajalta puuttuu. Mikäli tämäkin puute korjattaisiin, inhimillistyisi niin potilaan kuin hoitajankin asema merkittävästi.

Eläketurva on kaikille tärkeä tulevaisuutta ajatellen. Siksi onkin nurinkurista, että yhteiskunnalle tärkeätä ja varoja säästävää työtä eli omaishoitoa tekeville henkilöille ei kerry lainkaan eläkettä työnsä ansiosta. Lakialoitteessa esitetään omaishoitoa eläkkeen osalta rinnastettavaksi perhehoitajan asemaan ja vakuutus- ja eläketurvaan.

Lakialoitteessa on otettu huomioon eduskunnan käsittelyssä oleva esitys perhehoitoa koskevaksi lainsäädännöksi siten, että esityksen aiheuttamat lakitekniset muutokset on sisällytetty aloitteeseen niin kuin ne olisi jo hyväksytty. Kun alkuillasta keskusteltiin hallituksen esityksestä n:o 144, joka käsittelee perhehoitoa, huomasin, että hallituspuolueissakin oli kovasti intoa, että esittämäni asia tulee korjata. Minä uskon, että laki tulee aika pian menemään läpi. Tämä vääryys, jota nyt omaishoitajia kohtaan on ollut, tulee korjatuksi, jos hallitus jossakin asiassa pysyy sanansa takana eikä vain olisi pelkkää helinää.

Ed. M ä k e l ä : Arvoisa puhemies! Ed. Suhosen omaishoitoa koskevassa lakialoitteessa, jonka me muut SMP:n kansanedustajat olemme myös allekirjoittaneet, on puututtu todella kipeään asiaan. Pitkäaikaissairaiden, vammaisten ja vanhusten avohuollosta valtaosa hoidetaan juuri omaisten toimesta, ja siksi on tarpeen puhua asiasta. Usein vain vanhuksen auttamiseen on sitouduttu ei yksistään vastuuntunnosta ja rakkaudesta vaan lisäksi myös vaihtoehtoisten hoitomuotojen puutteessa. Yhteiskunta ei ole kyennyt tarjoamaan riittäviä hoito- tai hoivapalveluita eikä edes kotipalveluita, joiden turvin ikääntyneet selviäisivät päivittäisistä toiminnoistaan.

Sairaat vanhukset ovat usein riippuvaisia läheisistään voidakseen asua omassa kodissaan. Usein omaiset ovat alun perin ajautuneet lyhytaikaisen auttamisen sijasta vakituisiksi hoitajiksi jopa vuosikausiksi. Näin omaiset ovat aikaansaaneet yhteiskunnalle valtavan säästön ja samalla vammainen tai vanhus on saanut asua tutussa elinympäristössä laitosyhteisön ulkopuolella.

Yhteiskunta ei ole kuitenkaan tunnustanut omaishoitajien työn arvoa. Arvostus ei näy taloudellisena tukemisena puhumattakaan eläkeetuisuuksia, joita ei ole ollenkaan. Johdonmukaista olisi, että sekä omais- että vieraille perhehoitajille annettaisiin samat eläke- ja lomaetuudet. Lieneekö pidetty selvänä, että omaiset ovat velvollisia huolehtimaan läheisistään? Kaikilla ei kuitenkaan ole taloudellisia edellytyksiä hoitotyöhön kotona, vaikka halukkuutta vielä löytyisikin. Siksi äsken ed. Suhosen esittelemä omaishoitoa koskeva laki olisi välttämätön turvaamaan vanhusten ja vammaisten kotona tapahtuvan hoitotyön.

Tiedän, että jo nykyisellään kunnallista kotihoidon tukea maksetaan omaisille noin 20 000 vanhuksen hoidosta. Nykyinen 800—2 000 markan kotihoidon tuki ei juurikaan tarjoa käytännön mahdollisuutta omaiselle jäädä hoitamaan vanhusta pysyvästi ja ennestäänkin pientä tukea leikkaa lisäksi verotus. SMP:n lakialoitteessa ehdotetaan korvaukseksi 2 500 markan summaa kuukaudessa. Tämä korvaus on pieni, mutta se olisi päänavaus omaishoitajille eikä eriarvoisuutta hoitotyötä tekevien välille muodostuisi näin eri kunnissa.

Ainoa ongelma ei ole suinkaan korvausten puute tai vähäisyys. Suuria ongelmia ovat myös eläketurvan sekä lomien puuttuminen. On kohtuutonta, kuten täällä jo aiemmassa puheenvuorossa sanottiin, että omaiset hoitavat ilman vapaapäiviä ympäri vuorokauden läheisiään. Omaisten jaksamisen varmistamiseksi pitäisikin kotona hoidettaville vanhuksille tai vammaisille olla riittävästi tilapäisiä lomapaikkoja laitoksissa tai kotiin saatavia lomittajia. Omaisten lisäksi tarvitaan siis kotipalveluja ja muita auttajia.

Lähes kolmannes vanhusta auttavista omaisista piti omaa osuuttaan liian suurena teologian tohtori Raili Gothonin tekemän tutkimuksen mukaan. Tutkimus tehtiin sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta kotona asuvien vanhusten omaisten kokemuksista ja tuen tarpeesta. Väsyneimpiä tutkimuksen mukaan olivat ne hoitajat, joiden työtä pidettiin itsestäänselvänä. Puolisot ja yli 60-vuotiaat tyttäret ja miniät olivat sitä mieltä, että heillä ei ole ollut vaihtoehtoja. Valtionhallinnon sosiaali- ja terveysviranomaisilla onkin mittava tehtävä edessään, kun he yrittävät saada nykyistä enemmän omaisia huolehtimaan vanhuksistaan.

Tutkimuksen julkistamistilaisuudessa myös ministeri Kuuskoski sanoi, että yhteiskunnan on huolehdittava siitä, että omaiset saisivat tukea ja olisivat valmiit ottamaan vastuun vanhusten hoitamisesta. Raili Gothonin tutkimustulosten perusteella tulisi puuttua seuraaviin asioihin. Ei ainoastaan rahasta siis ole kyse.

Omaishoitajilla olisi oltava toimivat loma- ja vapaapäiväjärjestelyt. Tarvitaan riittävä määrä lyhytaikaisia hoitopaikkoja, päiväsairaalapalveluja ja erilaisia lomittajia.

Omaiset olisi otettava mukaan hoitosuunnitelman tekemiseen ja heitä olisi tuettava mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön koulutuksessa ja työnohjauksessa tulisi painottua omaisten merkityksen.

Omaisten jaksaminen olisi turvattava työnjaon, kotipalvelujen, tiedottamisen, tukiryhmien ja emotionaalisen tukemisen avulla yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Perheessä julkisin varoin tuetun hoito- ja huoltotyötä tekevän asema, sosiaaliturva ja eläkeoikeudet olisi selkiytettävä.

Ed. Suhosen tekemässä lakialoitteessa kaikki Gothonin tutkimuksessa esille tulleet epäkohdat on otettu huomioon.

Arvoisa puhemies! Toivon, että lakialoite, jossa SMP:n eduskuntaryhmän kaikki edustajat ovat allekirjoittajina, voitaisiin ottaa mahdollisimman pian käsittelyyn ja aloitteen mukaisesti arvokasta työtä tekevät omaishoitajat saisivat kokea yhteiskunnan arvostavan heidän työpanostaan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

28) Ed. Rädyn ym. lakialoite n:o 108 laiksi luonnonsuojelulain 19 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ympäristövaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. R ä t y : Arvoisa puhemies! Lakialoitteeni n:o 108 laiksi luonnonsuojelulain 19 §:n muuttamisesta on lähtöisin kansalaisilta, kansalaisilta, jotka ovat äärettömän kiukustuneita siitä, että edustajat levittävät omia kuviaan teiden varsille pitkin pientareita ja niistä huolehditaan erittäin huonosti. Kansanedustajat, jotka ovat tämän aloitteen allekirjoittaneet, ovat käydyissä keskusteluissa erittäin suurella mielenkiinnolla lähestyneet tätä lakialoitetta ja todenneet, että tämä säästää tulevissa kunnallis- ja eduskuntavaaleissa huomattavasti niitä mainosmarkkoja, joita käytetään tällaisten kylttien tekemiseen ja levittämiseen. Täytyy antaa lämmin kiitos 88 kansanedustajalle, mikä todennäköisesti johtaa käytännössä siihen, että tämä aloite menee läpi, koska tässä takana suurin osa on kokoomuksen kansanedustajia.

Vihreiden paras vaalimainos on kaunis suomalainen ympärillämme oleva luonto. Sen johdosta tein tämän lakialoitteen, että luonto säilyisi kauniina ja hyvän näköisenä ja maisemakokonaisuus myös vaalien aikana. Nimenomaan siinä on koko kysymys. Toinen asia, mikä koskee liikennettä, on se, että hyvin muotoillut suuret vaalimainokset aiheuttavat erittäin suuren liikenneriskin. Miksi? Koska visuaalisella viestin-

nällä vaikutetaan ihmisen alitajuntaan. Kun näen esimerkiksi keskellä Jalkarantaan menevää tietä ministeri Pietikäisen erittäin seksikkään kuvan, joka on 10 x 5 metriä, olen todella huolestunut niistä törmäilyistä, mitä siinä risteyksessä tehtiin kuluneen vaalikauden aikana. Lämmin kiitos siitä hänelle itselleen, koska hän on äärettömän kaunis ja viehättävä nainen. Sen vuoksi miehet ovat häntä äänestäneet Lahden alueella hyvin paljon. (Ed. Gustafsson: Ketkä sitten Räty ä äänestivät?) — Naiset, täytyy myöntää.

Mitä olemme tehneet luonnolle vaalien aikana? Olemme tehneet pelkästään haittoja sen johdosta, että vaalimainokset jäävät luontoon, niitä ei kerätä pois, niitä sotketaan ja niitä on pelloilla ja ympäristössä hyvin kauan. Se on mielestäni yksi tärkeimpiä seikkoja, joka puoltaa lakialoitteen tekemistä ja toteutumista.

Vielä sen verran, että kaikki muut puolueet ovat tämän lakialoitteen takana paitsi liberaalinen kansanpuolue. Ed. Ukkola ei suostunut lähtemään lakialoitteeseen mukaan.

Jos vielä lyhyesti saan käydä läpi, niin tämän lain muuttamiseen on varmasti perustelut jo senkin johdosta, että tällä muutettaisiin 23 päivänä helmikuuta 1923 annetun luonnonsuojelulain 11 §:n 2 ja 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat 30 päivänä joulukuuta 1964 annetussa laissa. Niin kauan aikaa on tämä laki ollut voimassa, eli tähän on nyt tehtävä selvä muutos.

Minä uskon, että jos tämä laki ei eduskunnassa mene läpi eikä nykyinen hallitus ota tätä ohjelmiinsa tai tätä viedä valiokunnissa eteenpäin, niin minä sanon: vielä turhautuneempina täällä kansanedustajat istuvat.

Jos vielä palaan tähän turhautumisprosessiin, niin minä en ymmärrä, minkälaisia lakialoitteita oppositiosta täytyy tehdä, että ne lähtisivät menemään eteenpäin. Minä olen monta kertaa julkisessa keskustelussa verrannut näyttelijän työtä tässä asiassa: On älytöntä harjoitella teatterissa esityksiä kuusi ensi-iltaa vuodessa, jos koskaan ei saa näytellä. Sehän on aivan älytöntä. Politiikassa se tarkoittaa käytännössä sitä, että sinä teet täällä työtä kuin hullu yötä päivää ja mikään ei mene perille. Jos tämä lakialoite ei mene läpi, niin minusta se on todella huippu.

Arvoisa puhemies! Seuraavat edustajat ovat mukana tässä lakialoitteessa: allekirjoittanut eli ed. Pekka Räty, Lahikainen, Nikula, Heikkinen, Kasurinen, Suhola, Suhonen, Ojala, Luukkainen, Niinistö, Paloheimo, Näsi, Jurva, Luhtanen, Rinne, Törnqvist, Kemppainen, Lehtosaari, Koski, Häkämies, Gustafsson, Louvo, R. Aho, Lahti-Nuuttila, Rimmi, Halonen, Karhunen, M. Pietikäinen, Saari, Nordman, von Bell, Alaranta, Viljamaa, Renko, Vistbacka, Tykkyläinen, Haavisto, Vuorensola, U. Anttila, Rauramo, Moilanen, Koskinen, Kautto, Polvi, Mäkipää, Saapunki, J. Leppänen, Jäätteenmäki, Laitinen, Tiuri, Seppänen, Huuhtanen, Laine, Tuomioja, Tennilä, Biaudet, Vihriälä, Pelttari, Särkijärvi, Pykäläinen, Korhonen, Hautala, Ryynänen, Kalli, M. Laukkanen, Mäkelä, Helle, Pulliainen, Lehtinen, Hassi, Komi, Muttilainen, Metsämäki, Vuoristo, Backman, Kauppinen, Vehkaoja, Vanhanen, Jansson, A. Ojala, Turunen, Wahlström, Skinnari, Aula, O. Rehn, Markkula, Antvuori, Urpilainen.

Toisin sanoen kaikista puolueista. (Ed. Aittoniemi: Ei ollut Aittoniemi!) — Ed. Aittoniemihän ei laittanut nimeään sen vuoksi, koska hän liimailee nimenomaan pylväisiin töhrittyjä kuvia, joilla tietysti erittäin hyvän mainoksen saa, kun vetää mahansa taas seuraavissa vaaleissa tolppiin. Mutta toivottavasti tulos on ympäristönsuojelullisesti sen kaltainen tämän lakialoitteen jälkeen, että ed. Aittoniemi ei enää pärstänkuvaansa rätki sinne pitkin penkkoja.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon

29) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 62 (HE 158)

30) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 63 (HE 160)

31) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 64 (HE 208)

32) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 18 (HE 103)

33) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 19 (HE 104)

34) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 20 (HE 200)

35) Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 8 (HE 143)

36) Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 9 (HE 147)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan perjantaina 13 päivänä joulukuuta kello 1.07.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola